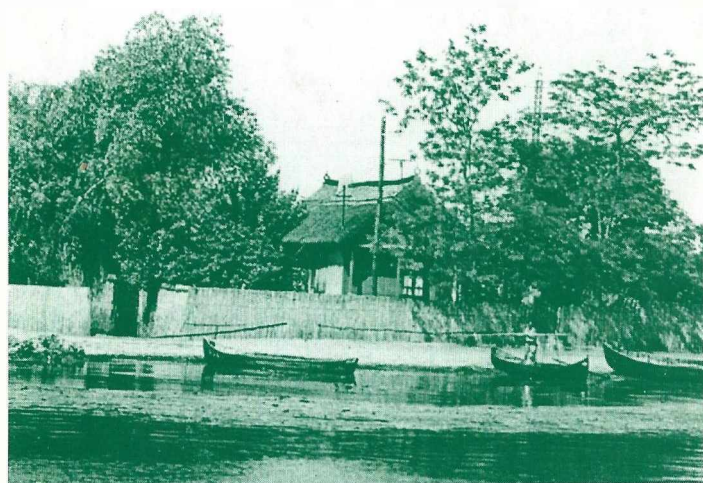

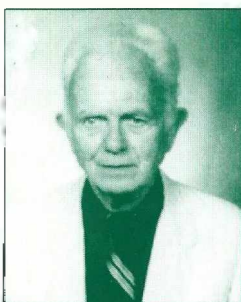
CĂTĂLIN POPALĂ

PERIPRAVA

Memorial din gulagul românesc

Editura MAJADAHONDA

"Cei care au citit acest «*Curriculum Vitae*» în manuscris au considerat că este prea detaliat, consumă aproape 800 pagini și deci, din motive financiare, nu poate fi publicat «*in extenso*». Mi s-a sugerat să scriu numai amintiri privind perioadele privative de libertate. Așa s-a născut acest volum redus la stricta realitate a activității legionare și se va intitula *PERIPRAVA. Memorial din gulagul românesc*"

I.S.B.N. : 973-97183-5-3

12.000 LEI

COLECȚIA
ROMÂNII ÎN ISTORIA
UNIVERSALĂ

THE ROMANIANS
IN
WORLD HISTORY

(VOL. 48)

Coordonator:
Dr. Gheorghe Buzatu

CĂTĂLIN POPALĂ

PERIPRAVA

Memorial din gulagul românesc

Editura MAJADA/ONDA
București

I.S.B.N. : 973-97183-5-3

Tehnoredactare computerizată și coperta: Mariana Vlad

Fotografia de pe coperta I: Periprava, o așezare liniștită de pescari transformată de regimul criminal comunist într-un adevărat iad.

Fotografiile de pe coperta a IV-a: Autorul (sus) și Pavilionul administrativ al fostului lagăr de exterminare de la Periprava azi (jos).

EDITURA MAJADAHONDA

Nr. Reg. com.: J 40/16.275/ 94

Cod fiscal: 6149320

Str. Sergent Turturică Nr. 30

76.606 - București

Sector 5, Of. PTTR 76

Telefax : 7.89.16.14

Director : *Mariana VLAD*

Consilier : *Radu - Dan VLAD*

Banca TURCO - ROMÂNĂ

Cont : 348 - 2

IMPRIMAT LA MAJADAHONDA S.R.L.

Apărut 1997

© Copyrightul aparține Editurii Majadahonda. Orice reproducere, chiar și fragmentară, fără acordul nostru prealabil, va fi urmărită conform legilor în vigoare.

Cei care au citit acest „*Curriculum Vitae*” în manuscris au considerat că este prea detaliat, consumă aproape 800 pagini și deci, din motive financiare, nu poate fi publicat „*in extenso*”. Mi s-a sugerat să scriu numai amintiri privind perioadele privative de libertate. Așa s-a născut acest volum redus la stricta realitate a activității legionare și se va intitula **PERIPRAVA. Memorial din gulagul românesc.**

Dedic această lucrare camarazilor, prietenilor și, în genere, tuturor celor apropiați mie, care cunosc prea puțin din întâmplările perioadelor când nu am fost printre ei.

De asemenea, închin rândurile care urmează fiului meu Dan, căruia destinul să nu-i rezerve încercările prin care am trecut eu.

Cât privește soția mea Țuky, să fie încredințată că fără sprijinul ei direct și permanent nu aș fi putut realiza cu bine amintirile mele.

Țin să mulțumesc în mod deosebit „ocazionalelor” mele „secretare” cărora le-am dictat amintirile, printre care se găsesc Graziella, Maria, Athena, Ruri și Simina.

Cuvânt înainte

De obicei se recurge la o terță persoană spre a prezenta o lucrare; în ceea ce mă privește, întrucât drumul sinuos pe care l-am parcurs în perioadele privative de libertate sunt cunoscute numai de mine, găsesc necesar ca prezentarea să fie făcută chiar de autor.

Dintru început țin să precizez că nu fac parte din cohorta nesfârșită a celor care recurgând la radio, televiziune sau presă urmăresc să-și facă recalmă ori caută a se impune cititorilor.

Găsesc că cei care au avut de suferit efectiv în acești cincizeci de ani de opresiune politică trebuie să rămână modești și decenti în relatările lor, cu singura condiție a nu se abate de la adevăr.

Nu am încercat să relatez întâmplări dureroase din punct de vedere fizic, cât și moral, fiindcă rămân la părerea mea că adevărul relatat așa cum s-a petrecut are tendința de a fi crezut foarte puțin; de aceea, în descrierea perioadelor când am făcut parte dintre cei care au petrecut anii după sârme, povestirea mea are câteodată o viziune contradictorie, paradoxală chiar, fiindcă din toți cei ce ne-au opritat s-au găsit și oameni de bine, instrumente în mâna potențailor sau a torționarilor.

Mulțumesc bunului Dumnezeu că m-a ținut deoparte de infernul Pitești sau Gherla și, în genere că mi-a rezervat favoarea de a trece prin coloniile de muncă fără a suferi obsesia regimului celor din închisori.

Am fost toată viața un om care a trăit în mijlocul naturii, căruia i-a plăcut libertatea și a luptat pentru ea, astfel că, într-o celulă aș fi fost de-a dreptul sufocat.

Iarăși trebuie să recunosc cu toată sinceritatea că nu pot să-mi dau seama care ar fi fost evoluția mea dacă destinul

m-ar fi aruncat în rândul celor care au fost transformați în adevărate zdrențe umane, sau dacă măcar aş fi supraviețuit groaznicului tratament la care au fost supuși cei prezenți în aceste focare de distrugere; de aceea găsesc că pentru rarii supraviețuitori care au trecut prin aceste grele încercări nu trebuie să avem decât un sentiment de înțelegere și de milă creștinească, evitând a le aminti aceste căderi din viața lor.

În decursul anilor s-au scris și s-au tipărit foarte multe lucrări care s-au referit la viața propriu-zisă din închisorile comuniste; am considerat necesar a se evidenția și viața celor care au trecut prin coloniile de muncă, unde principala noastră preocupare era de a supraviețui în lupta cu normele ridicate de producție și cu bestialitatea milițienilor și securiștilor care aveau ordinul să ne distrugă.

Nu am pretenția ca prezenta povestire să fie o operă literară, fiindcă, în fond nu sunt un scriitor de profesie. Desigur, ca elev am avut anumite compoziții apreciate de profesorii mei care au ținut să mă recomande ca un ambasador la „*Tinerimea română*” unde anual se țineau concursuri, iar în perioada celui de-al doilea război mondial am lucrat în calitate de corespondent de război pe frontul din Răsărit și probabil că articolele mele au avut o oarecare greutate și realism întrucât au fost în totalitate cuprinse în volumul editat de Ministerul Propagandei intitulat *Sânge românesc pentru viață nouă*, lucrare care probabil există la Arhivele Statului.

Las cititorilor, și mai cu seamă tineretului care va parcurge rândurile ce urmează, a judeca dacă subsemnatul m-am comportat la înălțimea momentelor pe care le-am trăit.

Cătălin Ropală

Primii pași în Legiune

În 1937 eram funcționar la *Banca Națională*. Din 1934 eram licențiat al *Academiei Comerciale* și al Facultății de Drept din București și trecusem cu greu pragul șomajului care făcea, în anii când eu terminasem studiile, ca tinerii licențiați să se angajeze la munci inferioare calificării lor ca: agent de circulație, agent fiscal, redactor sportiv etc. Șomajul intelectual era un fenomen normal, iar pătrunderea proaspeților licențiați în reduta financiară sau juridică era cât se poate de grea.

După o scurtă perioadă ca secretar al maestrului Demostene Botez, izbutisem să intru la *Banca de Credit Român* ca funcționar în templul financiar al „jidovului roșu”, cum era denumit Oscar Kaufman. Cum ajunseseam aici, este altă poveste. Este suficient să amintesc că un coleg de armată la escorta regală, unde făceam stagiul militar era un intim al familiei Kaufman, astfel că sugestiile lui erau acceptate și, de obicei, rezolvate.

De fapt, era primul meu serviciu și prima mea experiență: personalul Băncii era într-o proporție uriașă compus din minoritari evrei, cu o pregătire sumară, dar cu un simț foarte dezvoltat pentru afaceri, de obicei la marginea codului penal.

Puținii creștini - în general titrați - erau priviți cu destulă rezervă și chiar cu un sentiment de respect. În decursul unui an și jumătate, cât am rămas la această bancă, nu am visat decât la pasul următor, adică pătrunderea în citadela financiară a *Băncii Naționale*, instituție cu o veche tradiție de salarizare și de alte avantaje materiale. Prilejul asaltării *Băncii Naționale* a constituit-o concursul deschis pentru primirea a optzeci de economiști care, în acel timp erau încadrați ca impiegați. Pentru aceste optzeci de locuri

s-au prezentat circa o mie de candidați, toți licențiați ai *Academiei Comerciale* sau ai *Facultății de Drept*.

Calitatea concurenților a făcut ca Banca să mărească numărul posturilor la o sută douăzeci în loc de optzeci, dar, totodată aici am suferit și prima decepție: față de greutatea concursului care a durat cam două săptămâni, apreciam că salarizarea va fi de cincisprezece mii de lei lunar, dar guvernatorul în persoana lui Mitiță Constantinescu a apreciat că un salariu inițial de cinci mii de lei este suficient.

Pentru mine era o cruntă decepție, pentru că acest salariu mi-l oferea și *Banca de Credit Român*, care acum era dispusă să mi-l majoreze la opt mii de lei, ca să nu plec, fiindcă dădusem niște rezultate satisfăcătoare cât lucrasem, dar mirajul *Băncii Naționale* era prea puternic.

Deci, eram acum salariat al *Băncii Naționale*, iar după șase luni, salariul nostru era de șapte mii de lei, beneficiind totodată de cincisprezece salarii anual, de concedii suplimentare de câte zece zile de *Paști* și de *Crăciun*, în afara concediului anual de odihnă care era de treizeci de zile, cât și de acele „*punți*” pentru orice sărbătoare religioasă minoră, astfel că, atunci când cădea într-o marți sau vineri, beneficiam efectiv de trei zile libere.

Politicește aveam acum un statut aparte: eram membru al *Mișcării Legionare*. Cum am ajuns la această situație? Fusesem oare recrutat de cumnatul meu Vasile Marin? Hotărât, nu! El era prea caustic și cu ironia lui mușcătoare niciodată nu pregeta a mă considera ca un slujbaș al lui Oscar Kaufman. Era oare un impuls spontan sau o invidie pentru tinerii apropiați vârstei mele, implicați politicește, care mă atrăgeau? Da și nu! La *Drept* fusesem coleg în aceeași serie cu Virgil Rădulescu, iar la *Academia Comercială* cu Sandu Valeriu și Tache Savin.

Eu însă avusesem de înfruntat alte greutăți: o luptă destul de grea cu existența și situația materială, fiindcă tatăl

meu, ofițer superior, trebuia să-și întrețină doi copii la studii superioare unde taxele și costul cărților descurajau și constituiau chiar o barieră de netrecut (mama, după obiceiul timpurilor era casnică, deci fără venit). Sora mea era studentă la *Medicină*, angajată pe o perioadă lungă de șapte ani și chiar după trecerea concursurilor de externat și internat la *Eforia Spitalelor Civile* nu pot să spun că avea un salariu, ci doar masă și casă într-un spital.

În cursul studenției am fost salariat al Căilor ferate timp de un an - post obținut la concurs - dar în final, după ce am suportat două curbe de sacrificiu, am fost dat afară ca minor; era pe timpul guvernării Iorga, care pentru salariați a constituit un adevărat dezastru.

După moartea lui Moța și a lui Marin a trebuit să-mi fac un serios examen de conștiință, ajungând la concluzia că, deși eram prea puțin important și neserios câteodată în manifestări, totuși era cazul să intru și eu ca un simplu soldat în luptă, atunci când unii dintre marii gradați dispar din rândul celor vii.

Ca salariat al Băncii am căutat să fac cunoștința altor colegi cu aceeași orientare; desigur că existau mulți tineri cu vederi identice, mai ales dintre cei angajați în urma concursului, dar orientarea lor politică, într-o instituție pur liberală, se cerea a fi foarte discretă. Printre cei de care m-am legat amintesc doar pe Conciu, mort în război, și pe Cengher, asasinat și aruncat într-o groapă comună la Rastolnița!

Căutam să ne facem utili. Era în toiul „*Bătăliei cărții*”, care consta în achiziționarea de cărți legionare, printre care figurau la loc de cinste *Pentru legionari*, *Cranii de lemn*, *Crez de generație* etc. pe care ulterior le lăsam acasă la anumiți oameni pe care voiam să ni-i apropiem, în genere corifei politici, care speram că prin citirea acestor cărți ne vor cunoaște.

Pentru mine, această acțiune avea o deosebită importanță, fiindcă tot cuibul „*Las' că-i bine*” (unitatea în care mă încadrasem) trebuia să arate în fața șefului, inginer Virgil Ionescu, aflat la cură balneară în Karlsbad, că putea activa chiar în absența lui.

Rezultatul acțiunii noastre s-a concretizat în clasarea cuiburilor din Corpul „*Răzleți*”, care se făcea lunar, pe primul loc.

La sfârșitul anului 1937 propaganda partidelor politice în vederea alegerilor ce urmau era foarte activă. Conducerea *Băncii Naționale* împreună cu Guvernatorul ei, Mitiță Constantinescu, omul *Palatului*, dându-și seama că doar legionarii vor căuta să participe activ la propagandă pe teren, a interzis printr-o circulară participarea funcționarilor la o astfel de manifestare.

Atât spiritul de loialitate față de șeful meu de cuib (care era și șeful Regionalei Dobrogea) cât și spiritul de răzvrătire de care am fost animat totdeauna în fața unor măsuri nedrepte, m-au îndemnat să-mi iau concediu și să plec în propagandă electorală în județul Constanța, considerând că și aportul meu putea aduce niște voturi.

Echipa din care făceam parte era constituită din șase persoane, îngrămădite într-un Ford „*cu mustăți*” condus de un macedonean, Costea la al cărui șold se balansa un uriaș pistol „*Bereta*”. Cu acest vehicul bizar care sforăia din toate măruntaiele, lăsând impresia că la o zdruncinătură mai serioasă se va dezmembra, am cutreierat tot județul, ajungând chiar prin văgăuni, unde niciodată nu a pătruns un automobil, iar populația, în majoritate musulmană, ne-a primit în genunchi cu temenele și „*salamalekum*”-uri din care distingeam numai: „*Allah este Domnul și Mohamed, profetul lui !*”.

Trebuie să accentuez că *Mișcarea Legionară* nu avea un program de guvernare care de obicei forma bagajul cu

care se prezenta un partid politic în fața electorilor săi, *Căpitanul* fiind de părere că orice program politic este bun dacă este tradus în fapte.

Dacă în fața virtualilor votanți pentru Legiune nu puteam apărea cu un program de guvernare, în schimb ne prezentam foarte bine înarmați cu afișele noastre electorale care erau în culori, printre care predomina culoarea verde.

Noi țineam alocuțiunile politice pe rând; când mi-a venit rândul, aceasta a reprezentat o premieră în viața mea, fiindcă niciodată nu vorbisem în public, în fața unei asistențe. Scena unde se desfășura solemnitatea era o cafenea turcească, nelipsită din orice localitate dobrogeană unde câțiva turci bătrâni jucau domino, trăgând fum din niște narghilele uriașe. În alocuțiunea mea am căutat să fiu cât mai convingător, dar trebuie să recunosc că asistența era destul de apatică și turcaleții își continuau flegmatic jocul lor de domino. Când le-am distribuit însă afișele, ei s-au îmbulzit ca electrizați, mai ales în fața portretului *Căpitanului* executat la intrarea dintr-o grotă în tabăra de la Carmen-Silva.

Cel mai bătrân dintre asistenți și-a pus narghileaua pe masă și, sculându-se în picioare, a rostit: „*Am ascultat la tine, bre, la cele ce tu ai spus; acest Codrean, Kemal estem. Dacă tu adevăr ai grăit, atunci dam la voi votul pe patru ani, dacă tu pezevenghi estem, atunci adio măgurele!*”.

Alegerile din 1937 s-au făcut într-o formă cu totul nouă: pe de o parte, *Căpitanul* a avut o viziune reală a luptei electorale, pornind de la ideea că lupta fratricidă nu poate duce la nimic bun, inițiind un cartel electoral care de fapt era un pact de neagresiune la care au aderat Iuliu Maniu, ca șef al *Partidului Național Țărănesc* și George Brătianu, din partea *Partidului Liberal*. Pe de altă parte, Richard Fransovici, care era ministru de Interne al partidului liberal de guvernământ a hotărât să nu facă obișnuitele ingerințe

ale puterii locale de stat, reprezentată prin prefecți, primari și forțe jandarmerești; deci, pentru prima dată în tradiția românească urmau să se desfășoare alegeri libere.

Drept urmare, rezultatele nu au fost atât de surprinzătoare, decât că *Mișcarea Legionară* a ieșit din alegeri ca un al doilea partid de importanță, după partidul lui Iuliu Maniu, obținând șaiszeci și șase de locuri de deputați în *Parlament*.

Anii 1938 - 1939

În Europa, Germania câștiga tot mai mult teren. După militarizarea Renaniei, a urmat anexarea prin forță a Austriei, iar apoi Hitler, agitând problema sudetă, a ocupat o parte din Cehoslovacia. Sudeții, cetățeni cehoslovaci de origine germană, erau prezentați ca victime ale statului cehoslovac. Serviciul de spionaj al armatei germane, prin șeful ei, amiralul Canaris, a înscenat diverse conflicte de frontieră ca să justifice o intervenție armată.

A urmat o mare agitație diplomatică în Europa, pentru a tempera zelul războinic al lui Hitler, iar democrațiile occidentale, reprezentate prin Chamberlain și Daladier, alături de Mussolini, au mediat acest conflict, cedând de fapt în fața lui Hitler și dându-i acestuia mână liberă pentru intrarea în Cehoslovacia în ajutorarea sudeților. Cehoslovacia era apărată printr-un pact de neagresiune mutuală cu Franța și Anglia.

Hitler, odată ce a pus piciorul în Cehoslovacia, nu a ezitat pentru a găsi și alte considerente de ordin istoric și militar, și a purces la ocuparea întregii Cehoslovacii, tot cu asentimentul tacit al celor trei mediatorii. *Axa Roma-Berlin*, constituită ca formație de orientare politică viitoare în Europa se consolida pe zi ce trece, iar vechile citadele ale democrației parlamentare occidentale, ca *Societatea Națiunilor*, *Mica Înțelegere* sau *Pactul Balcanic* se năruiau ca așezări nenaturale, neputincioase și neconcludente.

În timpul acesta, regele Carol al II-lea, care își puna în aplicare sforăriile sale politice, neagreând nici *Partidul Național Țărănesc*, nici *Mișcarea Legionară* al cărei adversar a fost întodeauna, a adus la guvern o combinație Goga-Cuza, neviabilă și nici măcar ieșită dintr-o voință a electoratului. Această combinație hibridă nu a realizat în

guvernare nimic deosebit, decât o serie de excese antisemite ale cuziștilor, care urmăreau să ia cu forța din mâinile evreilor obiective comerciale și industriale.

În acel timp *Mișcarea Legionară* își vedea liniștită de înjghebarea unui comerț legionar, a unor restaurante legionare, a unor cooperative și magazine de profil. Era o acțiune românească ce urma să contracareze influența evreilor în viața economică a țării.

Deoarece profesorul Iorga, care se intitula naționalist, nu avea decât cuvinte de ocară la adresa acțiunii legionare, *Căpitanul* i s-a adresat printr-o scrisoare, arătându-i de fapt țelurile legionare în promovarea românilor în economia țării, cerându-i să se documenteze singur prin vizitarea unităților create.

Iorga, un om extrem de orgolios, tindea să fie vedetă și în afara istoriei (unde depusese, într-adevăr, o muncă remarcabilă). În politică era de fapt un ratat, fiindcă guvernarea lui a rămas o amintire de tristă memorie; naivitatea lui politică era însă o jucărie în mâinile abilului sforar Carol al II-lea, care-l manevra și îl manipula ca pe o simplă jucărie mecanică fără pic de personalitate.

Probabil că sfătuit de *Suveran*, Iorga a făcut publică scrisoarea *Căpitanului*, care-i era adresată strict personal, dându-l în judecată pentru calomnie, iar găsirea unui complet de judecată care să-l condamne pe inculpat a fost o jucărie pentru dictator: *Căpitanul* a fost considerat vinovat și condamnat la șase luni închisoare corecțională, fără suspendarea pedepsei.

Acum „*a sunat ceasul*” pentru ca întregul aparat de slugoi ai monarhiei, cât și cel al finanței iudeo-masonice să purceadă la decapitarea pericolului ce-l prezenta naționalismul în România.

Actele pregătite din timp au stat la baza unui proces judecat la *Tribunalul Militar*, în care *Căpitanul* a fost

învinuit de înaltă trădare, principala acuză fiind o declarație a sa că, în 48 de ore de la luarea puterii, România să adere la *Axa Roma-Berlin*, ca o denunțare a slăbiciunii puterilor democratice occidentale.

Din completul militar, impus de *Suveran*, prezidat de colonelul Dumitru, nimeni nu a protestat la sentința elaborată, transmisă de la *Palat*. *Căpitanul* a fost condamnat la zece ani detenție pentru crimă de înaltă trădare.

Regele Carol a plecat la Londra, la încoronarea regelui George și, la întoarcere s-a oprit la Berlin, unde a discutat diverse perspective politice și militare cu Hitler. Printre altele, Carol l-a întrebat pe Hitler *de cum privește evoluția Mișcării Legionare*; acesta i-a răspuns că privește cu simpatie partidele naționaliste frățești, dar că nazismul nu este o marfă de export, iar mișcărilor de dreapta urmează să se dezvolte fără ingerințe din partea Germaniei. Aceasta însemna: „*le feu vert*”, adică: „*cale liberă de acțiune*”.

Carol nu a lăsat să-i scape această ocazie și a transmis primului ministru slugarnic Armand Călinescu dispoziția de lichidare imediată a *Căpitanului*, cât timp regele este încă peste hotarele țării.

Cine era acest ciocoiaș, trepăduș politic, estropiat care purta un monoclu negru în locul unde-i lipsea un ochi? Făcuse niște studii în străinătate și se prezentase cu mari pretenții pentru a obține un post de vază în politica țării; primul său drum a fost la conacul Florica unde era fieful Brătienilor. Brătianu, însă, fie că era informat despre arivismul lui Călinescu, fie că vizita sa se petrecea la ore nepotrivite, și-a primit vizitatorul în grajd, fapt pe care Călinescu l-a considerat drept o insultă personală și atunci s-a prezentat în fața lui Iuliu Maniu, care imediat i-a oferit un subsecretariat de stat, care de fapt a constituit platforma politică a lui Călinescu, și ulterior, l-a propulsat ca titular al Ministerului de Interne în perioada dictaturii regale.

Prin mâna liberă pe care i-a dat-o Carol al II-lea, Călinescu a întrezărit eșafodajul viitorului său politic și a purces la executarea celei mai oribile crime din istoria neamurilor. *Căpitanul*, împreună cu *Nicadorii* și *Decemvirii* au fost scoși din închisoarea de la Râmnicu-Sărat, îmbarcați în două *break-uri* al *Prefecturii Poliției*, cu lanțuri la picioare și cătușe la mâini prinse de spătarele băncilor. În spatele fiecărui deținut era așezat câte un plutonier de jandarmi, bine instruit, care, la un semnal al celor doi comandanți, maiorii Dinulescu și Macoveanu, au scos din buzunarele tunicilor un ștreang și au sugrumat fiecare prizonier care le-a fost destinat. După ce li s-a mai aplicat câte un glonte în ceafă, au fost transportați la Jilava și aruncați într-o groapă comună, turnându-se peste ei damigene cu acid sulfuric pentru a nu mai putea fi recunoscuți, iar peste cadavrele lor s-a turnat o placă groasă de beton.

Comunicatul care a apărut a doua zi în ediții speciale preciza că cei patrușprezece deținuți politici au încercat să fugă de sub escortă și au fost împușcați mortal.

Comunicatul în sine a produs o stupefație generală: legionarii, abil manipulați de organele *Siguranței* și *Jandarmeriei*, au refuzat să creadă realitatea, mai ales că figura *Căpitanului* inspira o puternică fascinație.

Concomitent cu această crimă regizată a început vânătoarea frunțașilor legionari, care au fost întemnițați în lagărele de la Vaslui, Miercurea Ciuc precum și la închisoarea de la Râmnicu-Sărat. Prin aceste operații *Legiunea* era practic decapitată.

Din această razie uriașă a scăpat ca prin minune Gheorghe Ciorogaru, șeful Regionalei Oltenia, doctor în științe economice la Universitatea din Heidelberg. Gică Ciorogaru era unul din prietenii mei și, în acea vreme, am considerat că trebuie să fac tot ce-i omenește posibil pentru a-l trece peste frontieră.

Am studiat toate posibilitățile, eliminând încetul cu încetul toate acțiunile care mi se păreau riscante, când, absolut din întâmplare, stând de vorbă cu Sorin Tulea, unul dintre alpiniștii cunoscuți ai *Clubului Alpin Român* din care făceam și eu parte, care-și făcea studiile în Germania, nu știu ce m-a determinat să-i vorbesc de Gică Ciorogaru. Poate proeminența nasului era cauza principală. Expunându-i planul meu, Sorin a fost imediat de acord, încredințându-mi pașaportul lui de student, bineînțeles trebuind să mă ocup ca expresia facială a viitorului transfug să semene cu fotografia din pașaport. Am purces imediat la transformarea coafurii lui Ciorogaru, dându-i o alură sportivă care, cu puțină îngăduință, aducea cu fotografia din pașaport.

Ciorogaru a fost expedit peste frontieră prin punctul de graniță de la Grigore Ghica Vodă, unde toată truda noastră era să cadă baltă din cauza unor coincidențe. Dar steaua lui Gică a fost mai norocoasă pentru moment, spre deosebire de era comunistă când și-a petreacut mare parte din viață în închisorile și lagărele lagărele din țară.

Ciorogaru a putut ajunge cu bine la Berlin unde s-a ocupat de traducerea cărții *Căpitanului Pentru Legionari* în limba germană.

Când am avut confirmarea că fugarul a ajuns la destinație, am putut să aprind o lumânare și să înalț o rugăciune de mulțumire bunului Dumnezeu care m-a ajutat să scap cu bine din această aventură.

După condamnarea *Căpitanului*, în a cărui dispariție nici un legionar nu credea, a urmat o perioadă de difuzare de manifeste pentru lămurirea opiniei publice și, în principal, a broșurii *Adevărul în procesul Căpitanului*, care se tipărise într-o tipografie clandestină.

Bineînțeles că *Siguranța* a intrat în posesia manifestelor și a broșurii după care s-a căutat a se identifica sediile unde se tipăreau acestea. Pe atunci, singura

posibilitate de multiplicare erau mașinile „*Gestetner*”, care aveau o matriță pe care se bătea textul și care la rându-i apărea pe o hârtie specială, această hârtie găsindu-se numai la câteva librării din Capitală ale căror sedii erau sub stricta supraveghere a *Siguranței*.

Era de la sine înțeles că cei ce activau la tipărirea și difuzarea manifestelor erau foarte interesați să găsească o posibilitate de procurare a hârtiei speciale fără ca achizitorii respectivi să poată fi depistați sau identificați. Fără ca să mă solicite nimeni, m-am gândit că un ins în uniformă unei instituții, cum erau ușierii *Băncii Naționale*, nu puteau cădea sub supravegherea *Siguranței* ca suspecti și atunci am purces la trimiterea lui Nicolae - ușierul nostru de serviciu - la *Cartea Românească*, cu bani potriviți pentru a ridica câte două topuri de hârtie, cantitate destul de redusă pentru a nu atrage atenția.

Încetul cu încetul ajunsesem să am peste o sută de topuri de hârtie, fapt ce a fost adus la cunoștință celor interesați care-mi trimiteau un curier să ridice hârtia. Lucrurile au mers fără incidente, astfel că întregul stoc a fost lichidat. A urmat o stagnare, eu nemaiputând activa, fiindcă promisem ordin de chemare din partea *Regimentului 12 Călărași* Roman unde fusesem vărsat din efectivul *Regimentului de Escortă Regală*.

Situația militară din Europa fiind foarte tensionată, țările limitrofe Cehoslovaciei procedau la chemări sub arme ale rezerviștilor pentru complectarea instrucției militare.

La Roman, ca sergent *T.R.*, conform prevederilor art. 71, eram instruit ca viitor comandant de pluton, dar instrucția era mai mult teoretică, armele moderne lipseau, iar carabinele trupei erau aceleași puști *Mannlicher* cu care fusese dotată armata română în primul război mondial.

Duceam o viață foarte regulată, îmi petreceam aproape tot timpul liber în cazarmă. Apoi, obosit, mă retrăgeam la

gazda mea din oraș, unde mă culcam foarte devreme.

Singura mea „distracție” era citirea ziarului „*Universul*”, în special noua rubrică a condamnărilor de la *Tribunalul Militar*, care judeca în acel timp procesele legionarilor militanți. Spre marea mea surprindere am citit într-o zi că fusesem condamnat la un an închisoare pentru activitate politică interzisă; pe bună dreptate mă întrebam care din inițiativele mele făcuseră obiectul unui dosar penal?

Nedumerirea mea a durat numai 24 de ore fiindcă m-am trezit cu Vera Totu pe post de curieră trimisă de sora mea, care avusese posibilitatea să studieze dosarul la *Tribunalul Militar*. Acesta conținea precizarea că sursa de procurare a hârtiei pentru manifeste era opera mea.

Fiindcă perioada de concentrare expirase am fost lăsat la vatră chiar a doua zi și m-am întors la București, unde am studiat împreună cu tatăl și cu sora mea cum puteam să-mi organizez apărarea, având în vedere că legea îmi dădea dreptul să mă apăr, fiind condamnat în lipsă. După ce am elaborat un plan la care a participat și Lotty, colega mea din *Banca Națională*, care îl cunoștea personal pe căpitanul Țărăneanu, procuror în procesul meu.

Când am fost gata cu toate pregătirile de rigoare m-am prezentat la *Tribunalul Militar*, după terminarea unei ședințe, constituindu-mă prizonier pentru a mi se rejudeca procesul în care fusesem condamnat.

Președintele completului de judecată era același colonel Dumitru, cel care îl judecase pe *Căpitan*, iar procuror era căpitanul Țărăneanu, care informase instanța că mă voi prezenta pentru rejudecare. Am fost imediat arestat și trimis la Jilava pentru încarcerare.

Comandantul Jilavei era pe acea vreme un colonel Brutescu, antilegionar convins, iar majoritatea deținuților o formau legionarii și câțiva comuniști de ocazie, cu Constantinescu - Iași în frunte.

Pentru percheziție și evidența grefei, am fost primit de un plutonier major pe care l-am identificat imediat că făcea parte dintre călăreți, fiindcă la cizme purta pinteni și rozete. Il chema Ciubaru, iar accentul lui moldovenesc m-a cucerit din prima clipă, când mi-a imputat: „*Da și crezi mata, că te plimbi prin țară și când n-ai și face vii la judecată?*”. Am fost repartizat în celula Comandamentului legionar, fiindcă eram totuși un caz aparte, care venea pe o cale neobișnuită. Livezeanu și Țâlnaru, grade legionare, fuseseră mutați la închisoarea din Chișinău și, în lipsa lor, comandant al Garnizoanei rămăsese Ion Popa, muncitor din Simeria. Am fost foarte călduros primit și prima întrebare ce mi s-a pus a fost dacă ajunsese *Căpitanul* în Germania. Am răspuns evaziv fiindcă mi-am dat seama că toți cei optsprezece din celulă erau convinși că „*Șeful*” mai era încă în viață și că tot ce afirmase comunicatul *Siguranței* era un fals.

Comandantul Popa era un vechi legionar și un bun pedagog. Mi-a explicat că disciplina garnizoanei cere ca toate pachetele pe care le primeam la vorbitor să fie puse la dispoziția tuturor, iar beneficiarul lor să nu participe la suplimentul alimentar decât după o săptămână.

Măsura mi s-a părut oarecum nedreaptă, dar nu am protestat, mai ales că fusesem numit artelnic, adică cel care tăia și împărțea în porții egale suplimentele primite de acasă.

Trebuie să precizez că noi aveam un statut bine stabilit, de deținuți politici, și că beneficiaam de vorbitor și de pachet ori de câte ori se prezenta cineva la grefa închisorii. Mâncarea închisorii era destul de redusă, dar înainte de masă se spunea rugăciunea și când ne sculam de la masă, de asemenea se rostea altă rugăciune: „*Mulțumească-ți Ție Doamne că ne-ai săturat pe noi de toate bunurile tale pământești. Nu ne lăsa lipsiți pe noi nici de cereasca Ta împărăție ci, precum în mijlocul Apostolilor ai venit, Mântuitorule, pace dându-le lor, tot așa vino și la noi și ne*

mântuiește. Amin!".

Involuntar, mă uitam în hârdăul în care ni se aducea mâncarea și o comparam cu cuvintele din rugăciune care se referea la toate „*bunătățile Tale pământești*” și găseam că exprimarea rugii noastre era exagerată.

Comandantul era un om simplu, dar cu foarte mult bun simț și căuta să profite de cunoștințele oricărui nou venit, dar nu știam că eram și subiect de cercetare în același timp. După trei zile mi-a comunicat că am dat primul examen, acela al foamei și că, de acum înainte, pot să mă înfrupt și eu din cele primite de acasă.

Desigur că situația mea era oarecum paradoxală: tatăl meu era acum pensionar, dar ultimul său serviciu militar a fost comandant al *Depozitului Central de Muniții*, în care intra și *Fortul Jilava*. Așa stând lucrurile, când s-a prezentat la vorbitor, deși era civil, personalul închisorii i se adresa cu cuvintele „*Domnule colonel*”. Nu vreau să intru în alte detalii din timpul detenției, pot să spun numai că după două săptămâni mi s-a fixat termenul de judecată, iar la proces, toate întrebările încuietoare s-au lovit de un eșafodaj bine încheiat juridic, astfel că am fost achitat și pus în libertate, spre necazul agenților de siguranță care populau sala de judecată.

Întoarcerea mea la Bancă a fost primită cu mare entuziasm; trebuie să precizez că în mare măsură salariații *Băncii Naționale* erau foarte apropiați de idee. Singurul refractar era șeful serviciului care făcea parte din dinastia celor șapte frați Netta, albanezi de origine, iar fiecare dintre frați era membru în alt partid politic, decanul familiei fiind Geron Netta liberalul, fost profesor la *Academia Comercială* și fost ministru de Finanțe.

Din păcate nu a trecut mult timp și iar am făcut una boacăna („*de oaie*”), fiindcă părerea generală era că trebuie să-mi dovedesc recunoștința față de conducerea *Băncii* care

m-a reprimit, făcând abstracție de „rătăcirea” mea. Pozna mea s-a materializat cu ocazia aderării maselor populare la politica sceleratului Carol. Trebuia, printr-o declarație publică, să ne declarăm susținătorii politicii Majestății Sale traduse prin *Constituția Regală*. Era în această constituție o prevedere ciudată: trebuie să ai 30 de ani împliniți ca să te implici într-o activitate politică, prevedere special inserată în *Constituție* pentru a lovi în legionari, care în genere aveau sub 30 de ani!

Eu însă, fiind născut în 1911 aveam în acel an doar 27 de ani. Atunci mi se cerea să fiu de acord cu o prevedere care nu-mi dădea drepturi politice decât după trei ani? Dar, ca și cum acest raționament logic nu era suficient, m-a scos din sărite însăși procedura de votare care, de fapt, a fost prima mare prostituție politică devenită apoi literă de *Evanghelie* în timpul perioadei comuniste, care cerea o adeziune unanimă de acceptare a unei dispoziții centrale.

Ca să votăm în vechiul local al *Băncii Naționale* de pe strada Lipscani, noi trebuia practic să traversăm strada din localul unde lucram; traversarea se făcea cu drapele, încolonați, ca și cum am fi mers la o defilare. În holul din clădirea centrală era o estradă și un „birou politic” care constituia prezidiul. Ajuns în fața estradei, după o strigare alfabetică, un cadru ad-hoc întreba atât: „De acord?” și cel întrebat răspundea de obicei „Da!”.

Când, participând la această mascaradă, am răspuns printr-un „Nu!” răspicat, mi s-a părut că vibrează toate geamurile. Când răspunsul meu a fost înțeles mi s-a indicat să trec într-un colț, ca la școala primară, ca să fiu izolat de grosul celor „conștienți”; devenisem „oala neagră”.

Revoltat la culme nu am dat curs invitației și am ieșit din Bancă. Abia a doua zi am aflat că numai Grigore Pihu (care va fi executat în 1939, după uciderea lui Călinescu) a mai spus un „Nu!” la fel de hotărât ca al meu.

A urmat o întreagă procedură de prelucrare, ba că am greșit, fiind surescitat, ba că fusesem absent, dar dacă aş fi fost prezent aş fi răspuns cu „*Da!*”, ba că prin votul meu negativ mă declaram contra voinței Majestății Sale!

Era ridicolă toată această înscenare în căutarea unei explicații foarte simple: nu puteam vota „*pentru*” o clauză constituțională care mă declara apt la 30 de ani, când eu aveam numai 27 de ani! Ca să fiu sincer, nu știu cum s-a raportat regelui scelerat prin slugarnicul său guvernator votul exprimat de salariații *Băncii Naționale*. Înclin mai degrabă să cred că cele două voturi contra au fost trecute sub tăcere.

Căpitanul, în imensa lui înțelegere, lăsase opțiunea *Constituției* la libera alegere a slujbașului respectiv, când un răspuns de „*Nu!*” putea atrage concedierea sa.

Atitudinea mea de răzvrătit contra unei ordini pe care nu o toleram a trecut fără consecințe în foaia mea matricolă, dar, pentru a doua oară am fost luat în obiectivul organelor *Siguranței*. Cum toate informațiile despre manifestările noastre circulau cu mare viteză și cu o adâncă intensitate în cercuri foarte variate, tot așa și manifestările mele în diferite ocazii au ajuns la urechile conducerii legionare din acea vreme și, drept urmare, mi-a încredințat o nouă misiune, care însă nu mi-a plăcut din capul locului.

Se bănuia în acea vreme că regele criminal, văzând cât este de nepopular, s-ar hotărî într-o zi să părăsească țara și, cunoscând firea lui hulpavă și lacomă de arginți, se estima că va încerca să preia tezaurul *Băncii Naționale*: mi se cerea o schiță și un plan de împiedicare a lui în această ipostază.

Astăzi, după ce am văzut că în 1944 evacuarea tezaurului *Băncii Naționale* la Tismana a durat câteva zile, necesitând câteva garnituri de tren, mi-am dat seama că cei care s-au gândit la această împiedicare habar n-aveau de ce reprezintă volumetric această operațiune. Mai mult, mi se

părea direct ridicol să mi se ceară un plan scris și desenat, mie, care fusesem corijent la desen în clasa a IV-a de liceu, și care eram un ins complet lipsit de talent la această disciplină.

Totuși, am dat curs acestui ordin și planul meu a făcut drum întors pe aceeași filieră pe care o folosise la venire. Nici astăzi nu știu prin ce împrejurare a aflat *Siguranța* de toată această copilărie. Știu numai că Sârbu, prin care promisem dispoziția, a fost arestat după câteva zile cu planul meu în buzunarul lui. A încercat să-l înghită, dar, fiind asaltat de patru haidamaci ai *Siguranței*, l-a scuipat, fără a putea să-l distrugă. Fiindcă opusese rezistență la arestarea care se petrecea la locul său de muncă, Sârbu a fost bătut la tâlpi la *Siguranța Generală a Statului*, și atunci a dezvăluit întreaga operațiune. Ne-am regăsit patru în proces (ceilalți doi neavând măcar habar de toată operațiunea). Am fost judecat de același complet de judecată care mă achitase cu câteva luni în urmă și care mă privea compătimator, parcă reproșându-mi că acum nu mai era cale de scăpare. Chiar procurorul, același căpitan Țărăneanu, nu mai putea să mă ajute cu nimic.

De data aceasta nu a mai fost vorbă de un *Love Story* ca prima dată. Dar toată povestea era ridicolă și neconcludentă, astfel că instanța ne-a condamnat la câteva luni de închisoare pe fiecare dintre noi, fără a putea afla ce putea ascunde acest plan redactat în mod copilăresc.

Desigur că reînțoarcerea mea la Jilava a avut un mare ecou și am fost primit din nou în celula de *Comandament*, având acum un stagiul de verificare pe care-l absolvisem în trecut. Între timp regimul se mai înăsprise, garda militară nu mai era condusă de căpitanul Mastacan din *Regimentul 6 Mihai Viteazul*, ci de locotenentul Frânculescu, care era fiul unui inspector din *Siguranță*, adversar notoriu al legionarilor.

Nu a lipsit mult ca să intru în conflict cu el. Obişnuia să vină seara la „închidere” însoţit de un câine. Eu eram acum şef de celulă, comandam poziţia de „Drepti” şi „Pentru onor” şi îi dădeam raportul, dar locotenentul amintit întârzia închiderea făcând o serie de comentarii nelalocul lor. Într-o seară, exasperat de manevrele lui, i-am oprit câinele în celulă şi l-am făcut să-l caute în toată închisoarea. Când l-a descoperit în celula noastră, m-a sancţionat cu o noapte la „Neagra”, o celulă umedă plină de şobolani unde mi-am petrecut noaptea numai în cămaşă.

După acest episod, şi fiindcă abaterile de la regulament deveneau din ce în ce mai dese, s-a declarat greva foamei (în acel timp nu se practica alimentaţia forţată prin tubaj). După câteva zile au început să apară defecţiunile: veneau din partea celor mai bătrâni sau cu diverse afecţiuni. De atunci am rămas cu convingerea că greva foamei nu poate avea rezultate decât într-o colectivitate unde cea mai aspră disciplină era asigurată.

După a opta zi, singura celulă rezistentă era a noastră, a aşa-zisului *Comandament*. Procurorul venit de la *Tribunalul Militar* a hotărât să se spargă greva, adică fiecare să fie repartizat în altă celulă, unde să nu poată rezista singur. Eu, ca mai rău de gură, am nimerit la „muzeu”. Acolo unde erau cei recalcitranţi, nedisciplinaţi şi bănuţi ca „ciripitori”. Un mediu în care nu aveam ce căuta, mutarea mea având drept scop doar ca să fiu comentat defavorabil.

Având în vedere că greva a încetat în a noua zi de la declarare, eu m-am prefăcut bolnav, aveam şi câteva grade deasupra temperaturii normale, aşa că am fost internat în infirmeria închisorii, unde după două săptămâni, mă întreмасem definitiv. Cât timp am mai rămas în Jilava mi-am dat seama ce progrese a făcut legătura dintre Lotty - în 1940 mi-a devenit soţie - şi plutonierul major Ciubaru, care o vizita acasă şi făcea anumite comisioane pentru cei închişi.

Mă obișnuisem ca seara, înainte de închidere, să aud o voce: „*Domnul Ropală, treci pe gang!*”. În colțul cel mai îndepărtat mă aștepta reprezentantul grefei care-mi dădea bunătăți sau bilețele, neomițând niciodată să-mi șoptească în dulcele grai moldovenesc: „*Duduca asta a matale o să mă bage în cremenal.*”

Ultimele trei luni înainte de expirarea pedepsei le-am petrecut la Văcărești, unde prin diverse sforări ale lui Lotty am rămas fără să mai fim expediați la Caransebeș, închisoarea specială pentru cei cu condamnări mici. Acolo făceam parte dintr-o celulă politică complet separată de cei de drept comun, iar cei optsprezece „*politici*” formam o insulă în masa hoților și a criminalilor.

Staroste peste închisoare era celibatarul Vereș Mikloș, care purta costumul de „*vieșăș*” (alb cu dungi roșii) ce semnifica condamnarea la muncă silnică pe viață. Marea lui supărare era contra ziaristilor și a poliției, care îi puneau în sarcină toate crimele nedescoperite, ori el nu recunoștea decât una: „*Tăiat beregat unui jidan și jidoafca murit de frică*” ne informa el când își plimba briciul pe gâtulele noastre (oficial avea funcția de bărbier în închisoare). Autoritatea lui era de nediscutat, cu mult deasupra celei a primului gardian și chiar a directorului și nici un deținut nu încerca să-i contrazică o hotărâre luată. De la el am învățat tot felul de trucuri ale hoților care aici erau numiți „*șuși*” (de la verbul „*a șuti*” = a fura din buzunare). Am învățat tehnica de a fura pălăria de pe capul unui cetățean, sau chiar ochelarii de pe nas. Am învățat să fur printr-o fereastră veșminte sau pălării folosind o sârmă când fereastra era deschisă, precum și tehnica sustragerii unui portofel și pasarea prăzii unui complice aflat în tramvai sau vehicul astfel ca niciodată să nu se poată afla corpul delict sau multe asemenea năzdrăvăanii.

În micul nostru colectiv s-au perindat și figuri mai

reprezentative din lumea legionară: Victor Dragomirescu, comandantul legionar care mai târziu avea să fie ars de viu și incinerat la crematoriu, Mitică Groza, care în 1939 a fost găzduit de mine la Cernăuți iar în 1940 a fost șeful *Corpului Muncitoresc Legionar*, Șocariciu, care în timpul războiului ajunsese adjunctul lui Leon de Grell, în Belgia, și alții.

Se apropia eliberarea noastră, fiindcă termenul condamnării expirase. Având în vedere că *Siguranța* aprecia condamnarea noastră ca fiind foarte mică în raport cu faptele, se putea să ajungem într-unul din lagărele de concentrare. La plecare, Șocariciu m-a luat de o parte și asigurându-mă că are încredere în mine mi-a încredințat un mesaj pentru Dora Rogojanu, o prietenă a lui. Eu l-am asigurat că îi voi face comisionul.

La eliberare însă eu am ajuns în arestul *Prefecturii Poliției*, iar ceilalți trei care fuseseră în proces cu mine au fost puși în libertate. După 24 de ore am fost și eu eliberat și la ieșirea pe poartă mă aștepta Lotty, care m-a asigurat că eliberarea mea a fost foarte grea, *Siguranța* vrând să mă trimită la Miercurea Ciuc. Din vorbele ei am dedus că dăduse niște bani pentru eliberarea mea, ceea ce făcea ca datoria mea față de ea să crească.

M-am întors la fosta mea locuință de unde fusesem arestat, unde frații Trăilescu din Turnu Severin m-au primit bine și m-au asigurat că pot rămâne la ei fără să plătesc chirie până îmi voi face un rost. Eram invitat la masă la Lotty și m-am gândit că până la ora mesei am vreme să-i fac comisionul lui Șocariciu, astfel că m-am dus la locuința indicată în bilet. Acolo m-a primit un tânăr a cărui figură nu mi-a plăcut, mai ales după ce m-a introdus în casă fără să mă întrebe pe cine caut. În odaie era al doilea tânăr și ca prin vis am realizat că am căzut într-o capcană a *Siguranței*. Nici urmă de Dora Rogojanu. Am căutat să joc tare: „*Păi bine fraților, mă băgați în casă fără ca să mă întrebați pe*

cine caut?". Cel mai tânăr zice: „*Ca să-ți fac pe plac, pe cine cauți?*". Am dat un nume la întâmplare care n-avea nimic comun cu locatarul imobilului. Atunci mi-a cerut actul de identitate și după ce l-a studiat, mi l-a întins spunându-mi: „*Bine, poți pleca*". Probabil că numele meu nu-i spunea nimic. Dar al doilea agent a cerut să vadă și el buletinul, după care un rânjet s-a așternut pe fața lui: „*Apăi, șefule, acum nimic nu te mai scapă de Miercurea Ciuc*". Dar n-a fost să fie așa. Lotty, văzând că nu vin la masă s-a dus din nou la prefectură și folosind aceleași mijloace pecuniare a izbutit să-l convingă pe comisarul de serviciu, astfel că am plecat împreună de acolo.

Nu mai știu prin ce împrejurare am ajuns în Str. Doamnei la biroul avocatului Stan Ionescu, acolo unde luau ființă toate societățile cu capital german destinate a se ocupa de anumite produse sau servicii pe teritoriul țării noastre. Desigur că cineva îmi șoptise că acest birou era un fel de oficiu de plasare pentru tinerii titrați care avuseseră anumite încurcături cu justiția, de obicei de ordin politic. M-am adresat avocatului Pateli, pe care-l cunoșteam, care m-a introdus imediat la șeful colectivului juridic, d-nul Stănică, cum i se spunea în intimitate, și care, după un scurt interogatoriu, m-a întrebat dacă sunt dispus să plec la Cernăuți la o firmă de export de ouă pentru a dubla un procurist permanent concentrat. Atât salariul, cât și gradul de procurist care era o funcțiune de încredere, dar și orașul care fusese locul unde-mi terminasem studiile gimnaziale la Liceul „*Aron Pumnul*”, și mai ales perspectivele evadării din București, unde permanent eram spuravegheat de agenții *Siguranței*, îmi conveneau.

Stănică, pe loc mi-a făcut angajarea și a dispus să mi se înmâneze suma de bani necesară achiziționării unui loc în vagonul de dormit pe distanța București-Cernăuți.

La Cernăuți am rămas până la 1 iunie 1940, urcând

încetul cu încetul treptele încrederii față de conducătorii din Berlin, mai ales că izbutisem să rezolv la *Banca Națională* o problemă valutară extrem de delicată. Dar, fixasem data de 1 iunie drept ziua căsătoriei mele cu Lotty și astfel urma să părăsesc definitiv Cernăuțiul și să mă transfer tot la o firmă germană de export de plante medicinale, în calitate de director comercial.

Desigur că dr. Adams, care era administrator delegat în Societatea de export de ouă a depus toate diligențele ca să rămân pe loc, dar eu eram intransigent, asigurându-mi patronul că-i voi sta oricând la dispoziție dacă va solicita vreo intervenție sau vreun serviciu din partea mea, așa cum de altfel s-a întâmplat în scurtă vreme.

În vara anului 1940, nu peste mult timp, prin efectele pactului Ribentropp-Molotov, Cernăuțiul, ca și Basarabia, unde aveam legături cu toți colecatorii de ouă, au fost cedate U.R.S.S., astfel că societatea a dispărut pur și simplu.

Anul 1940

La 30 iunie 1940 m-am căsătorit iar la serviciul religios au participat avocatul Stan Ionescu și dr. Paul Adams, care au ținut să ofere diverse cadouri tinerilor căsătoriți și să le facă totodată diverse urări de sănătate și prosperitate pentru viitor.

Activitatea de export de plante medicinale în Germania se derula în mod nesatisfăcător. Aveam un tehnician care nu avea nici cel mai mic simț comercial și care pur și simplu risipea banii societății în contracte cu diverși producători și colectori din Ardeal, astfel că permanent trebuia să mă deplasez pentru a veghea ca banii societății să nu fie risipiți; de altfel, cei care finanțaseră constituirea acestei întreprinderi au scontat că începuturile vor fi foarte grele, dar, efectiv, răspunderea cădea numai pe umerii mei.

Între timp în țară era mare fierbere, nemulțumirile creșteau, pierdusem o mare suprafață din teritoriul României Mari, trebuind să satisfacem pretențiile lacomilor noștri vecini, fie că ei erau unguri, ruși sau bulgari. Spiritele se agitau și nemulțumirile contra regelui Carol al II-lea creșteau în fiecare zi. Comandantul *Mișcării Legionare*, Horia Sima, revenise în țară și intrase chiar în guvern împreună cu alte cadre de conducere, regele căutând a lăsa impresia, mai ales față de nemți, că orientarea politică a României va suferi o schimbare față de tradiția politicii noastre.

În rândurile *Mișcării Legionare* se pregătea chiar o lovitură de stat, iar din acțiunile de pregătire aveam și eu o mare parte de răspundere. Anunțasem însă cadrele de conducere că pierderea unei părți din Ardeal mă obliga să plec la Cluj în ultimele zile în care mai aveam autoritate pentru a căuta să salvez ce se mai putea recupera din patrimoniul întreprinderii noastre de export. Așa se face că

la 3 septembrie, când au început mișcările anticearliste, la Bod, unde era postul nostru național de emisie radio, la Constanța și marile manifestări stradale din Bucuraști, culminând cu cele din fața *Palatului Regal* nu am putut participa. M-am întors la București pe 5 septembrie unde eram așteptat de superiorii mei care mi-au înmănat manifestul lui Horia Sima către țară, care urma să fie tipărit și difuzat.

Nu aveam cunoștințe la redacțiile ziarelor dar, sesizând importanța momentului, m-am prezentat la redacția ziarului „*Curentul*” unde am fost primit de directorul Pamfil Șeicaru, care, spre surprinderea mea, mi s-a pus total la dispoziție, deși știam că are foarte multe rezerve față de *Mișcarea Legionară*.

Am mobilizat câțiva tineri, am preluat manifestele tipărite și am organizat difuzarea lor în tot Bucureștiul, principalul obiectiv fiind *Prefectura Poliției Capitalei*, aflată pe Calea Victoriei, astfel că la 6 septembrie, data abdicării regelui sclerarat, țara era în cunoștință de cauză de schimbarea regimului.

Au urmat nenumărate frământări, fiindcă schimbarea regimului politic aducea de la sine modificări în toate compartimentele administrației. Pentru moment, Corpul „*Răzleți*”, care reprezenta intelectualitatea Capitalei, fusese împărțit în zece grupuri, iar mie mi s-a repartizat conducerea grupului „9” din care făceau parte familiile de cuiburi „*Las' că-i bine*”, „*Luminița*”, „*Vestitorii*” și altele mai mici. În total peste 100 de cuiburi cu un efectiv de peste 1000 de membri.

Organizația Corpului „*Răzleți*” răspundea totodată de *Ajutorul legionar* care trebuia să facă față problemelor de cazare, mâncare, ajutoare de iarnă pentru populația din teritoriile cedate, cât și pentru familiile concentraților. Eu aveam în administrație teritoriul Pieptănari-Belu-Apărătorii

Patriei și Jilava.

Mi-am stabilit sediul în curtea unei școli primare din strada Pieptănari unde se împărțeau ajutoare, cărți și rechizite școlare și lemne de foc. Am înființat chiar și o bibliotecă și un dispensar legionar gratuit pe Str. Opiș, imobilul fiindu-mi cedat de doi oameni de suflet.

Atât organizarea grupului din punct de vedere administrativ cât și munca pe teren și cea de procurare a fondurilor îmi răpea multă vreme. Activitatea profesională, pe de altă parte, fusese mult redusă prin cedarea teritoriilor din Basarabia și Ardeal, unde aveam contracte cu cultivatorii de plante medicinale, astfel că activitatea noastră se reducea numai la plantele care creșteau în perimetrul țarinilor sau vâlculelor montane, printre care în principal se numărau mușețelul, salvia medicinală, sunătoarea, florile de tei etc. Cu mare greutate izbutisem să expediem la Hamburg un vagon de floare de mușețel și vreo 200 de kg de secară cornută, utilizată mult în infirmeriile și spitalele armatei germane pentru oprirea hemoragiilor.

În luna noiembrie s-a produs o adevărată lovitură de teatru, când, o echipă de "iluminați cerebrali" conduși de Traian Boieru au întreprins acea acțiune nefericită, asasinând pe profesorii Iorga și Madgearu, acțiunea în sine dând ocazia multor adversari să ne judece cât se poate de aspru, deși, de fapt, ei manifestau aceleași sentimente pe care le nutream și noi, legionarii cinstiți.

Din păcate, acțiunea acestei echipe criminale nu a fost tradusă în justiție, permițându-se autorilor să treacă frontiera și să se refugieze în Germania.

Cum însă acțiunea funestă emana din cadrele *Institutului Cooperăției*, unde Boieru funcționa ca director general, și la care aderaseră alte organe de conducere din această instituție, prin îndepărtarea acestora s-au creat câteva posturi de conducere, astfel că Sârbu a fost numit director

general, iar eu, directorul diviziei economice.

Munca la *Institutul Cooperăției* mi-a plăcut fiindcă avea o arie nesfârșită de activitate. În primul rând aveam mandat pentru aprovizionarea armatei și apoi a întregii populații a țării. În acea perioadă patronam și încheierea contractelor cu firme germane pentru dotarea agriculturii cu tractoare, batoze, combine și alte utilaje folosite în agricultură, tehnicienii urmând a fi furnizați de către Ministerul Agriculturii.

"*Cazul Iorga-Madgearu*" adăugase încă o verigă în lanțul disesiunilor care existau între generalul Antonescu și *Mișcarea Legionară*. Practic întreaga autoritate în stat, mai ales că acesta era denumit *Stat Național Legionar*, era sub conducerea cadrelor de răspundere ale *Mișcării Legionare*, iar toate posturile importante erau repartizate fruntașilor legionari după o minuțioasă selecție, fenomen ce nu-i mai convenea conducătorului statului care pretindea acum că autoritatea și personalitatea lui sunt de fapt cheazășia României.

Trebuie să amintim și de coaliția forțelor potrivnice *Mișcării Legionare* formată din vechi politicieni, elemente corupte sau puse pe îmbogățire, din care prima vioară era Veturia Goga, văduva poetului și unealta agențiilor străine de spionaj din Anglia, U.R.S.S. și Franța.

Sub aceste auspicii se pregăteau zilele sumbre ale loviturii de stat date de Antonescu și care, în istorie, au fost denumite zilele "*rebeliunii*" legionare.

Anii 1941-1942

Lovitura de stat a debutat prin desființarea Subsecretariatului de Stat pentru românizare, comisarii pentru românizare fiind în mare majoritate legionari, instituție creată pentru supravegherea capitalului străin sau evreiesc, și a prefecților de județ și chestorilor de poliție, aproape în exclusivitate legionari. Aceștia au fost convocați la o ședință în București de către Rioșeanu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, unde li s-a comunicat verbal că au fost destituiți, urmând ca prefecturile și chesturile să fie predate fără opunere militarilor care vor prelua comanda.

Aceste măsuri ilegale au provocat multă fierbere și, normal, lipsind directive din partea organelor în drept, reacția pe plan local a diferit de la județ la județ, în final provocând acțiuni separate de ocupare de sedii și de rezistență contra noilor reprezentanți ai ordinii care nu prezentau nici o bază legală ci doar dispoziții verbale. Toată această fierbere s-a terminat în ziua de 24 ianuarie, când *Comandamentul Legiunii* a dat ordin de părăsire a sediilor ocupate și de retragere pașnică în așteptarea ordinelor ce vor urma.

Pus în fața unei lipse totale de rezistență, guvernul antonescian și militarii înscăunați ca organe de ordine au trecut la acțiuni separate de arestare de legionari și urmărirea cadrelor politice cunoscute de organele *Siguranței Statului*. Eu, în calitate de șef de unitate, am demobilizat pe cei care-i conduceam, trimițându-i acasă cu consemnul de a nu activa decât în urma unui ordin scris al meu. Îmi dădeam seama că se putea ajunge la confruntarea directă între legionari și armată, fenomen absurd, care în orice caz nu trebuia să se producă.

Prin această dispoziție am izbutit ca legionarii, făcând

parte din *Grupul 9 Răzleți*, să nu fie arestați, iar dacă totuși unii au compărut în fața instanțelor, a însemnat că aceștia au nesocotit ordinele primite de la șeful lor.

Eliberat de răspunderea celor pe care-i comandam, am putut urmări în liniște evoluția evenimentelor pentru a-mi da seama ce atitudine trebuie să adopt. Eram în Aleea Vulpache (fosta locuință a Elenei Lupescu) când Ilie Nicolescu pregătea un camion cu legionari pentru a elibera garnizoana blocată în sediul *Siguranței Generale a Statului*. Ilie Nicolescu era de fapt șeful meu ierarhic, dar starea-i de excitație depășea firea lui care era extrem de blajină. Atunci, neavând altă treabă, m-am atașat la această expediție considerând că va fi nevoie de calmul meu, calm care nu mă părăsea niciodată. Ajunși în preajma *Siguranței* efectivul a fost debarcat într-o curte. Ilie a plecat să se documenteze la sediul *Siguranței* din apropiere, predându-mi mie comanda.

Fatalitatea a făcut să ne găsim în curtea locuinței generalului Orezeanu, comandantul militar al Căilor Ferate. Prin măsurile sale cazone, generalul își ridicase contra lui o serie de ceferiști, astfel că așteptându-se la reacția lor luase măsuri de precauție suplimentare, printre altele, o legătură telefonică cu o unitate militară. Generalul era în locuința sa și probabil uitându-se pe geam, a considerat acea aglomerație din curte ca o acțiune îndreptată împotriva sa. A telefonat la unitatea militară și, în scurtă vreme, ne-am trezit cu un pluton în formație de luptă care, ajuns la destinație, și-a postat mitraliera pe trotuar în poziție de tragere.

Continuam să ignor această desfășurare de forțe, dar vremurile erau tulburi și te puteai aștepta la orice ciocnire armată. În același timp îmi dădeam seama că orice gest sau orice greșeală poate antrena o adevărată catastrofă.

Grupul de comandă era condus de un căpitan care, pentru a ilustra tabloul nefericit, semăna perfect cu mutra

regelui Carol al II-lea. M-am îndreptat spre el ca să-i demonstrez că e nevoie de calm și de o judecată lucidă. Eram la 5 metri distanță de formațiunea armată, când, probabil, ostașul de la mitralieră și-a pierdut capul și a apăsat pe trăgaci.

Din snopul de cartușe care a pornit din țeava mitralierei mi-am dat seama că un glonte m-a lovit în regiunea genunchiului, fiindcă simțeam cum sângele se prelinge în cizme. Am căzut la pământ și doi camarazi m-au scos din incinta curții printr-o ieșire de serviciu, ducându-mă la serviciul de urgență al *Spitalului Colțea* unde am fost pansat, după care am fost condus la domiciliu.

Acțiunea din str. Latină a constituit o adevărată tragedie, fiindcă nimeni nu i-a putut acorda semnificația reală, concluziile ce s-au tras au fost complet eronate. După ce s-a deschis focul, camarazii din curte s-au refugiat în locuința generalului, spărgând ușa.

Orezeanu era pregătit de o agresiune, astfel că din capul scării, ajutat și de fiica sa, a deschis focul, ucigând patru legionari, după care plutonul din fața casei a arestat pe cei de față, printre care și pe Ilie Nicolescu, revenit de la *Siguranță*.

Versiunea oficială a fost că legionarii au atacat pe colonelul Orezeanu la locuința sa fiindcă cei patru uciși trebuiau să capete o justificare oficială, iar din această întâmplare, *Tribunalul Militar* a găsit prilejul să distribuie mulți ani de închisoare.

Faptul că nu eram printre cei arestați se datorează în exclusivitate protecției divine de care am beneficiat pe tot parcursul anilor de suferință pe care i-am executat în coloniile de muncă.

După aceste momente tulburi a urmat o vânătoare generală de legionari care au fost înlocuiți din toate posturile de comandă pe care le ocupau.

Furat de derularea evenimentelor am omis total a pomeni de efectele catastrofale ale pedepsirii sanguinarului Armand Călinescu din ziua de 22 septembrie 1939. Cu trecerea timpului, misticismul legionar, care nu voia să accepte uciderea *Căpitanului*, încetul cu încetul a trebuit să recunoască cruda realitate. *Căpitanul* nu mai era în viață iar cei vinovați de dispariția lui trebuiau să fie pedepsiți.

Ploieșteanul Miti Dumitrescu și-a format o echipă de sacrificiu, care a asaltat mașina lui Călinescu și l-a ciuruit cu gloanțe.

Considerând că s-a făcut un act de dreptate, comandoul de pedepsire a anunțat la postul de Radiodifuziune dispariția călăului. Forțele represive polițienești și alți factori de răspundere ai ordinii publice a considerat acest apel radiodifuzat drept semnalul de începere a insurecției populare contra conducerii statale.

Așa se explică hotărârea luată în pripă ca răzbunătorii *Căpitanului*, împreună cu ostategii internați în lagărele de la Miercurea Ciuc și Vaslui, a celor deținuți în închisoarea de la Râmnicu Sărat, cât și a câte trei legionari cunoscuți din județe să fie împușcați, iar cadavrele lor să fie lăsate trei zile în văzul lumii pentru intimidare.

În acea perioadă mă găseam concentrat la *Regimentul 12 Călărași* din Roman. Mare mi-a fost mirarea când un ostaș din gardă m-a anunțat să mă prezint imediat la comandamentul regimentului, căci nu vedeam ce putea să-l preocupe pe prințul colonel Sturdza existența unui biet sergent concentrat în regimentul său.

Este inutil a preciza că eram cu totul străin de evenimentele petrecute la București și, mai ales de

consecințele lor, după cum ignoram că *Siguranța* semnalase organelor din subordine prezența mea la unitatea militară.

Prezentat la raport, comandantul regimentului mi-a încredințat o misiune așa-zis foarte importantă, de a duce un plic sigilat la Divizia cantonată în comuna Jadova pe Siret, cu recomandarea expresă de a nu reveni la unitate decât după trei zile!

Mult mai târziu am aflat de la o cunoștință concentrată la același regiment că fusesem cerut comandantului pentru a fi unul din cei trei legionari ce urma să fie executat la Roman, operațiune care, unui prinț autentic i s-a părut de neconceput. Încă odată protecția divină și-a pus amprenta pe ființa mea.

* *

*

Una din legiferările din perioada următoare "rebeliunii" a fost interdicția purtării de arme, contravenienții fiind condamnați la moarte, fără a exista circumstanțe atenuante. Aveam și eu un pistol *Walter* calibru 7,65 și o cutie de cartușe.

Sora mea care veghea asupra pericolelor ce-l pândeau pe fratele mai mic luase de la domiciliul meu (ca și de la alți legionari) armamentul în chestiune pentru a nu fi găsit la o eventuală percheziție, decizând ca aceste corpuri delictive să fie îngropate sub cada de baie, de unde plăcile demontate urmau să fie ulterior cimentate.

La această operațiune a fost ajutată de credincioasa ei subretă care îi era foarte devotată, fiindcă o salvase de la moarte. Toate păreau extrem de bine gândite și executate, numai că fidela servitoare avea o soră, femeie de serviciu la *Prefectura Poliției* care, fiind pusă în cunoștință de cauză de cele petrecute, a fost tentată de prima pe care ar fi încasat-o,

denunțând ascunzătoarea.

Organele sesizate au descins exact la locul ascunzătorii, sora mea a fost arestată, judecată, și condamnată la moarte, conform legii, deși maestrul Radu Budișteanu a argumentat: *"Clienta mea a vrut tocmai ca aceste arme ucigașe să nu rămână în mâinile unor elemente răuvoitoare"*.

Acum ne găseam în fața acestui dezastru și trebuia să descoperim o portiță de scăpare, fiindcă sora mea se găsea fără apărare în mâinile organelor polițienești și judiciare vindicative, mai ales când manifestările acestora erau ocrotite prin dispozițiile exprese ale unei legi.

Am judecat atunci că salvarea surorii mele trebuie căutată exact pe teritoriul celor care inițiaseră această lege. Prin intermediul soției mele (vară primară cu Mihai Antonescu) m-am prezentat la *Președinție* cerând audiență la ministrul Justiției, care mă cunoștea și mă aprecia ca fost student al său la seminarul de drept internațional.

Am discutat mult cu Ică Antonescu arătându-i că mulți legionari cinstiți și loiali mai dețin armament de care ar dori să se lepede dacă li s-ar oferi un nou termen de depunere și îi ceream ca să ne mai acorde un termen de trei zile pentru această operațiune.

S-a declarat de acord sub rezerva ca generalul Antonescu să adere la această propunere, cerându-mi mie personal în mod expres să-i garantez că la expirarea termenului ne vom prezenta efectiv cu un armament modern, nu cu pușcoace antice din panopliile bunicilor noștri. I-am răspuns afirmativ, fiindcă și eu știam câte ceva în această problemă.

După apariția decretului prin care se fixa un termen suplimentar de trei zile pentru predarea armamentului m-am așternut serios pe treabă și cred că în cele 72 de ore care au urmat nu am dormit nici măcar o clipă. Am dat

imediat sfoară în țară, în primul rând colegilor mei, șefi de grupe *Răzleți*, pe care-i știam că nu au putut scăpa de cele treizeci de puști mitraliere, apoi am făcut ca noul decret să fie popularizat, iar armele să fie depozitate într-un anumit loc, cunoscând că în decursul acestor trei zile, orice persoană care ar fi găsită cu arme asupra sa nu ar avea de suferit.

Cea mai grea operațiune s-a dovedit recuperarea propriilor arme îngropate în catacombele Spitalului Nr. 9. Hotărât că nu aveam încredere în camaradul care mă ajutase și că trebuia să-mi asum întreaga răspundere, dar întrebarea ce se pune era cum puteam să pătrund în spital pe întuneric, însoțit fiind de cel puțin doi oameni și o camionetă, operațiunea urmând să fie făcută noaptea, pentru a fi ferită de ochi indiscreți.

Există un *adaggio* latin care sună astfel: „*Audaces fortuna juvat!*” („*Soarta îi ajută pe cei îndrăzneți!*”). Am imaginat o procedură care până la urmă s-a dovedit a fi exactă. Eu, urma să fiu invitatul administratorului spitalului, care dădea o masă la care participa și doctor Picu Ionescu, prietenul meu. Deci am participat la acest banchet ca amicul amicului, timp în care cei doi camarazi de încredere ai mei intraseră în spital camuflați în camioneta care mă aducea și pe mine. În toiul banchetului, pe la orele 10-11 seara, când mințile începeau să fie tulburate de vinul servit, am mimat că sunt puțin băut și m-am retras ajungând la locul unde staționa camioneta sub copaci. Au coborât și prietenii mei, având asupra lor câte o lanternă și ne-am îndreptat orbecăind spre o intrare pe care o consideram noi cea mai exactă și care într-adevăr era. Curând am descoperit ascunzătoarea și, mai mult bâjbâind, am putut să luăm toate cele treizeci de puști mitralieră pe care le-am cărat la camionetă. La ieșirea din spital, eu stând în față, am jucat rolul „*cetățeanului turmentat*”, l-am bătut protector pe umăr pe portar: „*Măi, strașnic vin mai are administratorul vostru!*”,

lăsând mai apoi să-i cadă în palmă o monedă.

Ajuns în beciul camaradului Berechet, care avea un birt popular pe str. Academiei, mă uitam cu afecțiune părintească la aceste arme care trebuiau predate dușmanilor numai ca să-mi salvez sora de la moarte.

Le mângâiam și nu-mi venea să mă despart de ele, dar uitându-mă cu atenție și constatând ce bine fuseseră păstrate îmi dădeam seama că îmi scapă un element esențial. Într-adevăr eu scăpam de orice grijă; puteam să mă urmăresc după tabelele care căzuseră în mâna *Siguranței*, dar eu puteam să arăt oricând conform procesului verbal de predare primire încheiat cu organele *Jandarmeriei* că aceste arme fuseseră predate în termen legal, lucru ce era ușor controlabil, fiindcă urmau să se călăuzească după numerele de inventar.

Deși aceasta mă liniștea, îmi dădeam seama că soluția era cât se poate de egoistă și de incompletă. Cum se puteau apăra cei care aruncaseră armele sau le îngropaseră într-un loc de unde nu mai puteau fi recuperate? Cum se mai puteau apăra camarazii mei, Prună și Buzdughină, cărora li se cerea să facă dovada că au predat aceste pistoale pentru care au semnat în conformitate cu inventarul găsit la sediul legionarilor din strada Roma. Atunci mi-am rotit privirea asupra celorlalți trei care picoteau de somn și le-am spus: „*Mai avem o zi la dispoziție băieți, faceți rost de trei pile, și să ne apucăm de treabă, ca să pilim seriile*”.

Ne-am așternut serios pe treabă așa că, după vreo șase ore de muncă susținută, toate însemnele gravate pe chiulasele pistoalelor mitralieră dispăruseră: orice urmă de identificare devenise imposibilă.

I-am comunicat telefonic lui Lotty să aranjeze ca a doua zi de dimineață să mă aștepte la *Președinție* un camion cu un ofițer ce trebuia să mă însoțească împreună cu doi soldați pentru a duce la bun sfârșit operațiunea la care mă

angajasem. Între timp am convenit cu camarazii de la celelalte trei subcentre unde se colectaseră arme, ca a doua zi la ora 8 a.m. armele să fie debarcate pe un teren viran din zona Floreasca, la întretăierea a două străzi (se arăta întretăierea și denumirea străzilor) de unde urmau să fie luate în primire de un cuplu format dintr-un băiat și o fată care cunoșteau misiunea. Le-am recomandat acestor camarazi ca acolo unde era vorba de pistoale mitralieră, seriile să fie piliate.

Cuplul susmenționat era format din camaradul Berechet, un om de încredere din subordinea mea, și din camarada Titi Gâță, una din fetele noastre, legionare de nădejde. Titi Gâță merită o mențiune specială atât pentru calitățile ei personale în misiunile încredințate, de care se achitase totdeauna cu multă pricepere, cât și în amintirea tragicului sfârșit al ei. Era o fată voinică, frumoasă, care amintea vag silueta unei săsoaice, blondă și cu obrajii sănătoși și veșnic îmbujorați.

Aveam pentru ea o dragoste de frate mai mare și eram dispus chiar a-i satisface anumite capricii, așa se explică și faptul că m-am lăsat dezarmat de ea, făcându-i cadou un mic pistol de calibru 6,35, o adevărată bijuterie pe care îl moștenisem de la tatăl meu și de care nu mă despărțisem niciodată.

Cum de m-am lăsat ademenit de rugămintea ei de copil nevinovat? A fost suficient un argument pueril care suna astfel: „*Camarade Cătălin, cum se poate ca un om atât de însemnat ca domnia ta, cu atâtea misiuni importante să aibă la dispoziție un pistol atât de mic, care mi s-ar potrivi mie ca o mânășă?*”.

Mai târziu, Titi Gâță a căzut în mâinile agenților Securității și a murit în timpul anchetei barbare la care a fost supusă.

Pentru a doua zi Titi Gâță și cu Sandu Berechet trebuiau

să formeze un cuplu de „amorezați” patrulând nevinovat pe lângă terenul unde se depozitau armele, camuflăte doar de o prelată, cu misiunea expresă ca nici un ochi indiscret sau o mână curioasă să nu se atingă de ele până la venirea mea.

A doua zi m-am prezentat la *Președinție*, locotenentul desemnat, împreună cu doi soldați, mă așteptau la poartă împreună cu camionul ce trebuia să transporte armele. Locotenentul mi s-a prezentat militărește raportând că are ordin special să fie la dispoziția mea ca să ridicăm o „încărcătură” și să o ducem la *Jandarmerie*, în Șoseaua Ștefan cel Mare.

Am plecat imediat către locul de întâlnire, în timp ce locotenentul, care avea o figură nevinovată de adolescent, ar fi vrut să afle mai multe amănunte despre misiunea mea. Ajunși la fața locului, după ce am apreciat volumul armelor ce urmau să fie încărcate, am făcut un semn discret cuplului ce le păzea să dispară, după care i-am recomandat ofițerului să dispună încărcarea sacilor în camioane. Operațiunea a durat circa o oră; cei doi soldați nădușiseră din belșug, ofițerul trăgând discret cu coada ochiului își dăduse seama ce conținea încărcătura.

Când operațiunea era pe sfârșite, el s-a apropiat de mine și m-a solicitat timid: „*Domnule inspector, mă scuzați că mă adresez așa, fiindcă nu cunosc exact ce grad purtați, mi-am dat seama despre ce este vorba, dar un singur lucru nu pot să-mi explic, cum de au zăcut aceste arme sub cerul liber, nepăzite de nimeni, fără ca cineva să se simtă tentat să-și însușească ceva?*”. Mi-am luat un aer atotștiutor și i-am răspuns: „*Eu cred că mulți au dat târcoale, dar când și-au dat seama despre ce este vorba au fugit ca împușcați de teamă să nu ajungă în fața plutonului de execuție*”.

Acum a luat comanda expediției ofițerul și ne-am prezentat la comandamentul *Jandarmeriei* precizându-i locotenentului să dea lămurirea necesară superiorilor săi,

eu urmând să apar numai la faza finală.

A trecut circa o oră, după care a apărut îmbujorat locotenentul și mi-a cerut sprijinul întrucât superiorul său, colonelul X îi pune întrebări la care nu este în măsură să răspundă.

Am intrat într-un birou, unde stătea revărsat într-un fotoliu un colonel care m-a privit cu aroganță și mi-a ordonat scurt: „*Tinere, raportează !*”. L-am privit câteva clipe, cred că pe fața mea se citea un dispreț profund, și i-am replicat cât mai sacadat posibil, ignorând cu bună știință gradul pe care-l purta: „*Domnule, dumneata nu ești pus aici ca să întrebi, ci să execuți. Misiunea în chestiune pornește personal de la domnul general Ion Antonescu; dumneata vei inventaria încărcătura, vom face împreună procesul de predare-primire în patru exemplare din care eu voi lua trei exemplare și, pe urmă, salutare!*”. Alocuțiunea mea a avut efectul dorit. Nu am mai răspuns la nici o întrebare, i-am notificat ca, în 40 de minute, procesul verbal să fie la mașină, delegându-l pe locotenentul meu să asiste ca fiecare obiect predat să fie trecut în inventar. Locotenentul și colonelul au plecat împreună, eu rămânând singur în birou. După circa 20 de minute a intrat în birou colonelul transpirat și a raportat militărește: „*Dar seriile armelor sunt piliate! Cum pot fi identificate?*”. I-am răspuns la fel de disprețuitor: „*Problema nu mă privește, cu atât mai puțin pe dumneata. Și nici nu văd pe cine ar putea interesa? Dacă te preocupă chestiunea în mod special n-ai decât să consemnezi acest amănunt !*”.

După exact 39 de minute, procesul verbal, bătut la mașină, cu entête și cu ștampila unității militare era semnat și mi se înmâna originalul și două copii; jandarmul, în poziție de drepti, mi-a întins mâna și a îngânat: „*Domnule colonel, vă rog să mă scuzați că n-am știut cu cine am de a face !*”.

Am plecat într-o mașină Skoda împreună cu

locotenentul. La *Președinție*, Lotty m-a introdus la Ică Antonescu, i-am predat originalul procesului verbal și l-am lăsat câteva clipe să-l studieze. Ică s-a cufundat în citirea documentului și la terminare s-a ridicat radios de pe scaun, mi-a întins mâna, mi-a mulțumit, cerându-și vag scuze că la început nu a apreciat îndeajuns întreaga mea bună credință.

Eu m-am arătat oarecum flatat de aprecierile lui, ne-am strâns mâinile și am adăugat așa, ca din întâmplare: „*Vedeți, domnule profesor, câte greșeli se pot produce? Cred că dacă sora mea s-ar fi aflat în libertate s-ar fi grăbit să scape de armele buclucașe, ca acum să nu se găsească sub această grea sentință la care a fost osândită de justiția militară!*”.

Ică, grăbit să ducă documentul generalului Antonescu nu a intuit pe loc semnificația cuvintelor rostite de mine. Poate mai târziu și-a dat seama de aceasta, dar cred că nu mi-a purtat ranchiună, fiindcă nu era un om rău la suflet, iar ca jurist prefera să scape un vinovat decât să sufere un nevinovat.

Simțeam o mare satisfacție pentru că Dumnezeu m-a ajutat să duc la bun sfârșit misiunea ce mi-o luasem și care avea un triplu rezultat pentru mine: a) prefigurasem comutarea pedepsei cu moartea dictată sorei mele; b) mă debarasasem de povara celor 30 de pistoale mitralieră îngropate la Spitalul 9, care oricând puteau face obiectul unui denunț; c) puteam să scot din ghearele justiției militare doi camarazi pasibili de pedeapsa cu moartea, fiindcă nu puteau dovedi că au predat pistoalele mitralieră cu care fuseseră dotați.

În rezolvarea celui de-al treilea punct de mai sus m-am prezentat avocatului Gh. Vântul (pe care-l cunoșteam de când fusese prefectul orașului Cernăuți) care îi apăra pe cei doi camarazi ai mei, Prună și Buzdughină. I-am înmănat o copie a procesului verbal întocmit de *Jandarmerie* și i-am

solicitat a mă cita în proces ca martor al apărării. La termenul fixat am fost strigat în instanță, am depus jurământul iar președintele, care habar nu avea de ce va urma, mi-a cerut să declar ce știu. Am răspuns că cele ce vor urma necesită ședință secretă. Adormitul de președinte nu a sesizat ce vreau și m-a întrebat despre ce avea să se discute în ședința secretă. I-am răspuns că tocmai faptele ce se vor discuta prezintă un caracter excepțional, astfel că ele nu pot fi discutate într-o ședință obișnuită.

Iritat de argumentele lui Gheorghe Vântu, un jurist de calitate, președintele a declarat ședința secretă. Eu am prezentat procesul verbal încheiat de *Jandarmerie* și mi-am făcut depoziția, subliniind că toată operațiunea s-a făcut din ordinul și cu supravegherea generalului Antonescu. Președintele a suspendat ședința, iar după o oră, la reluare mi-a pus întrebarea încuietore: „*Bine, bine, s-a predat un număr de pistoale mitralieră, dar cum poți face dumneata dovada că printre cele predate se află și armele învinuiților din dosar, dat fiind că seriile armelor au fost pilitе?*”.

– *Mă scuzați, domnule Președinte, în Drept există un principiu, „Onus probandi, incumbit actori”, deci nu eu trebuie să fac dovada că printre aceste arme predate sunt și armele primite de învinuiți, ci dumneavoastră trebuie să dovedeți ceea ce susțineți, dar cred că e mai bine să las ca această argumentație a mea să fie susținută de apărătorul celor învinuiți din dosar.*

Avocatul și-a susținut pledoaria, iar Prună și Buzdughină au fost eliberați.

În familie, Lotty își manifesta entuziasmul și admirația pentru soțul ei, vrând să știe dacă chiar de la începutul întregului plan propus lui Ică Antonescu am urmărit un final fericit pentru sora mea. I-am răspuns simplu: „*Fetițo, le-am arătat Antoneștilor cât de absurdă poate să fie o sentință dată după o lege a lor. Pedepsa nu poate avea*

altă soartă decât comutarea, iar rămânerea în detenție a surorii mele este ridicolă, de altfel este momentul ca tu să intri în acțiune!”.

Și Lotty „a intrat în acțiune”... În prima etapă, sentința de condamnare la moarte a fost comutată în zece ani de detenție. A urmat o seară fierbinte pentru mine și pentru adjunctul meu, Costică Enache, pentru a-l determina pe generalul C. Niculescu, comandantul *Corpului 2 de Armată*, ca sora mea să nu fie transferată la închisoarea Mislea, ci să rămână provizoriu la Văcărești.

În faza a doua, Lotty și-a dezvoltat toate argumentele pe care i le inoculasem. Îcă le-a preluat și le-a dezvoltat în fața generalului Antonescu, iar sora mea, după nici măcar două luni de la condamnarea ei la moarte, a fost pusă în libertate condiționată.

Am mai aprins o lumânare drept mulțumire în fața Icoanei Fecioarei Maria, făcătoarea de minuni.

Se pune întrebarea dacă în acel moment de vânatoare antilegionară contra celor ce avuseseră o funcție de răspundere îmi oferea o anumită imunitate? Tabelele prin care se confirma primirea pistoalelor mitralieră de către șefii grupurilor din Corpul „*Răzleți*” se găsea în mâinile *Siguranței*; eu nu puteam face dovada că acest armament fusese predat fiindcă distrusesem din proprie inițiativă identificarea lor în momentul când am decis pilirea seriilor de inventar de pe chiulasa armelor.

Pe de altă parte, Eugen Cristescu era supărat pe mine că predasem armamentul comandantului jandarmilor și în același timp dorea compromiterea lui Lotty, a cărei prezență la *Președinție* îl contraria. De altfel și generalul Antonescu, într-o ședință îi atrăsese atenția lui Îcă că orice hotărâre se lua acolo era imediat transmisă de Lotty celor vizați, temutul general considerând-o pe ea calul troian al legionarilor în cetatea prezidențială.

În consecință, sub învinuirea că posedăm armament legionar, fusesem arestat. Aducându-mi aminte că nu fusesem prezent la distribuire și că semnătura de primire nu-mi aparținea (fapt pe care un expert grafolog cunoscut, în persoana lui Stahl, a putut lesne să o confirme) nu se putea decât, efectiv, să mă scoată din cauză.

Mai exista însă și rana de la picior, dar versiunea mea că aceasta se datora unui glonte rătăcit în drumul meu spre Str. Fluierului unde locuiam, a putut fi lesne crezută, mai ales că în preajma *Siguranței* s-au produs schimburi de focuri.

Nu pot să trec sub tăcere prezența mea la grefa închisorii Jilava unde se efectua o aspră percheziție a celor arestați: același plutonier major Ciubaru, vechea mea cunoștință, dând cu ochii de numele meu, m-a apostrofat cu cuvintele rostite în cel mai dulce grai moldovenesc: „*Da și crezi mata că a ajuns Jilava un adăpost pentru cei care nu au domiciliu?*”.

Din cadrul ușii a intervenit comandantul închisorii care nu era altul decât colonelul Opreș, fostul comandant al *Regimentului VI Mihai Viteazu*, care ulterior a comandat o Divizie pe frontul de Răsărit, iar faptele sale de arme erau pe buzele tuturor.

În semiîntunericul crepuscular în care avea loc percheziția și-a dat seama că se ieșea din litera regulamentului, astfel că i-a cerut lămuriri interlocutorului meu. Acesta, fără să-și piardă calmul a raportat superiorului său că „*Domnul Ropală, când nu are unde dormi, vine la Jilava*”.

Întrucât numele meu nu era necunoscut colonelului, acesta m-a invitat în biroul său, și după ce s-a încredințat că într-adevăr se adresează lui Cătălin Ropală, a ținut să-mi precizeze: „*Cum se explică că cel care a înființat un dispensar pe strada părinților mei, se află acum printre*

rebeli?" - cerându-mi totodată să-l lămuresc și pe el de cele întâmplate.

I-am relatat pe scurt versiunea legionară asupra evenimentelor dar, bineînțeles că el, militar de profesie, nu putea accepta că însuși generalul Antonescu a urmărit să se separe în mod brutal de legionari. El, însă, un om corect, a spus că-și păstrează întreaga considerație față de mine, că se va sfătui ocazional când vor apărea divergențe între rigorile închisorii și cei arestați, oferindu-mi totodată posibilitatea de a forma o celulă de intelectuali care, de fapt, reprezenta *Comandamentul garnizoanei* legionare. Erau oferte care nu puteau fi refuzate și cărora m-am grăbit a le da curs, astfel că, de multe ori când trebuia să se ia o hotărâre în privința regimului de detenție eram în prealabil consultat.

Formațiunea care a compărut în fața *Tribunalului Militar* era formată din 14 legionari, șeful dosarului eram eu. Componentii dosarului erau în genere legionari din familia „*Luminița*”, în frunte cu șeful lor, Radu Gyr, și care de fapt făceau parte din cadrele *Teatrului Național*, fie că aveau funcție de răspundere, fie că erau doar socetari ai acestui teatru al cărui director fusese chiar principalul acuzat.

Lui Radu Gyr i se imputau anumite recomandări și indemnuri pe care le rostise în mitingul ce avusese loc pe platforma *Teatrului Național* la 21 ianuarie 1941. Cât privește prezența mea în fruntea dosarului, era doar o procedură administrativă fiindcă toți areștații făceau parte din Grupul 9 *Răzleți* de sub comanda mea, numai că eu nu puteam să fiu prezent la acel miting, fiindcă în acel moment eram rănit în pat.

Acest fapt confirmat și de interna de la Spitalul Colțea care mă pansase la picior a fost foarte subtil relevat de Ionel Teodoreanu, care era de fapt avocatul lui Radu Gyr, astfel că, în final, am fost scos din proces și achitat.

Totul se părea că evoluează într-un mod fericit, numai

că certificatul de achitare eliberat de grefa *Tribunalului Militar* relatează faptele pentru care am fost judecat (și achitat), fapte care cădeau sub incidența tuturor articolelor grave din *Codul Penal* când se refereau la răsturnarea ordinii în stat.

Puteam eu invoca această dovadă de forță majoră pentru neprezentarea mea în termen la ordinul de mobilizare unde eram chemat pe 1 iunie? Nu trebuie uitat că în fața autorităților militare exista un viu resentiment contra legionarilor „*răzvrățiți*” așa cum fuseseră prezentați de comunicatele oficiale și că învinuirea sub care fusesem arestat avea o teribilă pondere, chiar dacă în final fusesem achitat.

Eram chemat sub arme de către Escadronul 4 al *Regimentului 12 Călărași* care se găsea la Iași. Cu inima îndoită am plecat la Roman unde era sediul Regimentului din care făcea parte și Escadronul de la Iași. Eram în turismul inginerului Mărășescu care era și el concentrat la Iași și l-am pus în temă cu dilema mea, recomandându-i ca pentru orice eventualitate să mă aștepte la a doua intrare din regiment, unde, dacă toate decurgeau normal, trebuia să aibă loc despărțirea noastră.

M-am prezentat la biroul mobilizării cu ordinul de chemare în mână și am fost repartizat la maiorul Filip, șeful secției. Când acesta a văzut că mă prezint cu o întârziere de 17 zile (trebuie să menționez că aceasta era cu 5 zile înainte de ordinul generalului Antonescu de a se trece Prutul) a chemat un soldat ordonându-i scurt: „*Bagă-l pe acest domnișor la arest, de unde va fi trimis sub escortă la Curtea Marțială din Iași spre a fi judecat pentru nesupunere la chemare!*”.

Nu știu ce l-a impresionat pe acel simplu ostaș în misiunea lui de a escorta un domn elev îmbrăcat în ținută aleasă și având niște cizme „*Bilgery*” în picioare, astfel că s-a dovedit foarte neatent când i-am cerut ca în prealabil să

mă duc la toaletă. Deci nu mi-a fost prea greu să mă îndrept cu toată viteza spre poarta secundă a Regimentului, pe care o cunoșteam din timpul concentrărilor, să sar în mașina ce mă aștepta și să-i comand lui Aurică: „Dă-i drumul la Iași”.

M-am prezentat la unitatea ce mă chemase sub arme și am dat chiar peste plutonierul care se ocupa de răspândirea colectivului. A citit atent ordinul de chemare și s-a încruntat când a văzut că trebuia să fiu prezent cu aproape trei săptămâni în urmă, dar după o slabă ezitare m-a întebat: „*Sunteți cumva o rudă a colonelului Ropală, sub a cărui comandă am fost și eu?*”. Când i-am răspuns că este vorba de tatăl meu, atitudinea lui s-a schimbat ca prin farmec, declarând că este gata să mă scoată din încurcătură.

Față de bunăvoința lui i-am scos dovada de la *Tribunalul Militar* care îmi motiva întârzierea, dar pe care nu voiam să o depun spre justificare, semnalându-i totodată cele întâmplate la Roman. „*Domnule elev*, a replicat el, *vă trimit direct la plutonul locotenentului Brănescu, care este îngropat în tranșee pe malul Prutului; de acolo nu te poate scoate nimeni în afara bunului Dumnezeu*”.

Primirea care mi-a făcut-o locotenentul Brănescu la prezentare a fost mai mult decât călduroasă, mergând până acolo că m-a primit în cortul său și în puținele zile cât am fost împreună am împărțit frățește și mâncarea pe care ne-o aducea bucătarul unității.

În acele zile frumoase și toride ale verii eram în stânga comandantului când inspecta amplasamentele oamenilor în tranșee. Am observat atunci niște tineri chipeși, care nu semănau deloc cu pricăjiții recruți ai noștri, în mare parte rezerviști. Erau nemții veniți din Grecia, care se camuflau sub uniforma română pentru a nu fi observați de pe celălalt mal al Prutului.

În curând eram prieten cu ei, fiindcă le vorbeam limba și se arătau foarte fericiți când fumam cu ei delicioasele

țigări *Papastratos* pe care le aduseseră din Grecia.

La 24 iunie treceam Prutul pe un pod improvizat de pionieri în regiunea Sculenilor. Când eram pe pod a trecut deasupra noastră o formațiune rusească de bombardament și a deșertat asupra noastră o adevărată ploaie de grenade care au căzut aiurea și numai câteva dintre ele au explodat fără a face victime.

Pe malul opus am fost imediat angajați în lupte cu infanteria inamică care ne ataca cu gândul de a ne respinge peste pod. Unitatea noastră, care avea un efectiv de aproximativ 200 de oameni, fusese încadrată în dispozitiv ca grup de cercetare al *Diviziei 13 Infanterie*.

După trei zile de lupte epuizasem aproape total cartușele care le aveam asupra noastră, iar din efectivul nostru, cam 63% din soldați erau morți sau răniți, astfel că la 27 iunie nu i-a fost greu avangărzii rusești să ne ia prizonieri: primul gest al lor a fost să ne împuște răniții. Singurul supraviețuitor era locotenentul nostru, care avea o rană urâtă în pulpă, pe care-l duceam pe umăr, la mijloc, ajutat de un alt sergent (eram de fapt o copie a liniei întâia din „*grămada*” unei echipe la rugby).

Cei câțiva soldați care erau însărcinați a ne conduce spre liniile rusești erau de tip mongoloid, și ne îmboldeau cu baionetele de la armele lor, înjurându-ne continuu, dar scenariul s-a modificat foarte curând. O grupă de nemți care se retrăgea, și-a dat seama de situația noastră, a reacționat fulgerător, s-au aplecat spre carâmbul cizmelor, au scos niște grenade cilindrice și le-au aruncat asupra urmăritorilor noștri, astfel că în curând situația era complet schimbată.

Țin minte că m-am aruncat asupra urmăritorului sovietic apropiat care zăcea rănit, i-am smuls arma în timp ce-mi arăta să-i înfig baioneta în gât, dar l-am lăsat în plata Domnului, fără a-i face vreun rău.

Am ajuns cu multe peripecii la Prut trecând prin barajul

artileriei sovietice, dând peste proiectilele artileriei proprii, ca la urmă să intrăm - parcă era un blestem! - sub acțiunea focului infanteriei noastre, dar o parte din noi am scăpat cu bine, în care timp nu l-am părăsit nici un moment pe locotenentul nostru rănit.

Ajuns la Prut m-am prezentat la o ambulanță germană arătându-le pe scurt ce am pățimit, rugându-i să-l evacueze pe comandantul nostru de pluton.

Probabil că atât ținuta vestimentară cât și oboseala întipărită pe figura mea întăreau spusele mele cât se poate de convingător. Țin minte că infirmierul german mi-a întins o ploscă în care era nelipsitul ceai de tei îndulcit care se găsea prezent în orice ambulanță de pe front.

La cererea locotenentului meu, l-am însoțit în ambulanță până la Iași, despărțindu-ne la Spitalul Sf. Spiridon, de unde nu am mai avut nici o veste de la el.

Am continuat marșul călare cu multe episoade de luptă până la Nistru. Unitatea noastră completată cu alți rezerviști pentru a suplini pierderile a ajuns la Nistru, unde s-a terminat periplul nostru basarabean, urmând a trece în retragere. Astfel a fost destul de ușor ca să se execute ordinul de la *Marele Cartier* (desigur tot la străduițele lui Lotty) care m-a rechemat în patrie.

Ajuns cu bine la București, ars de soare, cu experiența unui bătrân lupător de pe front, am constatat, surprins, că Bucureștiul era plin de tineri *bulevardiști* pe care o protecție suspusă îi apăra de rigurile frontului.

Eram invitat de foarte mulți prieteni și camarazi, dornici să afle întâmplările prin care trecusem, mulți dintre aceștia erau parcă gata să-mi ceară un autograf, solicitat, de obicei, vedetelor.

Eu însă nu aveam liniște, fiindcă doream să mă reîntorc pe front și am făcut tot posibilul, ajungând până la *Biroul 2* al *Statului Major* care m-a reaptizat la Ministerul

Propagandei unde se recrutau corespondenții de război.

Am plecat în aceeași zi pe front, împreună cu tatăl meu, care era mobilizat ca ofițer răspunzător cu apărarea orașului Ploiești. Mama mea ne-a petrecut cu privirea din balcon, parcă jucând un rol antic, când atât soțul cât și fiul plecau pentru a-și apăra patria.

Aș fi vrut să scriu o carte despre *U.R.S.S.* dar mizeria, foamea și frigul nu mi-au fost prielnice, astfel că, spre sfârșitul anului a trebuit să fiu evacuat cu o febră de peste 40°, suspect de tifos exantematic. Am parcurs distanța de la Simferopol până la Tiraspol într-un camion de permisionari, pe un frig aspru, încât trebuia să ne scoatem cizmele ca să ne învelim picioarele în cârpe și ziare spre a le feri de îngheț.

De la Tiraspol am primit un ordin de evacuare la un spital de boli infecțioase din Capitală. În preajma *Crăciunului* ajunsesem totuși în familie, după ce febra îmi scăzuse și se constatare că nu am tifos exantematic.

Aici se termină stagiul meu pe front, fiindcă intrând ca salariat al unei întreprinderi petroliere, am fost mobilizat pentru lucru; nefiind ofițer și fiindcă totuși făcusem 6 luni de front, operațiunea nu a întâmpinat dificultăți la *Statul Major*. Înainte de a încheia relatarea acestei perioade din viața mea revin la activitatea mea de corespondent de război și anume relatez un eveniment care la vremea respectivă a fost publicat și în ziare.

Intrarea în peninsula Crimeea s-a făcut prin trei porți: cea principală de la istmul Perekop a revenit nemților, prin istmul Salikof au forțat intrarea vânătorii de munte români, iar ultima intrare a revenit călăreților din *Brigada a 8-a de Cavalerie* prin istmul Genicesk. Mă aflu acolo și eram foarte mulțumit că l-am întâlnit pe vechiul meu adversar de la rugby, locotenentul Nicușor Tanoviceanu, șeful plutonului pionierilor de asalt.

Pentru meritele deosebite și bravura cu care a acționat

în fața cazematelor de la Nistru fusese distins cu *Ordinul Mihai Viteazul* și cu *Crucea de Fier* germană. Aici avea drept misiune fortarea istmului printr-o strâmtă intrare minată, loc care fusese reperat din vreme pentru tirul de artilerie ce urma să se declanșeze la momentul potrivit. Am urmărit prin teleobiectiv toată operațiunea de dinamitare a acestei poziții întărite care se desfășura în zorii unei zile de luptă. După ce s-a tăiat sârma ghimpată, la prima declanșare a exploziei trotilului s-a dezlănțuit o adevărată urgie, atât mitralierele, cât și artileria au acționat timp de aproape o oră, până când rușii, epuizând muniția, s-au retras.

Vedeam prin teleobiectiv cum siluete răzlețe se târau pe burtă pentru a se îndepărta de zona periculoasă.

Eram la cantina *Brigăzii a 8-a de Cavalerie*, unde luau masa toți ofițerii unității, acolo unde fusesem admis, fiind singurul grad inferior. Tocmai se citea la radio corespondența mea privind acțiunea de la Genicesk. Comandantul brigăzii, colonelul Teodorini, un militar încrezut, mi s-a adresat în silă: „*Dumneata ai scris acest articol?*”. La răspunsul meu afirmativ, a continuat: „*Dar brigada aceasta nu are un comandant? Atunci de ce nu ai pomenit numele lui?*”. (Probabil că ar fi vrut ca din bravura pionierilor de asalt să se răsfrângă o parte și asupra sa).

I-am raportat militărește că în articolele mele vorbesc de cei care iau parte efectiv la luptă. Conversația, însă, a avut și un epilog: după terminarea mesei, căp. Vasilescu, care era ofițerul popotar, m-a luat la o parte și mi-a comunicat destul de jenat că, fiind grad inferior, nu voi mai putea lua masa la popota ofițerilor, recomandându-mi ca să mă adresez cantinei subofițerilor, care de fapt nici nu exista. Nu am replicat nimic la această comunicare deși eram în posesia unei delegații semnate de însuși generalul Petre Dumitrescu, comandantul *Armatei a 3-a*, prin care se recomanda tuturor unităților de pe front să acorde concurs

corespondenților de război care sunt trimiși în zona frontului pentru a consemna faptele de arme ale combatanților.

Așa se face că am părăsit unitatea călăreților de care eram legat, eu însumi fiind cavalerist, și am plecat la o unitate de artilerie. Aici am fost primit cu toată căldura și simpatia, întrucât eram primul care-i vizita și care urma să descrie viața și peripețiile prin care trecuseră.

Revenit în țară, beneficiaz prin mobilizarea pe loc de momente de liniște, putând să recapitulez cele văzute pe front, oprindu-mă la momentele și episoadele în care fusesem implicat. Gândurile mele năvăleau ca un șuvoi montan, trecând în revistă toată activitatea mea politică din trecut.

În primul rând găseam că activitatea mea se găsea la o răscruce. Luptasem cu toată ardoarea tinerească în slujba unui ideal pe care-l însuflețea permanent figura luminoasă a *Căpitanului* și consideram că prin dispariția lui și a atâtor camarazi de valoare (de fapt întreg statul său major) în mine se frânsese un resort care nu va putea fi niciodată refăcut. Eram conștient că acești oameni, care veniseră sub drapelul verde din toate unghiurile țării, nu vor mai putea fi înlocuiți vreodată.

Treceam în revistă toate misiunile pe care le promisem, fie direct, fie prin intermediari, și analizam dacă le făcusem față. Concluziile erau oarecum satisfăcătoare, fiindcă făcusem tot ce omenește era posibil, chiar dacă obiectivul trasat prezenta anumite naivități.

Anii 1943 – 1944

În vara anului 1943 se sărbătoreau la Viena doi ani de la intrarea în război contra U.R.S.S. Delegația era formată din ziariști cunoscuți ca: Seișanu de la „*Universul*”, Romulus Dianu de la „*Curentul*”, Ilie Rădulescu de la „*Porunca Vremii*”, Gregorian de la „*Sfarmă Piatră*” și alții.

Când s-a observat că din delegație nu face parte nici un corespondent de război, am fost ales pentru a suplini această lipsă. În treacăt, fie zis, cred că la alegerea mea au jucat un anumit rol și relațiile pe care le avea Lotty la Ministerul Propagandei. Am fost cazați la Hotel „*Imperial*”, reședință unde, în decursul anilor, au locuit multe capete încoronate și șefi de state.

Viena era acum un oraș trist, intrat în reglementările aspre ale sistemului prusac care guverna Germania. Vitrinele erau aranjate ca în timpuri normale, purtând însă inscripția că aceste articole vor fi de vânzare atunci când posibilitățile o vor permite, dar în interior rafturile erau goale.

Puținele obiecte pentru trebuințele gospodărești se vindeau populației numai pe bază de cartelă. Mesele erau servite în restaurante de lux, dar în genere purtau amprenta timpurilor și multe din produsele alimentare erau suplinite prin înlocuitori denumiți aici „*Ersatz*”. Pentru delegația română ni se aloca în mod special un supliment de pâine, care de altfel era delicioasă. Cofetăriile erau asaltate de nevestele ofițerilor care luptau pe front, în care se serveau prăjituri și înghețate elaborate din tot felul de „*Ersatzuri*”.

În genere doamnele erau însoțite de câini eleganți, spălați și dresați care se așezau cuminiți sub mese fără a pretinde ceva. Din capul locului acest Congres a avut foarte multe curiozități, în primul rând, deși se aniversau doi ani de la începerea războiului anticomunist, totuși, vorbitorii

germani în alocuțiunile lor nu se refereau decât la bombardamentele aeriene care începuseră să piseze orașele și uzinele germane.

În al doilea rând, chiar participanții la acest Congres făceau parte din națiuni diferite, având opțiuni și revendicări speciale. Astfel, românii au intrat în conflict cu ungurii, care prezentau un material cartografic în care întreg Ardealul figura ca teritoriu ungar. Pe de altă parte, delegația franceză s-a manifestat contra delegației italiene, extrem de numeroasă și de gălăgioasă, prin cuvântul ministrului de Externe, De Brinon : „*L'Italy n'est pas une nation, mais une maladie !*”.

Propagandistic a fost adus și celebrul autor norvegian Knut Hamsun care, complet senil, și-a semnalat cu voce tare nedumerirea că nu știe unde se află. Însă a doua zi, ziarele germane publicau cu titluri cu majuscule: „*Knut Hamsun declară: Anglia va fi în genunchi*”. Sub aceste auspicii nefavorabile Congresul și-a desfășurat lucrările timp de câteva zile. În timpul liber am putut vizita *Stephans Dom Kirche* și am participat chiar la o seară festivă de operă, când s-a jucat *Aida*.

Am fost primiți și de principesa Ileana, care dirija un spital oftalmologic la Viena.

La încheierea lucrărilor s-a dat o agapă prietenească într-unul din palatele care ilustrau încă Viena de altădată. Spre marea noastră surprindere, la agapă a participat și dr. Rosenberg, care era teoreticianul nazismului. Delegația noastră a fost prezentată de către Seișanu, un cunoscut al lui Rosenberg fiindcă redacta cronica militară a ziarului „*Universul*” căutând a justifica din punct de vedere militar orice repliere a frontului. Directorul „*Poruncii Vremii*” era de asemenea cunoscut, fiindcă ziarul său primea destui bani de la propaganda germană. Când a ajuns cu prezentările la persoana mea, Seișanu a avut un moment de pauză, fiindcă

efectiv nu ştia la ce ziar colaboram.

L-am scos din încurcătură, explicându-i înaltului oaspete că eram corespondent de război, ceea ce l-a interesat în mod deosebit, conversația noastră s-a prelungit timp de câteva minute, spre surprinderea celorlalți colegi care nu mă onoraseră cu o atenție deosebită pe durata solemnităților.

De la începutul anului 1944, războiul a luat o întorsătură inversă cu cea pe care o trăisem la începutul său. Tăvălugul rusesc, ajutat din plin de S.U.A., se rostogolea amenințător și atinsese și fruntariile românești.

Mareșalul Antonescu, cu toate greșelile politice pe care le săvârșise, cu toate ieșirile colerice pe care le manifesta din cauza temperamentului său orgolios, avea însă și o corectitudine mare, neînțelegând să atace pe la spate fostul său aliat german.

La Iași frontul era bine încheiat, dar generalii Racoviță și Stoenescu au făcut jocul rușilor, lăsându-i să pătrundă în reduta noastră fără a opune rezistență, astfel că Antonescu nu a fost lăsat să încheie un armistițiu militar cu eventuala repliere pe linia întărită Focșani-Nămoloasa-Galați, unde se putea organiza o nouă rezistență. Așa se explică sfârșitul conducătorului care a fost predat comuniștilor și, ulterior, rușilor, fără ca să se ridice vreo rezistență pentru salvarea sa, fiindcă știut este că el nu era nici popular, nici iubit de armată.

Acum hoardele bolșevice aveau cale liberă spre inima Europei Centrale, iar bariera naturală formată din Munții Carpați le-a fost făcută ca o danie nesperată de către politicienii venali.

Anul 1945

Care erau manifestările regimului comunist, ce făcea încă pași nesiguri în cucerirea puterii, față de foștii legionari? Hotărât lucru, la 23 august *Partidul Comunist* nu avea cadre. Lumea o cunoștea pe Ana Pauker, aflase că Gheorghiu-Dej fusese lăsat să evadeze din lagărul de la Târgu Jiu, știa că la *Atelierele Grivița* era un puternic nucleu ce se manifestase cu ocazia grevei din anul 1933 și care putea fi comunist. Auzise că existau și niște deținuți politici, acum în libertate, condamnați la vremea lor de către tribunalele militare, dar cadre, propriu-zis, nu existau.

E drept că în timpul celor 7 zile de bombardamente germane (fără a se suna încetarea alarmei) au apărut în adăpostul *Băncii Naționale*, considerat drept cel mai rezistent din București, niște „șepcălii”, adică purtători de șapcă, o deghizare ce nu era la modă în societatea românească și care câteodată nu se asortau deloc cu costumele din *casha* gri sau din stofă englezească pe care le arborau.

Legionarii liberi, adică cei din afara închisorilor, erau priviți mai mult ca o curiozitate, câteodată chiar cu temere, neștiind ce atitudine urmau să aibă. Atunci li s-a oferit o oarecare posibilitate de a-și clarifica poziția, urmând să treacă prin fața unei comisii unde erau prezenți toți reprezentanții celor patru principale partide politice, ce făceau parte din *Blocul Partidelor Democratice (B.P.D.)*. Comisia funcționa în fosta cazarmă a vânătorilor de gardă din cartierul Militari și pe acolo defilau foștii legionari, unii dintre ei prezentând și o carte de membru, eliberată de unul din partidele coaliției.

Deși personal nu eram nici urmărit și nici măcar suspect, situația mea fiind clară, totuși m-am prezentat în

fața comisiei unde am declarat că nu am ce să-mi reproșez, că sunt un cetățean cu domiciliul stabil și că nu aderasem la nici un partid politic existent.

Atitudinea mea degajată nu a fost pe placul partidelor "istorice", care opinau că ar trebui să fiu arestat „preventiv”. Mare mi-a fost mirarea când în apărarea mea a luat cuvântul moș Vasile Bâgu, reprezentantul *Partidului Comunist*, fost ilegalist care se bucura de o mare stimă printre *C.F.R.*-iști. Acesta m-a țintuit în loc printr-o arătare cu degetul, declarând că sunt cu adevărat cinstit din moment ce nu înțeleg a mă ascunde în spatele unor partide politice.

Situația mea familială era destul de încurcată, Lotty era în continuare funcționară la *Banca Națională*, iar eu eram șomer, căutând a înfiripa niște afaceri „pe picior” care nu-mi reușeau, în primul rând fiindcă nu eram cătuși de puțin specializat în astfel de activități. Locuiam provizoriu într-un apartament de două camere, cu acces la baie și la bucătărie, într-o casă veche ce avea un singur avantaj, că era situată pe str. G-ral Cristian Tell, în inima Bucureștiului. Soacra mea era într-o pensiune, iar băiatul din prima căsătorie a lui Lotty, reușise foarte bine la examenul de admitere de la Liceul "*Titu Maiorescu*" și era găzduit la niște veri de-ai noștri.

Lotty fiind mai volubilă și mai familiarizată cu lumea era delegată să lucreze la un ghișeu în holul central al Băncii unde avea contact cu publicul ce se interesa de rezolvarea unor anumite probleme.

Într-o dimineață mi-a telefonat un coleg de-al ei, destul de emoționat, spunându-mi că Lotty a fost invitată de un agent la *Prefectura Poliției*, de unde nu mai revenise. Fiind convins că aceștia mă căutau pe mine, m-am prezentat imediat la *Prefectură* pentru a o elibera pe Lotty dintr-un mediu cu totul necunoscut ei. Am fost condus la etajul 3, unde mi s-a precizat că eu voi fi deocamdată reținut,

comisarul de serviciu refuzând însă a o elibera pe Lotty.

Eram cazați într-un dormitor de trupă, destul de mare, și în răstimp de 48 de ore numărul nostru crescuse la zece, dintre care trei erau din familia mea, fiindcă între timp fusese adusă și sora mea. „*Bine ne-am mai aranjat*”, constată ironic sora mea. Din ceilalți șapte făceau parte Horia Cosmovici, fost ministru la *Președinție*, Diaconescu, fost ziarist legionar, profesorii Zaharia și Coriolan Matei și în ultimul moment și Gică Ciorogaru, care protesta, arătând că după trecerea unei ore biletul său de corespondență pe *S.T.B.* va expira!

Nimeni nu știa ce e cu noi; își făcuse o scurtă apariție și Georgeta Cancicov, sora ministrului, care după ce-l înjurase într-un stil neaoș românesc pe comisarul de serviciu, cerând să i-l aducă personal pe Ghica, prefectul poliției, fusese eliberată.

Era în preziua lui 6 martie, când s-a instaurat guvernul Groza. Jandarmii care ne păzeau erau mai îngrijorați decât noi și auzind vacarmul de pe străzi ne-au încredințat trei mitraliere cerându-ne să apărăm „*instituția*”: era o situație direct caragialească. Dar, la 6 martie, *Prefectura* a fost ocupată de *Apărarea patriotică*, fără să fi fost nevoie să se facă uz de arme; în aceeași zi a apărut transpirat și avocatul Edmond van Saanen cu ordinul de eliberare pentru sora mea, fiindcă aștepta un copil. Era ultimul act semnat de generalul Rădescu, înainte de destituirea sa din funcția de prim ministru.

Pe de altă parte, Horia Cosmovici, care fusese ministru, a cerut să fie dus la etajul IV unde erau păziți foștii demnitari, cerere care i-a fost aprobată.

Imediat jandarmii au fost dezbrăcați de uniforma lor militară, iar paza a preluat-o cei de la *Apărarea patriotică* care, de fapt, erau deținuți de drept comun transformați ad-hoc în temniceri, iar uniforma militară ce le fusese

distribuită îi transforma în niște păpuși dezarticulate, totuși s-au priceput să ne îmbarce într-un „*bou-vagon*” din care am debarcat la Caracal, unde am fost încartiruiți în fostul lagăr destinat prizonierilor de război.

Lagărul consta dintr-un dreptunghi mărginit pe o latură cu cimitirul orașului, o a doua latură ducea la bucătărie, a treia spre oraș, iar a patra o constituia intrarea principală; la fiecare colț era o santinelă într-un prepeleac de supraveghere.

Lagărul era comandat de un căpitan de jandarmi pe nume Popovici, care ulterior a fost judecat pentru crimele ce le înfăptuise pe teritoriul *U.R.S.S.* și conținea aproximativ 1.000 de deținuți cazați în diverse barăci, dintre care una era rezervată femeilor, unde a fost condusă și Lotty.

Dintre personalitățile marcante ale acelei barăci făceau parte și soția lui Ion Moța, Iridenta sora lui Corneliu Zelea-Codreanu, cât și coana Lilica, soția *Căpitanului*. Noi, cei de la *Prefectură*, la care se adăugaseră și colonelul Lupașcu, Simion Cincheza, un mare șahist, și Titi Cristescu, am fost cazați în baraca „romanașenilor”, toți legionari, victimele col. Dobrian, prefectul județului, care acum făcea parte și el din cei arestați.

Dintre personalitățile lagărului făceau parte și Onisifor Ghibu, marele naționalist, P.P. Panaitescu, profesor de istorie, Lulu Ionescu, fost director al *Radiodifuziunii*, Andrei Ionescu, comandant legionar, Paximade, fost chestor judiciar al *Prefecturii Poliției*, Rânzescu, fost inspector de *Siguranță*, o serie de agenți secreți ai *Serviciului de Informații*, foști polițiști și oameni arestați absolut din întâmplare.

Lagărul nu avea nici o restricție, ieșea la lucru peste drum de lagăr cine dorea, unde se putea avea contact cu familiile, cu cunoștii sau cel puțin cu oamenii de bine din oraș care ne aduceau alimente, ba chiar și băutură.

Cei care stăteau bine din punct de vedere material

primeau zilnic sufertașe cu mâncare caldă din București adusă de un autocar ce lega aceste două orașe, iar restul deținuților primeau mâncarea de la bucătăria lagărului, dacă nu puteau să-și improvizeze o mâncare preparată la primusuri sau la cuptoare improvizate pe teritoriul lagărului.

Nu existau munci forțate, se făceau nenumărate partide de *rummy* și chiar de *pocker*, sportivii debutau printr-o lecție de gimnastică predată de un profesor din Sibiu, iar după amiaza inițiam un nesfârșit campionat de volei unde se perindau echipele celor care cunoșteau jocul și care beneficiau de o largă asistență, la care participau ca invitate colegele din baraca femeilor, fiind conduse de plutonierul Chițac care ținea loc de ofițer politic al lagărului.

Ne găseam în luna martie și preocuparea noastră de bază era distrugerea ploșnițelor care mișunau în cantități enorme în toate barăcile și ne împiedicau să ne putem odihni noaptea.

Ne constituisem într-un colectiv de opt persoane, iar Titi Cristescu, un gospodar de frunte și un bucătar de real talent, ne pregătea la primusul lui tot felul de mâncăruri alese din merindele pe care le primeam de acasă.

Eu eram singurul căsătorit cu soția în detenție, astfel că Lotty beneficia deseori de invitația lui nenea Titi de a gusta din produsele sale culinare, până când, plictisită de mizeriile lagărului, s-a aranjat cu doctorul și a fost transferată la spitalul orășenesc unde de fapt avea un regim de semilibertate, ieșind în oraș ca să telefoneze acasă, sau chiar ca invitată de unele tinere doamne din elita societății, care s-au purtat extraordinar în raporturile lor cu deținuții politici din oraș.

În luna august s-a produs un contact între legionarii din lagăr și Ministerul de Interne care s-a încheiat cu un pact de neagresiune pe timpul alegerilor care se apropiau, în urma căruia aproape toți legionarii din lagăr au fost

eliberați.

Dar această măsură nu a afectat nici "grupul Titi Cristescu", nici pe Andrei Ionescu. Totuși, efectivul lagărului se redusese la aproape jumătate, fiindcă în fiecare zi se efectuau eliberări în urma dispozițiilor primite de la un inspector de poliție Mihăileanu, care răspundea de acest lagăr în fața organelor de partid.

Orașul Caracal, neavând grădină zoologică, singurul punct de atracție îl constituia lagărul. Acolo se perindau diverși șmecheri și carieriști politici care se intitulau *Comisii sanitare* etc. Ne-a vizitat chiar și o grupă specială sovietică care a conversat cu noi într-un mod destul de amical; șeful delegației era un colonel în uniformă care vorbea perfect franțuzește și care ne-a demonstrat în mod cinic că dacă am fi aderat dintru început la *Partidul Comunist*, acum am fi făcut parte din organele de conducere, iar lichelele ar fi stat la închisoare, cum însă noi ne-am declarat ostili comuniștilor, situația este inversă.

Într-o zi comandantul lagărului m-a convocat și mi-a comunicat că ministrul de Interne mă autorizase să-mi vizitez tatăl la București, internat la Spitalul Militar unde suferise o operație; aici se întâlnea mâna avocatului Gh. Vântu, fost prefect de Cernăuți, care ne cunoștea familia și acum era Subsecretar de Stat la Ministerul de Interne. Când i-am relatat comandantului lagărului că eu sunt internat împreună cu soția, deci că urmează să facă deplasarea împreună cu mine, el a aprobat pe loc, fără a mai cere o autorizație specială de la superiorii săi.

Este cazul aici a arăta că în lagăr aveam un tratament de adevărați deținuți politici, astfel că măsurile barbare de tratament au apărut abia în 1948, când s-a înființat *Securitatea Statului*.

Am plecat, deci, la București, împreună cu Lotty, escortați doar de un sergent care făcea parte din *Apărarea*

patriotică. La București l-am dus la locuința părinților mei, apoi la Spitalul Militar în salonul unde era internat tatăl meu operat și am convenit cu escorta mea să ne întâlnim după trei zile la domiciliul meu pentru a ne întoarce la Caracal, în acest răstimp urmând a fi liberi în deplasările noastre.

Sergentul s-a dovedit un om de înțeleș, fiind de altfel oarecum impresionat și de motivul pentru care eram la București, astfel că nu a făcut obiecții la cele spuse de noi. Eu am rămas să mă ocup de tatăl meu, am aflat de la mama că sora mea avea un băiat frumos și sănătos, în timp ce Lotty stătea cu mama și fiul ei, iar în timpul liber își vizita rudele, prietenii și colegii de la Bancă, instituție care o socotea în continuare salariată și îi plătea în mod regulat leafa lunară.

Într-una din zilele, când era în oraș, ea s-a întâlnit cu Radu Lobey – un băiat frumos și foarte apreciat în societatea bucureșteană –, care în trecut fusese șef de cabinet al lui Călinescu și acum teoretic era și el internat la Caracal.

Bineînțeleș că prin legăturile pe care le avea cu foștii comisari ai *Siguranței* i se înlesnea un tratament privilegiat, astfel că permisiunea ce i se acordase de a se deplasa la București nu trebuia să surprindă pe nimeni.

Lotty i-a relatat împrejurarea care ne-a adus în Capitală, manifestându-și doar supărarea că a doua zi trebuie să se întoarcă în lagăr. „Păi, de ce să vă întoarceți. Fiindcă eu am văzut lista de eliberați în care figurați atât tu și bărbatul tău, cât și eu, astfel că vă puteți considera liberi de pe acum!”.

Când ne-am întâlnit la dejun, Lotty mi-a relatat cele discutate cu Lobey, fiind de părere că nu mai este cazul să plecăm a doua zi, dar eu i-am amintit că am făcut un aranjament cu escorta noastră și nu putem să-l expunem pe sergent la anumite represalii sau pedepse față de atitudinea sa îngăduitoare față de noi. Astfel că a doua zi eram în autobuzul de Caracal toți trei cu destinația spre lagăr.

Sfârșitul lunii septembrie se bucura de un timp extrem de călduros, astfel că Lotty era îmbrăcată într-o rochiță de vară și sandale, fără ciorapi în picioare, iar eu eram în șort și într-o bluză de vară și nu aveam nici un bagaj cu noi.

Am ajuns în lagăr, m-am prezentat comandantului, arătându-i că nu mai este cazul să intrăm în interiorul lagărului fiindcă am fost eliberați, fapt consemnat în ultima listă ce o primise de la minister.

Căpitanul Popovici și-a schimbat brusc atitudinea și ne-a ordonat să ne reluăm imediat locul în lagăr, cu toate protestele mele că Lotty plecase din spitalul orășenesc, realitate de care el nici nu a vrut să țină seama. Am aflat mult mai târziu ce se întâmplase: plicul cu eliberările ajunsese la Caracal desfăcut, fiindcă Lobey a omis să-l lipească după ce a luat notă de conținutul lui. Acest detaliu era necunoscut de destinatar, astfel că a ajuns la concluzia că noi am fost aceia care am desfăcut corespondența, fiind deci pasibili de judecată pentru violarea secretului militar.

În lagăr însă fuseseră schimbări spectaculoase prin faptul că foarte mulți fuseseră eliberați în aceste trei zile cât lipsisem noi, astfel că în baraca femeilor nu mai erau decât trei deținute, iar grupul nostru de opt, sub oblăduirea bucătarului șef (nea Titi), nu mai avea nici un reprezentant. Deci, în afară de costumația noastră de plajă, eram constrânși a ne limita la mâncarea pe care ne-o asigura administrația lagărului.

Aici, însă, ca în multe alte ocazii, am întâlnit providența cerească: în lagăr fusese adus în timpul verii Paul Lazăr, un mare fermier din județul Romanați; fiind necăsătorit, menajera sa îi aducea zilnic mâncare caldă cu trei feluri și desert și, câteodată, mai adăuga câte o pasăre friptă, ceea ce, bineînțeles, depășea orice necesitate chiar a unui om lacom, numai că Paul Lazăr era un om foarte sobru și modest.

Acesta mi-a solicitat să-i fac cînstea de a împărți masa cu el, accentuând totodată că, bineînțeles, era invitată și soția mea. Astfel, trebuie să recunosc, că în cele două luni cât am mai rămas în lagăr am beneficiat poate de cel mai variat și mai gustos meniu din viața mea.

Între timp primisem îmbrăcăminte adecvată din București, fiindcă timpul se răcise simțitor, iar către sfârșitul lunii noiembrie s-a hotărât desființarea lagărului.

O mare parte din deținuți au fost eliberați, iar cei câteva zeci din cei rămași am fost transferați în lagărul de la Slobozia; bineînțeles că dintre cei rămași făceam parte și noi, care practic fusesem trecuți pe lista de eliberare.

Am ajuns la Slobozia când afară ninge în toată puterea cuvântului și nu exista nici un fel de combustibil pentru încălzire. Aici am întâlnit pe toți vechii polițiști care fuseseră autorii arestării noastre din luna februarie.

În lagăr mai existau câteva femei – de fapt ar trebui să le numesc doamne – învinuite de spionaj sau alte gogorițe inventate de noii polițiști. M-am prezentat imediat comandantului și mi-am declinat calitatea că sunt împreună cu soția, cerând să mi se dea lemne pentru a încălzi dormitorul femeilor.

Comandantul care era hotărât depășit de situație m-a uns pe loc ca „staroste” peste femei și mi-a îngăduit să iau sculele necesare de la magazie, să-mi găsesc niște voluntari și să plecăm la un pâlț de salcâmi din apropierea lagărului ca să facem rost de combustibil. Le-am asigurat doamnelor o căldură plăcută, eu, însă, dormeam într-un antreu fără sobă și, trebuie să recunosc că aceste deținute recunoscătoare mi-au adus noaptea și pături suplimentare și ceaiuri fierbinți, preparate pe reșoul lor din cameră.

Nu am rămas decât două zile la Slobozia, fiindcă făceam parte dintr-un lot expedit la Ministerul de Interne pentru clarificarea situației noastre; a fost prima dată când

am fost separat de soția mea, fiindcă Lotty făcea parte din lotul ce trebuia să fie trimis *Tribunalului Militar*, dar la plecarea mea nu cunoșteam ce soartă i se rezervase.

La *Interne* am fost cazat într-o celebră garsonieră de la al doilea subsol, unde tot mobilierul era turnat în beton, dar alături exista o toaletă și un duș, de aceea aceste încăperi erau denumite „*garsoniere*”. Este de la sine înțeles că la încarcerare mi se opriseră cravata și șireturile de la bocanci.

Când am fost chemat la anchetă, m-am întâlnit pe culoar cu Tudor Sepeanu, coechipier al meu pe când jucam rugby la categoria a 2-a în echipa *Sportului Studențesc*. La acea oră nu cunoșteam rostul lui, nici gradul de general la care ajunsese în *Securitate*, nici rolul nefast pe care l-a avut în declanșarea infernului de la Pitești.

M-a oprit foarte prietenește, întrebându-mă ce este cu mine și ce poate face pentru mine, deși el cunoștea perfect situația, fiind funcționar la Ministerul de Interne. „*Măi Tudorică, i-am răspuns, dacă ai vreo putere aici, să-mi dea șireturile de la bocanci, fiindcă abia pot să merg !*”. Aici l-a luat gura pe dinainte și s-a scuzat oarecum, spunându-mi că sunt condus la un birou unde mi se vor face formele de eliberare și chiar m-a însoțit până la poarta de ieșire. Iată-mă liber cu o foaie de eliberare cu antetul ministerului, pe care trebuia să o vizez lunar la *Prefectura Poliției*.

Am ajuns acasă în Str. G-ral Tell unde soacra mea mi-a adus la cunoștință că Lotty se află la închisoarea din str. Uranus la *Tribunalul Militar*. Găsindu-ne în *Săptămâna Crăciunului*, am luat 10.000 de lei de la soacra mea, am cumpărat niște parizer și două chifle și un brăduț de la florărie și am purces la închisoare ca s-o încurajez pe Lotty rămasă singură în *Ajun de Sărbători*.

Ajuns în str. Uranus (care în 1958 urma să mă adăpostească pentru anchetă, ca sediu de arest preventiv al *Securității*) am găsit o atmosferă extrem de caldă și de

familiară, care nu cadra deloc cu rigiditatea unui penitenciar. O asistență formată în special din tineret, care intona imnuri patriotice, o atmosferă plăcută, un brad imens împodobit de sărbătoare și iluminat electric, iar prin aer plutind un iz îmbătător de cafea și de coniac.

Am cerut plutonierului să o anunțe pe soția mea, căreia doresc să-i vorbesc.

- *Al... Pe coniga Lotty?*

M-a surprins această precizare oarecum intimă, dar nu eram decât la începutul mirării mele. Lotty a apărut într-un capot elegant, având în picioare papuci cu zorzoane, iar în mână nelipsita țigară, ce se observa după miros că era americană. Era foarte încântată de prezența mea fiindcă realiza pentru prima oară că eram liber. A primit darurile mele cu o ușoară mimică de ironie, precizând că acolo era o atmosferă oarecum specială, că uriașul brad de *Crăciun* era al lor, că nu duceau lipsă de nimic, că tinerii care „*se agitău*” pe acolo făceau parte dintr-o organizație „*T*”, de fapt un partid promonarhic și că ea este oaspetele de onoare (ca fiind singura femeie deținută) al *C.A.S.B.I.*-ului (organizație ce asigură îndeplinirea clauzelor de armistițiu care figurau în contractul încheiat între *Comisia Aliată de Control* și *U.R.S.S.*).

Se pare că acest *C.A.S.B.I.* nu-și îndeplinise sarcinile contractuale cu o manieră strict ortodoxă, drept care toată conducerea era arestată. Lotty a dispărut o clipă și a apărut un valet în livrea pe a cărui tavă figurau trei pahare de diverse dimensiuni, cu țuică, vin și vermut și o farfurie cu câteva *sandwich*-uri cu *anchois*, salam de Sibiu și șuncă.

Cât mai schimbam anumite cuvinte cu Lotty a apărut un „*domn-bine*” cerându-mi permisiunea de a mi-o răpi pe Lotty, fiindcă urma „*să împartă cartea*”. Fără îndoială, întrerupsesem o partidă de poker. Extrem de surprins, i-am cerut sever lămuriri lui Lotty cum de putea să participe

la o astfel de distracție, când ea nu poseda nici un ban?

Cu multă dezinvoltură Lotty mi-a răspuns că în fapt ea ține locul „*jucând pe mâna*” lui Furnărache (proprietarul podgoriei „*Dealul vrăbiilor*”) cât timp acesta era plecat în oraș după treburi. Ce mai puteam să adaug, afară de: „*Veselă pușcărie!*”?

Am plecat destul de abătut, gândindu-mă pe ce mâini va cădea sărăcăciosul meu pachet de parizer special de la „*Podsudek*”?

Lotty a apărut în *Ajunul Crăciunului* la verii ei, Marta și Alexandru Caribol, unde era în pensiune fiul ei, Gabriel.

Sub acest auspiciu de ușoară neseriozitate ce se prefigura, am sărbătorit, la familia Caribol un *Revelion* în care ținuta era încă smochingul sau fracul pentru bărbați și rochiile lungi, cu spatele gol, pentru femei. Vesela era din argint veritabil, farfuriile erau „*Rosenthal*” sau „*Meissen*”, paharele de vin aveau sunetul specific al cristalului, iar paharele de coniac se prezentau cu formele lor clasice și se țineau între degetele mâinilor pentru ca astfel să se degaje aroma specifică a produsului.

Anii 1946-1951

Eram în continuare în căutarea unui rost nou, mai bine zis a unui loc de muncă, cum se spune astăzi. O propunere - poate singura din acea vreme - a venit din partea fostului mecanic pe care îl plasasem la Gura Ocniței. Acesta mi-a dezvăluit că avea un prieten, tot meseriaș, extrem de întreprinzător, dar care nu se putea dezvolta din lipsă de capital. Fiindă nu aveam nimic de pierdut am fost de acord să fac cunoștință cu amicul amicului meu.

Acesta, pe nume Ernesto Zara, poseda un atelier mecanic în plin centrul Capitalei și se ocupa cu reparații de biciclete, confecționarea unor cărucioare penru invalizi și de tot felul de alte mărunțișuri.

Ernesto venise din Italia, ca fiul cel mai mare al tatălui său de profesiune mecanic, atras de mirajul terenurilor petrolifere românești; fusese angajat la Băicoi, iar la moartea acestuia, Ernesto, însoțit de mama sa și de un frate mai mic s-au stabilit în București printre furnizorii de mobilier și aparataj medical la licitațiile organizate de *Casa Asigurărilor Sociale*.

Când am intrat în discuție cu Ernesto despre transformarea firmei sale, i-am expus planurile mele: voi transforma atelierul într-o întreprindere metalurgică unde se vor confecționa blanchete comerciale pentru întreprinderea metalurgică „Zara”, vom avea cont la *C.E.C.* și la *Banca Națională* iar actele contabile urmau să fie făcute prin virament, iar ca formă contabilă vom avea registre comerciale în locul registrului de intrare-ieșire practicat, în genere, de meseriași. Eu nu voi figura ca asociat, ci ca salariat pe baza unei procure autentice și mă voi ocupa în special de relații financiare cu fiscul, *C.E.C.*-ul și *Banca Națională*, în timp ce Ernesto va figura ca patron și se va

ocupa de producție.

Ernesto, care era un bărbat plăcut și foarte atrăgător, deși nu poseda vreo pegătire școlară, întrezărea din colaborarea noastră satisfacerea ambițiilor sale de a deveni un industriaș, astfel că am perfectat înțelegerea dintre noi printr-o strângere de mână și urări de succes în viitor.

Prima mea acțiune a fost de a obține un credit de la C.E.C., fiindcă acolo aveam cunoscuți în *Consiliul de Administrație* și în conducerea instituției: după îndeplinirea tuturor formelor legale am obținut pentru firma noastră un împrumut de 600.000 de lei, gajând întregul utilaj existent format din două strunguri, o bormașină, aparat de sudură etc.

În ceea ce privește registrele comerciale, acestea aveau ca bază calculul din registrul de calculație vizat la *Comisariatul prețurilor* în care fiecare produs confecționat în întreprindere sau fiecare prestație de serviciu ca reparație figura cu elementele de bază (material, manoperă, regie de fabricație și regie generală) iar când ajungeam la beneficiu acesta figura cu coeficientul 6%, astfel că la stabilirea impozitului comercial nu se putea concepe ca beneficiul să depășească această cotă.

Deci, fixasem coordonatele principale și acum puteam trece la achiziționarea comenzilor, fiind siguri că nu vom mai avea surprize pe parcurs. Ernesto cunoștea mulți meseriași, foști colegi și prieteni care, într-un regim comunist dețineau acum posturi de răspundere ca directori în diverse instituții de stat.

Așa se face că am obținut un adevărat monopol la *Comitetul de Cultură Fizică și Sport*, furnizându-le utilaje sportive pentru diverse discipline. În genere eram aleși fiindcă marile întreprinderi lucrau cu un plan bine stabilit, astfel că nu puteau executa lucrări care apăreau pe parcurs.

Pe de altă parte întreprinderea noastră atât în ofertele cât și în contractele de furnitură încheiate cu întreprinderea

beneficiară figura ca o întreprindere de stat atât în oferta făcută cât și în contractul încheiat (blanchetele imprimate pe hârtia de corespondență cu arătarea conturilor la C.E.C. și la *Banca Națională* erau aidoma cu cele folosite de întreprinderile de stat).

O singură dată contabilul șef al *Comitetului de Cultură Fizică și Sport* ne-a întrebat ce înseamnă acest Ernesto Zara tipărit sub întreprinderea metalurgică „Zara”. Intuind nivelul său politic destul de redus, i-am răspuns că este numele unui activist de partid căzut pe front în 1936 în războiul din Spania.

Produsele noastre erau foarte variate: haltere, garduri pentru alergări, bloc-startere, coșulețe de marcat piste pe terenurile de sport etc., iar contravaloarea furniturii era vărsată direct la *Banca Națională* în contul nostru de virament, cont din care ridicam numerarul pentru salarii, deplasări sau achitarea obligațiilor fiscale.

În ceea ce privește relațiile cu fiscul, am constatat că dacă impozitul comercial, impozitul pe cifra de afaceri și pe salarii, cât și contribuțiile de asigurări sociale sunt achitate la termenele fixate, atunci organele de control se declarau satisfăcute și nu mai intrau în alte detalii, adică nu încercau să intervină cu practici șicanatorii.

În această colaborare cu un particular – când era, de fapt, un semi-patron – am trecut cu greu și consecințele reformei bănești din 1947, când populația a fost practic jefuită, putând să schimbe doar 1.500.000 de lei pentru care primea echivalentul de 175 lei.

Orice alte bunuri ca: acțiuni, creanțe sau monede cu un conținut de argint nu mai aveau valoare circulatorie. Pentru medaliile jubiliare sau „cocoșei” se oferea o sumă derizorie pe care o plătea statul la depunerea lor. Spuneam că am trecut acest hop cu mare greutate, fiindcă reforma monetară ne-a prins fără comenzi, dar încetul cu încetul am

revenit la linia de plutire.

Dar, reforma monetară a dus și la ascuțirea luptei de clasă, astfel că am înțeles că întreprinderea nu mai putea exista cu statutul de întreprindere particulară, și atunci Ernesto, sprijinit și de vechiul lui prieten italian care acum era director de întreprindere, a izbutit să-i vândă toate utilajele și sculele aferente, noua întreprindere care era *Fabrica de Ace București* obligându-se a-i prelua și întregul personal care se cifra la circa 15 persoane. Era o ocazie unică a mă transfera și eu, mai ales că noua firmă îmi oferea și postul de șef de serviciu financiar.

Din păcate, prea mă integrasem sectorului particular, astfel că am preferat să-mi încerc norocul în această direcție în speranța că voi izbuti să pun pe picioare o nouă activitate.

Dar, viziunea s-a dovedit direct fantezistă, demonstrând încă o dată că nu-mi însușeam noțiunea de luptă de clasă și de practică marxistă în privința forței de muncă ce trebuie să asigure puterea clasei muncitoare.

Pentru lichidarea vechii firme „Zara” trebuia să obțin aprobarea *Administrației Financiare* după efectuarea unui control de fond în speranța că se vor mai găsi noi surse de venituri care trebuiau să fie impozitate.

În locul acestui control de fond m-am găsit citat în fața controlului *Miliției Economice*. Am convenit cu patronul să plece la Poiana Brașov să se odihnească, fiindcă prezența lui nu putea să cauzeze decât încurcături și m-am prezentat singur, ca urmare a citației primite.

Nu mică mi-a fost mirarea, când, la butoniera șefului de anchetă (pe nume Iacinte) am văzut insigna „A.L.A.C.I.” care era *Asociația Licențiaților Academiei Comerciale și Industriale*, deci în loc să mă prezint timorat în fața lui, am arborat o atitudine degajată, permițându-mi chiar a-l întâmpina cu titulatura de „Domnule coleg!”. Bineînțeles că au urmat discuții când am stabilit perioada în care mi-am

luat licența, constatând că față de mine, șeful anchetei era un adevărat boboc. Odată ce gheața fusese ruptă, verificarea organelor din subordine a fost o simplă formalitate, astfel că am putut să dau răspunsuri satisfăcătoare la toate întrebările care mi se puneau și care, câteodată, se prezentau ca adevărate capcane.

După trei zile Iacinte mi-a înmănat cetificatul care mă absolvea de orice vină fiscală și economică cu vorbele: „*Domnule coleg, mă bucur de rezultatul fericit al cercetărilor noastre, fiindcă în mod uzual de la mine se pleacă...*”, când trăgând o perdea care masca o ușă, s-a ivit în cadrul acesteia falnica făptură a unui milițian (aceasta însemna probabil drumul închisorii).

Aș fi vrut să-i aduc fericita veste lui Ernesto care beneficia din plin de concediul său alpin, dar se pare că la un pahar de vin vorbise prea mult, legitimat de organele polițienești, s-a dovedit a fi supus italian și atunci fusese reținut pentru cercetări, care urmau să dureze multe luni...

Eu, între timp, figuram ca ajustor mecanic la un alt patron (italian după tată și german după mamă, unde ne chinuiam a supraviețui din micile comenzi pe care le primeam, considerați de foștii clienți ai defunctei firme ca adevărați continuatori ai acesteia).

De multe ori în viață am constatat că, atunci când treburile merg prost, când sunt practic fără slujbă și fără perspective, trebuie neapărat să urmeze perioada „*celor șapte vaci slabe*”. Soția mea fusese epurată de la *Banca Națională*, în ianuarie 1947 se născuse și fiul meu, iar în final urma și aventura neplăcută cu arestarea mea.

Anii 1952 – 1953

În ianuarie 1952 fusese inițiată o nouă ajustare financiară, cunoscută sub numele de *Reforma monetară*. În același timp, *Canalul Dunăre-Marea Neagră* avea nevoie de noi brațe de muncă pentru a suplini pierderile de vieți omenești pe care acest *Moloh* modern le înghițise fără alegere.

Atât arestarea, cât și ancheta erau o simplă formalitate: o desfășurare de anvergură de forțe polițienești la domiciliul celui vizat, urmată de o invitație foarte civilizată ca un membru din familie să se prezinte a doua zi la sediul *Miliției* din Calea Rahovei pentru a afla rezultatul arestării.

Pentru mine s-au prezentat soția și sora mea și au aflat cu stupeoare că în cursul nopții fusesem anchetat și fusesem găsit vinovat pentru sabotarea reformei bănești fiind condamnat la 12 luni muncă pe unul dintre șantierelor *Canalului* !

Chiar a doua zi am fost transportat cu alte câteva sute de aretați la centrul de triere Ghencea, unde, timp de câteva zile, soseau convoaie din toată țara pentru a completa lotul de câteva mii de persoane care trebuiau să ia drumul către *Canalul Dunăre – Marea Neagră*.

Îmbarcat într-un lung convoi în stația București Grivița, am devenit un număr fără nici cea mai mică importanță și am fost debarcat la Cernavodă în colonia de muncă *Columbia*.

Eram echipat de munte, cu tot echipamentul respectiv, de la bocanci până la caschetă, iar cămășile mele erau de tip ecosez cu predilecție pentru culoarea roșie, cămăși care fuseseră cumpărate de Lotty în Elveția. Am fost repartizat la o brigadă de săpători la punctul *Bazinul de Întoarcere*, cum se prefigura acest șantier în viitoarea compoziție a

Canalului.

Mi-aduc aminte că lucram într-o imensă livadă de caiși și n-am înțeles niciodată cum se distrugea această pepinieră prin deștelenirea pământului. Acolo am făcut cunoștință prima dată cu așa-zișii „*escavatori cu barbă*” care nu erau alții decât lipovenii care lucrau ca angajați civili. Veniseră acolo cu toată gospodăria: „*hazaică*”, copii, cai și căruță; aveau ca ajutoare niște lopeți uriașe denumite „*stalineși*” și erau adevărați artiști la munca pământului. Erau mici de statură, bărbile lor le atingeau mijlocul, iar câștigurile lor lunare nu erau de disprețuit.

Lucram în efectele noastre, într-o ambianță extrem de plăcută, fiindcă vântul ne aducea adieri de pâine caldă emanată de la fabrica de specialitate, astfel că salivația noastră nu mai contenea decât la sosirea mesei, care urma sistematic după trecerea acceleratului de la amiază.

Purtam vesela cu noi: aceasta consta dintr-o farfurie întinsă și o lingură care, ascuțită la capăt servea și drept cuțit. Farfuria din tablă intra perfect într-un compartiment pe care-l prevăzusem în scăunelul de lemn ce ne însoțea, fiindcă eram duși la locul de muncă cu autocamioanele, unde trebuia să stăm așezați, astfel că acest scăunel ne scutea de tăvălirea în noroiul, varul sau cărbunii care inundau platforma vehiculului. Nu aveam farfurii adânci sau gamele; farfuria întinsă din tablă primea o cantitate infimă de supă pe care vântul generos o împrăstia în toate direcțiile, iar din *fâțele* (un pește mic fără valoare nutritivă) extrăgeam oasele ce ni se fixau în gingii.

Cu toate cele 750 de grame de pâine care ni se asigurau eram permanent flămânzi față de munca istovitoare la care eram supuși. Brigăzile erau conduse de deținuți de drept comun și observam cum brigadierul nostru, un țigan fost boxer, mă fixa îndelung și mi se adresa protector cu cuvintele: „*Bă sportivule !*”.

După câteva zile m-a lămurit normatorul că „șeful” ginește de fapt cămașa mea roșie și m-a sfătuit să i-o ofer, dacă vreau să am trai liniștit.

L-am acostat cu destul tupeu și l-am întrebat ce oferă pentru cămașă. S-a uitat destul de amuzat la mine și mi-a replicat: „Ce, bă, sportivule, aici te crezi în talcioc?”. Eu am răspuns că mi-e foame și că nu-i dau cămașa decât dacă-mi oferă o masă de seară, târg pe care el l-a acceptat.

Eram în camera lui, împreună cu normatorul și pe tigaia așezată pe primusul lui se prăjeau cincisprezece ochiuri. În acel moment a sunat goarna cu chemarea brigadierilor și a normatorilor. Ei au plecat în fugă și eu am rămas singur în fața acestui ospăț nesperat pe care l-am devorat pe îndelete și cred că mi-a prins foarte bine. Când s-a întors de pe platou, brigadierul m-a privit admirativ, declarându-mi: „Bă, sportivule, dar știi că ai poftă de mâncare!”. Până la eliberarea lui nu am avut nici un fel de necaz cu el.

A urmat Manea, noul brigadier care de fapt era haiduc: era lat în spate, cu o mustăcioară obraznică care, deghizat în haine militare, oprea soldații ruși plecați după pradă și îi curăța.

Condamnat la moarte, i se comutase pedeapsa și ajunsese la Canal să execute cei opt ani care îi rămăseseră de executat. Era un om tăcut și drept. Nimeni nu se putea plânge că a fost nedreptățit de el. Comanda brigada „de încărcări” și de la început ne-a învățat cum puteam executa munca fără mari eforturi, îndeplinind totodată și norma, trebuind doar a fi foarte atenți pentru a nu fi accidentați.

Garnitura de tren era trasă lângă un mal lutos și noi, cu târnăcoapele, săpam la rădăcina peretelui de pământ care se desprindea și cădea direct în vagon, singura grijă a noastră fiind a nu fi surprinși de desprinderea malului de pământ.

În colonie era un mare tabel în care figura graficul realizării normelor: pe locul I figura brigada lui Manea cu

cele 7 garnituri de tren încărcate într-o zi. Urma un imens spațiu gol, după care se situa brigada nr. 21. Încetul cu încetul ne-am dăruit că depășirea noastră era spectaculoasă și am început să scădem zilnic numărul garniturilor, mai ales că acum Manea ne părăsise, fiind chemat la o anchetă de un tribunal și lucram fără brigadier. Chiar când am ajuns la o singură garnitură de tren încărcată, și tot figuram în frunte, până când administrația coloniei a hotărât că afișarea acestui grafic nu se încadra în aspectul politic al conducerii de partid.

Cât am stat la Cernavodă am avut și un vorbitor: era dreptul meu, ca fruntaș în producție. A venit Lotty încărcată cu un colet care nu cântărise mai puțin de 22 kg, contravenind astfel regulamentului în vigoare, dar Manea, brigadierul meu, în acele timpuri, s-a prezentat comandantului spunându-i că „zmeii” lui din brigadă trebuie să fie recompensați. Comandantul care, de altfel, era un om foarte aspru, cunoștea graficul întrecerii socialiste, astfel că a trebuit să cedeze regulilor uzuale.

Fiind avizat de cu seară că am vorbitor, stăteam lungit la coadă, așteptând să fiu strigat ca să intru în culoarul rezervat vorbitorului; acesta avea circa 10 m lungime cu două rezervații la extreme, izolate printr-o plasă, iar în mijloc stăteau milițienii, chipurile ca să împiedice a se comunica ce se întâmplă.

Practic, de o parte strigau vizitatori, iar pe cealaltă extremă strigau 40 de internați. Ce se putea înțelege din acest talmeș-balmeș?

Mă deranja strigătul milițianului de serviciu: „*Radu Cătăloi*”, care se repeta de mai multe ori; după câteva minute mi-am dat seama că acela eram eu, așa că m-am prezentat la intrare. Milițianul m-a privit cu o oarecare milă, apostrofându-mă: „*Da ce bă, ai surzit ?*”.

Intrat în camera rezervată, am descoperit-o cu greu pe

Lotty, mititică și presată în sârmă; ea și-a dus mâna la gură și m-a privit admirativ. Într-adevăr, ars de soare, cu mușchii antrenați de efort și cu silueta subțiată din cauza hranei insuficiente, cred că arătam destul de bine. Cât de cele ce am discutat, e lesne de înțeles că nu am reținut aproape nimic.

Cine și-a putut da seama, dintre deținuți vreodată, care este logica temnicerilor noștri? La 16 noiembrie s-a hotărât o adevărată „*pritoceală*” între colonii, astfel că noi, de la Cernavodă, am ajuns la Coasta Gales, întrerupând bineînțeles toate legăturile cu familia, pe care nu le-am mai putut înnodea până la eliberare.

Gales era o colonie ca oricare alta, numai că nu avea o sursă pentru apă de băut, în consecință oricine își poate da seama ce gust putea să aibă mâncarea gătită cu apa provenită dintr-un puț sărat. Ca și cum această insuficiență nu era destul, timp de trei luni cât am rămas aici a plouat întruna, astfel că atunci când plecam la lucru, orbecăiam prin noapte frământând băltoace, iar la înapoiere aveam aceeași soartă.

Lucram pe diverse „*rocade*” până când ne-am stabilizat la „*descărcări*”. Practic munca nu ar fi fost prea grea, fiindcă garniturile de tren care soseau erau formate din niște vagoane uriașe de 80 tone, care însă numai teoretic erau numite vagoane basculante!

Practic încărcătura fiecărui vagon, fie din cauza gerului, fie chiar din componenta încărcăturii, care în acea parte a Dobrogei era formată din argilă cleioasă, se lipea de pereții vagonului, de unde trebuia dislocată cu ajutorul descărcătorilor.

Cum se petreceau lucrurile? Vagoanele erau basculate și rămăneau într-o poziție piezișă cu încărcătura intactă. În fiecare vagon intrau câte 8-12 deținuți care trebuiau să acționeze manual pentru a desprinde masa de pământ încărcat care se rostogolea în vale ca niște bulgări uriași și

fantomatici. Dar cum puteam ajunge la acest rezultat? Acționam cu târnăcoapele când ambele mâini loveau pământul pentru a-l dezlipi de peretele metalic; cei cu dantură sănătoasă prindeau cureaua pantalonilor în dinți și se asigurau pentru a nu bascula odată cu pământul dislocat, mai ales că în vale se închidea cordonul imaginar care se marca prin tăblițe (ce cuprindeau invariabil același slogan: „*Ieșirea din cordon, pericol de moarte*”).

Iar jos stătea securistul cu pistol mitralieră care ar fi putut să considere oricând apariția unei siluete ca o încercare de evadare. Trebuia să lucrăm într-un ritm infernal, fiindcă mecanicul garniturii avea prevăzut un timp limitat pentru descărcarea tuturor vagoanelor, după care ieșea din cordon ca să aducă altă garnitură, încărcată de alți frați de suferință.

Eram sleiți de efort, iar cămășile noastre ude de transpirație se lipeau de piele: ne strângeam ca oile, încercând să ne încălzim, așteptând sosirea altei garnituri. Lucram în mantaua mea de piele care mă proteja contra ploii sau a zăpezii. Munca era de multe ori de noapte și îmi aduc aminte când într-o noapte viscolul și ceața erau foarte puternice, din care cauză șeful escortei a hotărât să rămână numai o echipă formată din câte doi descărcători de fiecare vagon.

Cum în aceste ocazii nu se prezentau niciodată voluntari, alegerea echipei care trebuia să rămână era decisă de șeful securiștilor.

Știam din experiență că mantaua mea de piele îmi atrăgea întotdeauna prerogativa de a fi folosit la cele mai grele munci și într-un gest spontan, mi-am scos căciula din cap scărpinându-mă ca orice țaran când dă de nevoie. Când șeful de escortă mi-a văzut părul alb coliliu, m-a apostrofat: „*Măi, moșule, dar pe tine ce păcate te-au adus p-aici?*”. Și fără să aștepte răspunsul, m-a trecut printre cei care se întorceau în colonie.

Călcând hârtoapele drumurilor pe care le colindam, nu se putea păstra o formație regulată de cinci deținuți așa cum cereau regulamentele coloniilor de muncă și atunci se ordona să ne luăm la braț câte cinci inși. Eram însă nemâncați, fiindcă mâncarea nu ni se putea aduce pe coclaurile unde lucram și, în același timp, eram sleiți de efort, astfel că, chiar așa, legați câte cinci, adormeam din mers. Și nu o dată se întâmpla, dacă toți cei ce formau un rând de cinci adormeau, să ne prăbușim ca fulgerați în noroi.

Toată colonia era sub autoritatea necontestată a primului brigadier întrupat aici de persoana lui Urșan, un criminal de drept comun.

Acesta cred că a suferit în timpul serviciului militar, fiindcă atunci când lua în colimator vreun deținut, nu omitea a-l caracteriza cu expresia stereotipă „*Acest fost domn maior!*”.

Ghinionul brigăzii noastre a fost că Urșan era și brigadierul nostru și ne însoțea pe șantierele de lucru. Atunci când atenția îi era fixată pe un nenorocit, Urșan era suveran în a aprecia dacă acesta nu-și executa norma, iar cel pretins vinovat era fie băgat la carceră la întoarcerea în colonie, fie privat de hrană.

În acele timpuri s-a observat că imensul canal care prefigura traseul canalului definitiv se umplea cu apă, fie că avea izvoare subterane, fie că era efectul ploii care nu mai contenea. Atunci capul tâmpit al primului brigadier a hotărât ca să se sape un șanț de 2 metri adâncime de-a lungul marelui canal pentru a drena apa de la baza acestuia. Dar cea mai simplă logică arăta că, dacă, totuși, adâncimea șanțului ajungea la 2 m era normal ca și acesta să se umple de apă, efectul izvoarelor subterane: de fapt era reeditarea muncii lui Sisif!

Aici însă mai era un necaz: pământul argilos se lipea de lopată ca o halviță, astfel că lopata trebuia să fie permanent

udă înainte de a fi înfiptă în pământ. Încercam pe cât posibil să ies cu bine, dar eforturile supraomenești pe care le făceam mi-au cauzat o tendo-sinovită la brațe, ceea ce practic se aseamăna cu o paralizie.

Prezentându-mă la cabinetul medical nu mică mi-a fost surprinderea când am dat peste doctorul Romeo Tufescu, fostul meu coleg de bancă de la Liceul "Aron Pumnul". Scriindu-mi numele în registrul de consultații, doctorul s-a repezit să mă îmbrățișeze, arătându-și totodată nedumerirea că delicatul lui coleg de bancă din clasa a V-a de gimnaziu se transformase într-un „irlandez uriaș”!

Dar eu eram departe de a fi așa ceva, chiar dacă costumul de parașutist german îmi exagera silueta. Doctorul s-a dovedit a fi un adevărat înger păzitor, căci m-a scutit nouă zile, timp în care îmi făcea punctii cu termocauterul; pentru mine, însă, nu atât tratamentul, cât scutirea de la muncă conta în primul rând, mai ales că de multe ori fostul meu coleg își împărțea și hrana cu mine.

Scutirea mea medicală mă oprea de a ieși pe șantier cu brigada, iar Urșan mi-a dat și însărcinarea să-i ridic mâncarea ce-i era destinată de la bucătărie și să i-o aduc în dormitor.

Mâncarea primului brigadier era gătită într-un mod special și mi se încredința de către bucătarul șef într-o putinică specială care conținea aproximativ zece gamele, volum care era imposibil a fi digerat de o singură persoană. Astfel că operam o vămuire severă, umplând patru gamele pentru patru bucovineni frunțași din satul Grănicești de lângă Suceava, surplus de rație care îi aștepta când se întorceau de la câmp.

Dormeam pe priciuri, unde ni se repartizase un spațiu de circa 40 de centimetri, astfel că atunci când unul dintre deținuți se întorcea trebuia să se întoarcă toți care dormeau pe acel prici. Din cauza efortului fizic cât și a frigului,

trebuia să ne sculăm de vreo câteva ori în timpul nopții pentru a urina, iar plantoanele erau cât se poate de vigilente ca să nu pătrundem în dormitor cu bocancii noroiți cu care ne întorceam de la latrină.

Ca să scăpăm de această obsesie ieșeam la streășină, de unde permanent curgea apa de pe acoperiș și ne făceam că ne spălăm (fiindcă altă posibilitate de igienă nu exista) timp în care scăpam și de presiunea bășicii udului.

După ce mi-au expirat cele 9 zile de scutire medicală am fost schimbat din brigada lui Urșan și trecut „disciplinar” (de ce oare?) într-o brigadă de căi ferate, scăpând cu această ocazie de tirania lui Urșan. Aveam acum ca brigadier un fost maior de miliție care nu știu prin ce împrejurare ajunsese printre noi, dar care s-a comportat cât se poate de civilizat în funcția pe care o avea.

În mod normal, dacă lucram noaptea, ar fi trebuit să dormim ziua, dar era mult mai comod ca pentru lucrările de corvoadă ce trebuiau să fie executate în colonie recrutarea să se facă din cei prezenți, ignorând cu bună știință că astfel se răpea timpul de odihnă al celor ce lucrau noaptea.

Cei neavizați nu și-ar fi putut închipui că, de fapt, lucram în condiții de salarizare identice cu ale lucrătorilor civili: câștigam câteodată până la 1.200 lei lunar, ceea ce era un câștig foarte frumos, fiind obligați chiar a semna state de salarii.

Întrebarea ce se pune însă este cu ce ne alegeam din acest câștig, după ce se scădea costul mesei noastre, a milițienilor, a securiștilor ce ne păzeau, a cazarmamentului din dormitoare, a amortizării mijloacelor fixe etc.

Din munca noastră infernală ne alegeam cu un câștig de maxim 20 de lei lunar, din care, jumătate se depunea la C.E.C., la dispoziția noastră, iar cealaltă jumătate ni se dădea în numerar, putând cumpăra și anumite provizii la cantina coloniei.

Cam așa se petrecea viața noastră și, totuși, am izbutit să ne târâm până la 23 februarie, când expira termenul pentru cei ce fuseseră „condamnați” la 12 luni de muncă pe un șantier al *Canalului Dunăre-Marea Neagră*.

În acea zi erau eliberați 120 de deținuți. Ca o ironie a sortii, sufla un vânticel timid, dar aproape plăcut de primăvară, iar dintr-o fereastră a cerului se ridicase o perdea nevăzută, lăsând să filtreze o rază de soare: era primul semn de speranță după încrâncenarea perpetuă dintre ploaie și zăpadă.

Eram prea numeroși cei eliberați; conducerea coloniei a opinat că prezența unui grup atât de masiv în gara Dorobanțu ar fi creat un „curent de opinie” defavorabil regimului. Atunci s-a hotărât împărțirea eșalonului în două grupuri a 60 de inși (bineînțeles că făceam parte din al doilea). La două ore după plecarea primului grup am ieșit pe poarta coloniei neomițând a respecta tradiția pentru ca și cei rămași să ajungă la scadență (la eliberare).

Nici nu pășisem bine pe poarta coloniei că am rămas aproape electrizat în fața unui tablou total inedit: pe aceste târâmurile sordide, unde prezența unei ființe umane era aproape de neînchipuit, apăruse silueta zveltă a unei tinere fete rezemată de o căruță de pripas. Nu am vreme să descifrez acest mister, că a și apărut un tânăr bronzat care și-a aruncat bagajul în căruță, a lut fata în brațe și a plecat cu ea; era iubitul, fratele sau soțul „zânei”? Am aruncat și eu lada de campanie în căruță, precum și ceilalți care aveau bagaje. Căruțașul, care era un bătrânel cumsecade, ne-a avertizat că în gara Dorobanțu i-om da și noi ce vom crede de cuvință pentru acest serviciu.

Ajuns în gara Dorobanțu, m-am interesat la casa de bilete, când trece acceleratul și am plătit tichetul suplimentar, rămânând cu 14 lei numerar în buzunar. Am intrat timid în restaurantul gării de unde am cumpărat o pâine

de 2 kg, apoi retras într-un colț, ca un dulău care vrea să-și îngroape osul, am înfulecat pe nerăsuflăte pâinea caldă, după care am intrat și am cumpărat încă o pâine din care, însă nu am putut devora decât jumătate, restul punându-l în lada de campanie, ca pe o captură de valoare.

La sosire acceleratului, năvala a 60 de oameni nu a trecut neobservată (ținuta noastră, purtând urma clisoasă a șantierelor dobrogenea era fără echivoc). Ca la un semnal au început să se dezlege desăgile; noi eram foarte reținuți în atitudinea noastră și ne feream a face vreo remarcă asupra coloniei sau asupra muncii executate.

În schimb, cei liberi nu se sfiau a blestema pe anticriști și a implora Cerul ca fulgerele mâniei să cadă asupra celor nelegiuți.

În gara Băneasa am coborât, fiind mai aproape de casă decât în Gara de Nord, stația finală. Aici am recunoscut în persoana șefului de gară pe acel tătuc jovial care fusese decorat cu „*Ordinul Muncii*” și care apăruse în jurnalele de actualități, căruia i-am cerut încuviințarea de a da un telefon acasă, unde familia mea nu mai știa nimic de soarta mea de câteva luni bune.

Când a apărut Lotty la telefon, nu am fost capabil să bângui decât câteva cuvinte: „*A venit tăticul acasă!*”, după care, ridicând ochii, l-am văzut pe șeful de gară ștergându-și pe furiș o lacrimă care răsărise la colțul ochilor.

Am ajuns în Bd. Mărăști, fiind primit de o imensă cățea lup (am aflat ulterior că o chema Tisa) care și-a pus labele pe umerii mei și m-a lins pe obraz, ca o urare de bun venit: câtă deosebire dintre ea și câinii lupi de pază ce însoțeau securiștii când ne conduceau la șantierul de lucru.

În casă, toți s-au strâns în jurul meu vrând să afle detalii din anul pe care l-am petrecut departe de ei: Lotty era complet fâstăcită și nu știa ce să pună pe masă, deși eu, cu mentalitatea pușcăriașului, am asigurat-o că am o pâine,

care de fapt era hrana principală a deţinutului.

În lipsa mea apartamentul suferise o înjumătăţire, *Spaţiul Locativ* având grijă de a-mi răpi etajul I unde aveam oficiul, bucătăria şi sufrageria, dându-mi în compensaţie o garsonieră la etajul II în afara celor două camere de dormit: aveam acum două băi, dar nu aveam bucătărie, care fusese improvizată într-o veche debara.

Încă de a doua zi a trebuit să mă preocup de găsirea unui loc de muncă; în lipsa mea Lotty intrase cu rămăşiţele atelierului într-o cooperativă, astfel că acum, în calitate de vopsitoare, făcea parte din clasa năpăstuită a cooperatiştilor.

Gică Dumitriu, fost adversar de rugby, şi acum inginer şef la o întreprindere de construcţii mi-a venit în ajutor, recomandându-mă unui şef de atelier care lucra la *Întreprinderea de Construcţii - Montaj a Sfatului Popular Municipal*.

Şeful Atelierului era nea Pîrvu, cam tuciuriu la faţă, dar, în genere, cu mult bun simţ, m-a intuit de la început ca „fazan”, adică străin de clasa muncitoare şi m-a utilizat la început ca pe un lăcătuş oarecare, cu puţine cunoştinţe de specialitate, dar foarte disciplinat în muncă. Misiunea atelierului era de a reamenaja pieţele Capitalei pentru ca să se prezinte cât mai civilizat, în vederea *Festivalului Mondial al Tineretului*, manifestare propagandistică care trebuia să aibă loc la Bucureşti în 1953.

Am lucrat ca un număr oarecare, făcând parte din colectivul atelierului, la *Piaţa de flori* şi în *Hala Centrală* din *Piaţa Unirii*: acolo mi-am permis chiar a lua o lucrare pe cont propriu, fiind răsplătit de şeful halei cu un superb garf de cotlete de berbec, care a făcut deliciul familiei.

Nea Pîrvu s-a orientat într-un mod pozitiv şi mi-a încredinţat recondiţionarea *Halei Traian*, unde aveam ca adjunct un lăcătuş masiv, şi el proaspăt eliberat din închisoare, unde fusese condamnat de drept comun.

La *Hala Traian*, principala noastră activitate a constat în dărâmarea unu balcon, operațiune pe care am executat-o în stil „*Canal*” prea repede, fiindcă lucrarea fusese normată la 30.000 lei. Acum, când totul se terminase, strânsesem sculele, pusesem lacătul la bancul de lucru, mă spălasem și așteptam venirea camionului ca să ne ridice toate catrafusele și să ni le ducă la *Fabrica Chimică 10*, care era viitorul nostru șantier. Deodată apare emoționat directorul halei, și îmi comunică că primarul Capitalei, în persoana tov. Doncea, venit în inspecție, îi pretinde ca în cele patru colțuri ale halei să se așeze ca ornamentație patru ghivece de flori plantate cu *asparagus*. I-am replicat că noi ne-am terminat programul, ca și obiectivul nostru de lucru. Atunci el m-a convocat să mă justific în fața primarului. Acesta stătea la o măsuță în hală și se cinstea dintr-o sticlă de secărică. M-am prezentat în fața tov. Doncea și i-am raportat că am terminat lucrul și că nu mai am posibilitatea să-i confecționez acele coliere care trebuiau să fie fixate în zid pentru a susține ghivecele de flori, dar el foarte afabil, mi-a umplut un pahar mare de băutură și m-a îndemnat cu cuvintele: „*Trage-i un pahar, meștere, după care, du-te în spatele halei și vei găsi un câmp de fierotenii, astfel că sunt convins că grație priceperii dumitale vei putea să rezolvi și cererea mea*”.

Ne-am despărțit prietenește și, ajuns la bancul meu de lucru, dau peste meșterul meu, nea Pîrvu, care venise să ridice bancul. Acesta s-a arătat foarte mirat de relațiile mele cu primarul ilegalist și, mai ales, că aveam relații de pahar cu el! Când a auzit despre ce este vorba, mi-a spus succint: „*Te privește, sper că nu te vei și nu ne vei face de râs*”. Și a plecat ...

În continuare, cercetând câmpul indicat de primar, am dat de niște coliere în care se fixează burlanele prin care se scurge apa de pe streășini și le-am adus responsabilului halei,

i-am arătat că sculele mele fuseseră transferate, recomandându-i să pună un ucenic să fixeze diblurile în perete cu ipsos, în care urmează să bată colierul care va susține ghiveciul respectiv. Cât privește *asparagusurile*, urma să și le procure de la piața de flori. Fiind pus în temă, responsabilul mi-a mulțumit călduros și probabil că s-a comportat conform recomandărilor, fiindcă eu nu am participat la inaugurarea halei.

La Întreprinderea „*Chimica 10*”, care era în Obor, trebuia să fixăm trei scări de incendiu pe unde să se poată ieși în caz de calamități naturale.

Am lucrat tot cu vechiul meu tovarăș de muncă, pe un soare necruțător, fiindcă lucram în luna iulie. Unul dintre noi trebuia să fixeze tronsonul scării în perete, iar al doilea urma să asigure protecția celui care lucra.

Treaba mergea încet, noi ne schimbam de la scară pe acoperiș și, când am ajuns pe platforma superioară a clădirii, am constatat că ne găsim la intrarea în laboratorul unde se făceau tot felul de experiențe ale *Securității*.

Au apărut tot felul de gradați în halate albe, manifestându-și nedumerirea cum am ajuns în acel loc, fiindcă în clădire nu se intra decât cu permis special, iar noi apăream la etajul superior ca niște trimiși ai cerului.

Tot nea Pîrvu, săracul, a trebuit să justifice activitatea noastră, astfel că, până la urmă nu am avut nimic de suferit.

Acest șantier, de fapt, constiuita „*cântecul lebedei*”, adică mă hotărâsem a părăsi *Întreprinderea de Construcții-Montaj* unde retribuția primită nu corespundea riscurilor și situațiilor neprevăzute care se iveau la tot pasul. Vorbisem în prealabil cu Rudi Gheorghiu, șeful unității *Cooperativei 30 Decembrie* care funcționa în str. General Florescu, exact în clădirea unde activasem ca director al întreprinderii metalurgice „*Zara*”, cu o singură deosebire, că acum nu mai eram director, ci simplu ajustor mecanic încadrat în categoria

a 4-a de salarizare.

În fapt, contactele premergătoare cu Rudi Gheorghiu au adus la efectivul meu transfer la unitatea cooperatistă de sub comanda sa.

Pe nesimțite timpul se scurgea fără evenimente senzaționale: acasă băieții erau la școală, Dan, fiul meu, intrase în clasa întâia primară, vărul său, Paul, era în clasa a treia, iar Gaby, fiul soției mele Lotty, era student la Facultatea de Construcții. Cum putuse Gaby să intre în facultate este o altă poveste, care ilustra cu câtă abilitate se putea denatura realitatea, chiar până la falsificare, într-un regim rigid și chiar birocratic care prefigura întreg regimul socialist. Gaby, care după mamă era fiul unei colaboratoare a Antoneștilor, iar după tată, fiul unui capitalist și comerciant de anvergură, „și-a făurit” un dosar de origine pur muncitorească, cu care a străbătut facultatea și chiar mulți ani ca inginer proiectant.

Mama lui era muncitoare vopsitoare, iar tatăl lui era un necunoscut de care nu-și aducea aminte, fiindcă era încă în fașă când autorii săi se despărțiseră, iar în locul tatălui repudiat apăruse „susținătorul” - soțul mamei lui, și el muncitor (ajustor mecanic) într-o cooperativă. Gaby ajutat de buna lui pregătire și de excepționala sa celulă matematică avea acum și o origine pur muncitorească, astfel că, din punct de vedere politic, se prezenta beton armat.

În unitatea noastră din str. G-ral Florescu lucrurile se desfășurau, în linii generale, satisfăcător. Dădusem și eu la „Cadre” o autobiografie succintă, așa cum se pretindea muncitorilor, în care nu pomenisem nici de studii, nici de originea mea mic-burgheză, cu atât mai puțin de preferințele mele politice.

Lucrurile ar fi putut rămâne în acest stadiu dacă simțul meu de dreptate nu ar fi răbufnit la o adunare generală a Cooperativei în care șeful meu, Rudi, fusese atacat absolut gratuit, iar cel care primise sarcina să facă incriminările era

de la sine înțeles scutit în a prezenta vreo probă. Cunoscându-l bine pe Rudi, știam că datorită firii lui timide și cuviincioase nu se va ridica să protesteze. Am cerut atunci cuvântul călcând în picioare toată regia uzuală, când vorbitorii cât și subiectele dezvoltate erau stabilite după un protocol încă înainte de începerea ședinței. A fost un moment de derută, în ansamblul cooperativei eram un necunoscut, din „bonzii” din prezidiu nimeni nu mă cunoștea; a trebuit să rectific de două ori pocirea numelui meu, precizând locul de muncă și funcția îndeplinită. Cum cei din prezidiu sușoteau între ei (eu bănuiam că se întrebau de unde mai apăruse și acest vorbitor neplanificat) nu am deschis gura până ce conducerea adunării nu s-a arătat receptivă a mă asculta. Am vorbit extrem de vehement, spulberând incriminările aduse lui Rudi pe care le-am calificat drept „pure calomnii”.

Intervenția mea m-a scos din anonimatul care îmi era foarte necesar. În pauza luată în timpul ședinței mi s-a transmis un bilet din partea lui Berman (conducătorul tehnic al cooperativei), prin care mă chema la el. Fiindcă individul nu-mi inspira nici un fel de încredere, nu am dat curs invitației, dar a doua zi, am fost convocat de secretarul organizației de bază, Leonte Miculea, un ovreiaș simpatic, soțul Virginicăi Romanovschi, cunoscuta stea de revistă.

Acesta, răsfoind foarte pedant niște note scrise, mi s-a adresat sarcastic: „*Tovarășe, am citit biografia dumitale și am conchis că nimic nu este adevărat în afară de nume; dar, te pomenești că nici numele nu este adevărat?! Deci, ai mințit !*”. Pe buze mi-a înflorit un surâs ironic și am continuat jocul de-a șoarecele și pisica: „*Uite, domnule Miculea, (nici urmă de titulatură oficială care s-ar fi impus) întâmplător numele este real; în ceea ce privește a doua întrebare, aș fi curios să știu ce cod penal pedepsește minciuna, iar în al treilea rând aș fi curios dacă în răstimp*

de un an de când sunt în această unitate mi se pate aduce vreo învinuire în privința atitudinii și a cunoștințelor mele profesionale?"

Secretarul organizației de bază a considerat atitudinea mea cinică, trimițându-mă la serviciul de cadre pentru a da o autobiografie sinceră. Aici intervine un episod comic. Șefa cadrelor era o persoană de vârstă a treia, foarte respectată și chiar iubită de masa muncitorilor. Se numea Țitkovska, fiind de origine cehă, dar nimeni nu reușea să-i pronunțe numele corect. Eu am reușit această "performanță", ceea ce i-a adus un zâmbet cald pe buze când mi s-a adresat cu cuvintele: *"Șezi jos, dragule, și povestește-mi ce necazuri ai?"*

I-am povestit sincer toată tărășenia, după care ea a scos vechea autobiografie din dosar, a rupt-o și a aruncat-o la coș, recomandându-mi să dau alta mai concisă și cât se poate mai reală, care să poată dovedi sinceritatea mea. Lucrurile au rămas aici, dar am rămas un individ ce trebuia să fie privit cu foarte multă rezervă.

Am rămas aproape doi ani în această unitate, reușind, încetul cu încetul, să dovedesc lucrătorilor de profesie că *"fazanii"* (adică cei cu pregătire intelectuală refugiați la munca manuală) nu reprezintă un balast și își câștigă salariul muncind cinstit. De fapt eram numai doi *"fazani"* în unitate.

Viața decurgea aproape plăcut, când s-a petrecut un incident între Rudi și un lucrător care veșnic dovedea că nu se putea integra în climatul unității. Eu îl consideram pe Rudi un adevărat domn, timid și modest, dar cu cunoștințe profesionale care asigurau întregul echilibru al unității pe care acesta o conducea, astfel că m-am situat de partea sa, iar conducerea care nu admitea atitudini contrarevoluționare m-a mutat disciplinar în altă unitate, unde lucrurile mergeau prost. Atunci mi-am dat demisia și pentru mine a început marea aventură pentru a putea să-mi câștig existența.

Câte n-am făcut în această perioadă? În primul rând am lucrat în atelierul părăsit de Ernesto Zara, care, în final, izbutise să plece în Italia. Acolo am lucrat cu un colectiv ad-hoc la asamblarea celor trei candelabre turnate în bronz la Uzinele „23 August” destinate *Bisericii Domnești* din Galați. A fost o realizare spectaculoasă și astăzi cele trei candelabre masive iluminează incinta catedralei.

După ce s-a terminat cu montarea candelabrelor, am format un colectiv de pensionari, toți meseriași de înaltă calificare, cu care colaborasem în atelierul lui Zara și al lui Romeo Spintz; de fapt *Papa*, cum era denumit acesta din urmă, făcea parte din colectivul nostru în care deținea un rol de decan de vârstă și era foarte stimat, grație pregătirii sale tehnice profesionale. Cu acest colectiv am lucrat în multe insituții și întreprinderi care dispuneau de fonduri nescruptice cu care ne plăteau în calitatea noastră de colaboratori externi.

Am avut două tentative nereușite, când am lucrat pentru cooperativa din Răcari, dar în final, am constatat că beneficiari erau tocmai aceia care nu prestau o muncă efectivă, dar care nu pregetau a ne cere o contribuție bănească lunară ca un drept al lor.

Am lucrat pentru „*Casa Scântei*”, confecționându-le *drukere* și *șilduri* pentru uși, am confecționat diverse aparate și mobilier metalic pentru *Institutul Cantacuzino* și, în final, ne-a descoperit inginerul Ciril Petrescu, diplomat a lui *L'École Centrale* din Paris, șef de secție la *Institutul Metrologic*, care ne-a asigurat în afara comenzilor și un spațiu stabil de lucru - la acel institut cu sediul în str. Știrbei Vodă (clădire azi demolată).

Sponsorul nostru, Ciril Petrescu, era un om cu totul original, fiindcă își destina întreg salariul său numai pentru a dirija și a patrona activitatea unui lucru de calitate pe care colectivul nostru i-l putea furniza.

Ciril Petrescu ne-a asigurat comenzi pe factură electrică la *Școala de Metrologie*, iar pentru Institut, în afara mobilierului metalic gen „*fichet*”, și transformarea întregii rețele electrice. El s-a dovedit pentru colectivul nostru un îndrumător de prim ordin și un adevărat părinte. Fiind celibatar, adevărata lui familie o reprezenta colectivul nostru de oameni bătrâni și cinstiți, dublați de profesioniști de calitate.

Tot Ciril Petrescu a fost inițiatorul transferului colectivului la Periș, care a survenit în momentul în care *Institutul Metrologic* nu ne mai putea asigura comenzile din care să putem aspira la salarii decente. Ne-am ambalat întreg avutul ce consta în diverse utilaje și ne-am afiliat la o cooperativă ad-hoc din Periș, care nu dispunea decât de o croitorie și o frizerie.

Găsisem în satul Movila, la circa 2 km de gară, un grajd pe care l-am transformat în atelier mecanic, dotându-l cu forță motrică, grație muncii și priceperii lui Petrică Georgescu, responsabilul cu sectorul electric. Colectivul nostru era format acum din 9 inși și ne deplasam zilnic, ca navetiști, până la Periș, unde în gară ne aștepta o căruță, sau sanie, după sezon, care ne conducea până la locul activității.

Aveam rezervat un întreg compartiment în trenul-cursă ce transporta navetiștii din Capitală către locurile de muncă din Periș. Activitatea noastră profesională, care nu ne aducea o remunerație substanțială, avea totuși farmecul ei: frumusețile naturii pe tot cuprinsul deplăsării de la Periș la Movila, cât și înțelegerea celor care formau o adevărată familie, ne făceau uniți și bine dispuși, chiar atunci când eram obligați să cărăm materiale sau scule necesare atelierului nostru.

În sat fuseserăm „*adoptați*” de coana preoteasă, care la vremea prânzului apărea cu un castron uriaș de ciorbă de fasole sau din pomenile din care taica părintele le primea la parastasele efectuate și care constau în colivă și plăcinte.

Preoteasa nu cerea pentru „daniile” ei decât rare reparații în gospodăria proprie.

Dar nici aici nu am putut rămâne, fiindcă erau prea mulți profitori, chiar în sânul cooperativei, care se înfruptau din munca noastră cinstită și dezinteresată, astfel că oamenii au ajuns la concluzia că eforturile deplasărilor nu-și găseau o rezolvare satisfăcătoare în privința câștigurilor realizate. Toți s-au risipit ca iepurii, personal am dat curs primei oferte primite în care eram acceptat ca „primitor-distribuitor”, ceea ce în traducere liberă însemna hamal.

Locul de muncă era „permanența” din București a *Combinatului Uzinelor Reșița* (pe vremea aceea, fiecare mare uzină din provincie își avea o reprezentanță în Capitală, care urmărea procurarea utilajelor ce trebuiau ridicate de la uzinele furnizoare planificate de către circuitul economic în vigoare).

Sarcina mea era de a-l însoți pe Petre, (fost coleg de muncă al meu în cooperativa din str. G-ral Florescu) la diverse uzine, de unde ridicam materiale și utilaje destinate *Combinatului* de la Reșița, pe care le duceam într-o magazie cu linie de garat, iar când acestea făceau volumul unui vagon, aveam grijă de a-l completa și expedia direct la *Combinat*.

Munca nu era atât de grea pe cât pare la prima vedere, dar avea avantajul că pe la ora 11 terminam programul zilei planificat de șeful „permanenței” din București și puteam să-mi continui activitatea de electrician ca adjunct al meșterului Petrică, ce continua lucrările de instalații la *Institutul Metrologic*. Astfel că, lucrând la două întreprinderi, realizam un salariu care, adăugat la câștigurile lui Lotty, ne putea asigura existența.

Gaby, băiatul lui Lotty, terminase *Institutul de Construcții* și era angajat acum ca proiectant la Constanța, unde se și însurase. Sora mea, care stătea împreună cu fiul său la mine, își înfiripase o clientelă fără a avea însă și cabinet medical, astfel că, în linii generale, eram pe linia de plutire.

Anii 1959-1962

Lovitura de trăznet care a afectat soarta rezervată atât mie, cât și surorii mele s-a produs în noaptea *Sfântului Andrei*. La ora 1 din noapte, dormitorul mi-a fost invadat de o trupă de necunoscuți care mi-au aprins lanternele în ochi în timp ce se auzea ropotul cizmelor și în camera surorii mele. Le-am pus cea mai stupidă întrebare posibilă, adică cum au intrat în casă, iar unul dintre ei, mi-a răspuns rânjind, în timp ce-și rezema ostentativ ranga de perete, că le-a deschis cineva.

Doi dintre ei au deschis ușa și au pătruns pe terasă, unde s-au arătat foarte interesați de instalația făcută pentru ridicarea lemnului la această înălțime, la capătul țevii legănându-se încă scripetul cu frânghie ce trebuia să faciliteze această operație. Le-am declarat că aceasta reprezenta retragerea mea strategică la o eventuală invazie identică cu cea din prezent.

„Dar nu ți-a mers, a constatat triumfător cel ce părea a fi șef, și apoi, ia privește jos”, mi-a recomandat el aprinzând lanterna. În curte se mai învâртеau câteva siluete.

Asistam neputincios, de pe scaunul unde fusesem ținut, la figura înspăimântată a lui Lotty și urmăream cu destulă atenție percheziția care-și urma cursul și care, la drept vorbind, era destul de sumară.

Îmi face impresia că am făcut o constatare în decursul acestor povestiri, anume că atunci când soarta îți este pecetluită simți aceasta înainte de consumarea anchetei.

Șeful a făcut un semn că și-a terminat misiunea iar la coborârea scării au realizat că, alături, la sora mea activitatea încă mai continua. În fața casei staționau două dube negre, într-una din ele am fost încărcat și eu recomandându-mi-se a-mi pune ochelarii negri și a sta în genunchi, după care duba s-a pus în mișcare și după aproximativ o jumătate de

oră a intrat în curtea unei închisori pe care am identificat-o mai târziu ca fiind cea din str. Uranus, azi demolată. După efectuarea percheziției corporale, am fost condus cu ochelarii negri pe nas într-o celulă unde mai exista un individ a cărui figură nu mi-a plăcut deloc, întrucât era tipică a informatorului (*turnătorului*) care trebuia să te tragă de limbă pentru a referi ulterior celor în drept.

A început să mă descoase după șablon și când i-am atras atenția că procedeul e „*fumat*” l-am sfătuit să-și schimbe domiciliul căutând altă victimă. A bătut la ușa și a cerut plantonului să-l ducă în altă celulă, pe motivul că l-aș fi amenințat cu moartea.

Imediat după ce am fost chemat la anchetă mi s-au pus diverse întrebări referitoare la activitatea mea politică, unele vizând perioade foarte îndepărtate. Eu îmi dădeam seama că ancheta este pur formală - adică, inutilă - că soarta mea este dinainte stabilită fără să necesite vreo anchetă specială.

La următoarea anchetă, când stăteam liniștit pe scaunul meu iar anchetatorul își vedea de treburile sale, l-am interpellat, arătându-i că nu înțeleg rostul anchetării mele, fiindcă aș fi putut răspunde și telefonic la acest chestionar. În acel moment a apărut un civil în cabinetul de anchetă, m-a scrutat cu privirea în mod detaliat și m-a întrebat sever de ce nu mă scol în picioare.

– *Nu văd pentru ce ar trebui să mă scol în picioare, nu purtați haină militară, deci nu știu ce grad aveți, iar ca „civil” ați putea fi un arestat ca și mine.*

Anchetatorul meu s-a sculat în picioare și a raportat respectuos: *Tovareșe colonel, arestatul nu este mulțumit de modul în care este condusă ancheta, opinând chiar că ar putea să ne dea indicații în această direcție.* Incidentul nu a avut urmări, dar când în seara aceleași zile am fost mutat în „*depozit*” mi-am dat seama că ancheta luase sfârșit (Am uitat să menționez că din cauza suprasolicitării și grijii

pentru cei rămași acasă nu putusem să dorm timp de două săptămâni).

„*Depozitul*” era o cameră dreptunghiulară, celula conținând 29 de paturi, din care ocupate erau 27, singurele neocupate se situau pe laturile excentrice, care nu erau în raza vizorului fixat în ușa de la intrare.

Plantoanele ridicau capacul vizorului la intervale foarte scurte, neputând fi auzite din interiorul celulei, fiindcă purtau papuci de pâslă, urmărind ca nici un deținut să nu stea culcat în timpul zilei.

Când un deținut era chemat la anchetă niciodată nu era strigat pe numele lui, ci doar prin inițiale, astfel ca să nu poată fi identificat în celulele din apropiere.

M-am trântit pe unul din paturile libere și am căzut imediat într-un somn de plumb. Visam că nu mai eram arestat și că eram un pasager în trenulețul roșu de la Montreux care, ajutat de o cremalieră, urca spre munte. Am coborât la Zermatt de unde urma să schimb trenul și să urc la 4.000 m altitudine pe ghețarul Matterhorn unde trebuia să schiez. Mi-am coborât schiurile din plasă, schiuri care aveau legături Kandahar și erau dotate cu fibră din sticlă, pe care le-am mângâiat cu afecțiune (precizez că nu fusesem niciodată în Elveția).

M-am trezit zgâlțâit ușor de o presiune în timp ce o voce repeta: „*De ce dormi? Nu știi că este interzis în timpul zilei ?*”. Nu știu la a câta întrebare am deschis ochii și cât de greu mi-a fost să realizez unde mă găseam și ce urmări catastrofale avea să aibă această conversație: în fața mea stătea însuși comandantul arestului. Am mîmat mai departe că aș fi dormit și am strigat furios: „*Lasă-mă în pace, nu vezi că dorm?*”. Nu știu ce reacție au avut cuvintele mele, dar spre surprinderea generală, comandantul a continuat să mă lămurească cu un ton părintesc că aș fi nesocotit regulamentul. M-am prefăcut că revin din vis cu greu,

afirmând că am închis ochii după 2 săptămâni de veghe și atunci șeful arestului a trecut infracțiunea sub tăcere și l-a certat pe șeful camerei că nu m-a lămurit destul asupra regulamentului închisorii.

Aș fi putut trece neobservat în această perioadă de detenție, odată ce nici în timpul cercetărilor nu mi se aplicau „proceduri” speciale, adică lovituri cu ranga peste talpa pantofilor sau chiar lovituri prin care excelau boxerii secției *Dinamo* aduși pentru antrenament de către anchetatori. Am afirmat că „aș fi putut” dacă m-aș fi conformat regulilor administrației, ceea ce nu era prea ușor. Protestam, de exemplu, contra interzicerii ca la spălatul de dimineață să nu ne scoatem cămașa, ceea ce, la drept vorbind, era o idioțenie. A treia zi de când m-am abătut de la această prescripție, plantonul m-a dus în fața comandantului ca recalcitrant, iar acesta, recunoscându-mă, i-a comandat plantonului „*Aplică-i procedura somnambulului acestuia!*”.

Am fost băgat într-o carceră de scânduri care se afla în curtea închisorii, iar mâinile îmi erau prinse la spate prin cătușe americane, care odată cu trecerea timpului se strângeau și intrau în carne. Noroc că eu aveam încheieturile mâinilor subțiri, astfel că puteam suporta mai ușor decât alții, dar cum procedurile securității erau normate, în timpul arestului nu erau prevăzute proceduri peste limita rezistenței fizice, astfel că am fost eliberat mai înainte de a fi protestat contra frigului.

Mi s-au pus ochelarii pe nas și am fost luat de planton pentru a fi dus în celulă. După oarecare experiență, însă, arestații izbuteau să se ghideze făcând o manevră destul de complicată a frunții ce făcea ca ochelarii să se deplaseze ușor lăsând o dâră de lumină spre pardoseala pe care călcau, astfel că după papucii ce-i zăream îmi dădeam seama la ce distanță se găseau plantoanele.

Prin ascuțirea simțurilor izbutisem să depistăm și locul

detenției noastre, fiindcă la ore fixe auzeam clopotul clasei și glasurile copiilor din recreație, toate venind de la școala primară de pe strada Uranus. Eram deci în închisoarea Uranus, loc prin care trecuse și Lotty în anii 1945–1946, dar cu totul în alte condiții.

Regimul nostru prevedea și o plimbare zilnică în curtea închisorii, străjuită de ziduri înalte și de santinele, dar această procedură ni se aplica ca o favoare și era prescrisă numai pentru cei care erau „sinceri” în fața anchetatorilor.

Petre Țuțea dăduse odată cea mai perfectă și lapidară definiție pentru comunism: „*O imensă aflare în treabă*” și acest adevăr era vallabil în primul rând pentru *Securitate*. Era inutil să cauți o logică în cele ce se petreceau acolo fiindcă totul era lipsit de cea mai elementară logică.

Dintre toți cei prezenți nu-l cunoșteam decât pe Lucian Bogoiu, distins jurist și economist care fusese cam „ciocănit” la anchetă. De câte ori auzea pașii înfundați ai plantonului pe culoar, își făcea cruce, implorând mila lui Dumnezeu pentru a nu fi chemat la anchetă, ceea ce m-a făcut să-i spun că niciodată nu va vedea ziua libertății dacă ancheta nu progresează!

Printre noi era și un maior de cavalerie, ofițer de stat major care se prezenta ca fiind complet „țăcănit”, mai ales în fața frizerului care era un țigan cu grad de locotenent major și care ne făcea toaleta săptămânal. Maiorul susținea că trebuie să fie bărbierit de un securist care avea cel puțin gradul de maior.

Nu era singurul „țăcănit” din celulă: mai era un zdrahon din Maramureș care pretindea că plantoanele îi fură mâncarea în timpul programului. Plantoanele erau câteodată băieți simpatici, puțini dintre ei fiind înrăiți de regim sau de rigorile regulamentului, astfel că, dându-și seama că aveau de-a face cu un obsedat al foamei psihologice, îi aduceau supliment de pâine.

Cel mai deprimat individ era un conferențiar universitar, complet decăzut, care de la începutul anchetei a făcut jocul anchetatorului devenind un informator, primindu-și totodată cele 10 țigări, cât și medicamentele pe care le necesită T.B.C.-ul său cronic. Toate acestea nu l-au scutit pe conferențiarul Anghelescu de a fi condamnat la zece ani temniță grea.

Anchetatorii nu erau complet lipsiți de simțul umorului, celor care le erau agreabili - adevărații auxiliari în achetă - le alocau un tain zilnic de țigări care mergeau până la zece bucăți pe zi, astfel că pe celular se cunoșteau exact care sunt turnătorii.

O figură aparte era preotul Nicolae Popescu, de la *Biserica Mavrogheni*. El pretindea că a fost arestat fiindcă s-a găsit la el o lucrare a lui Nichifor Crainic, dar la un „*minut de adevăr*” apăruse și un pistol găsit în pod, de unde am dedus că preotul nu era chiar străin de orice preocupare laică. În fiecare seară preotul slujea *Sfânta Liturghie* într-un colț al dormitorului. Separat de noi asculta și Gutman învățăturile lui Hristos, ținând pumnul la frunte ca și cum ar fi ascuns un corn imaginar.

Gutman era învinuit de atitudine dușmănoasă și de legături cu unul din urmașii lui Herdan, cunoscutul patron al fabricii de pâine din București. Acesta era un tip profund antipatic, pisălog, mincinos și, judecând după țigările ce le primea în achetă, chiar turnător, avea o pronunție specific ovreiască, confundându-l pe â cu â: „*Măi, Gutman, de ce spui tu «scărț»?*”, „*Ei, părț, ce te găsii cu această întrebare?*”. Fiind în mare majoritate, cei de dreapta căutau să nu-l jignescă pe Gutman, dar acesta, ca și defunctul său rabin, Moses Rosen, avea un dar anume de a provoca, care-l făcea și mai antipatic. După mulți ani am aflat că Gutman, cu toate învinuirile ce i se aduceau, fusese eliberat și se afla în U.S.A.

Când s-a considerat că nu mai aveam nici un rost în

închisoarea de la Uranus, am fost imbarcat într-o dubă și am ajuns la Văcărești, închisoare de tranzit și loc care-mi era destul de cunoscut. Era târziu, sunase stingerea și eu parcurgeam culoarele închisorii - de data aceasta fără ochelari negri - în care predomină un miros înțepător de petrol îndeobște asociat de prezența ploșnițelor.

Într-un cotlon zăcea un „*caraliu*” (denumire ce le-o acordam milițienilor) pe care-l consideram adormit, dar care în fapt nu era, căci mi-a comandat: „*la șeaua de pe măgar !*”, ceea ce, de fapt, însemna că trebuia să-l salut pe el.

M-a introdus singur într-o celulă cu trei paturi și primul semn a fost că a acționat mânerul ferestrei de pe coridor lăsând să pătrundă aerul rece de februarie în celulă. Văcăreștiul se încălzea în timpul iernii numai între orele 22-5 dimineața!

În scurtă vreme mi-am dat seama că sunt singurul deținut politic pe întreg celularul. Trecuse obiceiul de la *Securitate*, unde nu existau tinete iar sub fiecare pat era câte o oală de noapte acoperită cu un capac din horboțele roz. Aici aveam în celulă o tinetă pe care mi-o scoteau din celulă deținuții de drept comun, în timp ce mi se făcea curățenie, iar eu trebuia să stau cu spatele la ei ca să nu pot fi identificat.

Dreptul comun format din toate categoriile de delincvenți poseda acel sentiment specific al românului, anume mila pentru cel părăsit și rupt de orice legătură cu exteriorul, astfel că nu odată când scăpau de vigilența „*caraliilor*” puteau să-mi lase în celulă țigări sau bucățele de zahăr.

Se dusesse de asemenea „*pe apa sâmbetei*” regimul alimentar de care beneficiam la *Securitate* în timpul anchetei; aici, fără un pachet de acasă, hrana era total insuficientă, astfel că pășeai pe teritoriul foamei. Nu odată, când pe culoar apărea echipa ce distribuia cafeaua din orz, pâinea sau ciroba, auzeam glasul „*caraliului*” ce patrona în

fața ușii mele: „*Ăsta, nu !*”.

Eu primeam doar ciorbă, care de fapt era o zeamă goală în care nu plutea nici un fel de aliment. Din când în când se deschidea vizeta și cineva mă trata de „*bandit*”, după care vizeta se închidea brusc la loc. Îmi petreceam timpul cocoțat pe patul de sus, din care puteam observa circulația și mișcarea pietonilor în *Piața Sudului*, căutând bineînțeles a nu fi surprins în această postură.

Într-o zi, din eroare, am fost scos și eu la aer, dar pe tot parcursul culoarelor deținuții de drept comun au trebuit să se întoarcă cu fața la perete, ca să nu mă vadă, ceea ce nu i-a împiedicat să lase să cadă din întâmplare țigări la picioarele mele, pe care, bineînțeles, nu le puteam ridica.

După două zile mi-au introdus în celulă pe Ciupagea, un deținut pe care eu îl consideram puțin și „*țăcănit*” și pe care-l pălmuisem la Caracal pentru obrăznicie. Era un tovarăș de celulă foarte puțin recomandat, fiindcă nu scotea nici un cuvânt, în schimb avea nenumărate idei fixe, până când a apărut și un țăran care purta o desagă pe umeri cu două compartimente, unul pentru îmbrăcăminte și altul pentru alimente, așa cum se obișnuiește mai des în Oltenia.

Țăranul nu era altcineva decât bunul meu prieten de odinioară Gică Ciorogaru, acum vechi client al închisorilor comuniste, de care nu izbutise să scape, cum sperase, declarându-se adversar al lui Horia Sima. Aveam multe de discutat cu el, mai ales că nu-l mai văzusem cam de cinsprezece ani și mai cu seamă că aveam multe cunoștințe comune din Gorj, dar Ciupagea ne-a cerut să încetăm conversația, ca el să nu fie anchetat ulterior despre cele ce se bănuia că le-ar fi auzit.

Și așa treceau zilele noastre, fără țigări, fără a auzi vreo vorbă bună, persecutați permanent de foamea care ne urmărea de la o masă la alta. Printre milițieni erau și oameni mai cumsecade care nu ne deschideau noaptea fereastra,

astfel că aerul din celulă era mai calduț. Și așa, fără a avea vreun calendar în celulă, am ajuns în ziua *Bunevestiri*.

Afară strălucea soarele, eu m-am trezit într-o dispoziție excelentă, cafeaua de orz mi s-a părut mai dulce ca de obicei, iar bucățița de pâine mare și îndestulătoare.

Pentru ca tabloul să fie întregit s-a deschis vizeta și un glas armonios a anunțat că domnul Ropăla să treacă pe la magazie și să-și ridice lucrurile personale! În naivitatea mea, am întrezărit la un moment dat că a sosit momentul eliberării. Mi-am luat rapid puținele lucruri pe care le aveam la magazie și am ajuns sub bolta unde era intrarea în *Mănăstirea Văcărești*.

M-a primit un plutonier burduhănos cu emblema securității și a întrebat rapid: „*Ăsta e?*”, după care, împingându-mă în mașină, mi-a rostit sec: „*Pune-ți ochelarii negrii!*”. Am ajuns rapid în Uranus și fără a mi se mai face percheziția de rigoare, am fost imediat dus în camera anchetatorului. Mi s-a ordonat să nu scot ochelarii și la o comandă scurtă a trebuit să mă întorc cu 180°, permițându-mi-se totodată a scoate și ochelarii.

În fața mea stătea părintele Manta, duhovnicul meu de la *Mănăstirea Cașin*.

„Îl cunoști?” l-a întrebat pe preot. „*Da, este domnul Ropăla!*”. După ce l-am recunoscut și eu oficial, am fost din nou condus într-o celulă, unde l-am găsit pe călugărul Bartolomeu Anania, pe care nu-l cunoscusem încă, și care mi-a recitat timp de două ore poezii de Radu Gyr și din propria-i piesă *Miorița*, care mai târziu a fost pusă în scenă de Marieta Sadova.

Am fost anchetat încă de două ori pentru părintele Manta, care fusese arestat fiindcă îngropase în subsolul bisericii niște medalii de aur și arme desuete din panoplia aceluiasi general pensionar ce locuia pe Str. Sandu Aldea. Mai târziu mi-am dat seama că *Securitatea* a vrut să

însceneze o organizație de cartier pentru care le lipsea elementul de bază, adică legionarul răzvrătit contra ordinii în stat, ceea ce a justificat întreaga panoramă de confruntare între părintele Manta și eu.

Mie, însă, acest interviu mi-a folosit enorm, fiindcă am mai rămas la *Securitate* încă trei luni, ceea ce a scurtat perioada de infern reprezentată de lagărul „9 Culme”.

În luna iulie s-a repetat procedura cu ducerea mea la Văcărești: acolo am găsit o atmosferă cu totul nouă, atât de ameliorată față de precedenta mea vizită încât, la un moment dat, mă îndoiam de locul în care mă aflam.

Deși am constatat că sunt singurul politic din închisoare, izolat între două celule de „...zdari”, eram scos în fiecare zi la aer, iar milițianul de serviciu a ordonat deținutului care ne servea masa să-mi umple gamela și să-mi dea atâtea calupuri de mămligă câte solicitam (aici denumite „turtoaie”) fiindcă eu nu aveam dreptul la pachet.

Aceste *turtoaie* au produs o proastă impresie deținuților de la Aiud când am fost introdus în duba staționată la București Grivița ce urma să ajungă pe litoral. Această abundență de *turtoaie* – pe care le-am împărțit imediat tovarășilor de suferință înfometați – făceau să se bănuiască că deținătorul era de fapt un „ciripitor” cu regim special de hrană. Mai târziu s-au convins de realitate.

Vagonul nostru era atașat la un tren ce mergea la Constanța, unde am ajuns a doua zi fără a mai face periplurile obișnuite între alte închisori, ceea ce câteodată dura câte o lună încheiată.

La Constanța ne-a luat în primire *Securitatea* locală, care ne-a condus după aceleași proceduri ca la *Canal* direct la lagărul „9 Culme” din apropierea carierei de la termocentrala „Ovidiu”.

Am fost cazați într-o baracă unde trebuia să rămânem trei zile în carantină; prima impresie a fost satisfăcătoare,

deoarece colonia de muncă se prezenta bine din punct de vedere gospodăresc. Fiind dimineață, colonia era aproape pustie, fiindcă locatarii erau plecați la muncă. Rarele siluete care apăreau fie de la bucătărie, fie că făceau parte din echipe de corvezi, erau îmbrăcate în niște costumații alb-gri care de la distanță păreau adevărate pijamale. De fapt, era ținuta de vară care înlocuia zdernțele obișnuite cu care erau echipați deținuții politici.

A patra zi am făcut parte din brigăzile lucrative, ajungând în perimetrul carierei „*Ovidiu*” de unde trebuia să extragem piatra care apoi, mărunțită, era destinată întreținerii șoselelor.

Sosirea mea a fost imediat semnalată prin *tam-tam*-urile obișnuite în pușcării și toți deținuții ar fi vrut să aibă vești noi, în special în timpul prânzului, când se adunau toate echipele de lucru. Acum masa era mai substanțială, fiindcă făceam parte dintre productivi, apărând în mediul nostru și rația de 750 gr de pâine.

Am fost repartizat într-un perimetru unde mai lucrau părintele Bucur Fierăstrău din Vrancea și Coviță, un fost polițist. Norma era de un vagonet de căciulă, piatră mărunțită prin spargerea blocului ce se extrăgea cu ranga de cavernele carierei. Munca era foarte grea, astfel că, după trei săptămâni eram o umbră a atletului care descinsese în carieră, mai ales că la început, Coviță refuza să lucreze, susținând că este bolnav, norma perimetrului nostru rămânând trei vagonete zilnic.

După două zile n-am mai răbdat simularea lui și i-am aplicat doi pumni bine simțiți care l-au întins la pământ; a început să zbiere: „*Săriți, că mă omoară legionarii !*”. Aceasta a atras pe unul dintre lipovenii-milițieni dintre cei mai ticăloși pe care-i avea colonia. Coviță sperase că milițianul îmi va aplica o corecție severă, dar când i-am raportat că acesta refuză să muncească, l-a ridicat pe acesta,

aducându-l la colonie pentru a-l băga la carceră. Acum rămăsesem numai doi și trebuia să producem doi vagoneți de piatră.

Munca era istovitoare, mai ales că lucram toată ziua sub soarele necruțător al litoralului, dar ceea ce mă supăra în mod deosebit, era că pantofii cu care eram încălțat cedaseră, astfel că talpa era legată cu o sârmă ce nu putea să dureze mai mult de câteva zile (Niciodată în viața mea nu am putut să merg desculț).

Atunci m-am adresat lui **Cornel**, cizmarul coloniei; acesta ar fi vrut să mă servească, dar nu mi-a putut pune la dispoziție decât doi bocanci ambii pe piciorul stâng, ceea ce, de fapt, avea disponibil în atelier. Eram pe punctul de a-i lăsa acolo, dar el m-a sfătuit să ofer și eu ceva „*la schimb*”, logică bizară pe care nu mi-o însușeam, fiindcă ar fi trebuit să găsesc un deținător de doi bocanci pe piciorul drept.

Și, totuși, am găsit într-o seară în baracă pe un coleg care mi-a oferit un drept pentru un stâng, iar a doua zi, Nenati, un prieten de-al meu, bucovinean, a preferat bocancii mei reparați numărul 43, dându-mi în schimb pe ai săi, apropae noi, numărul 42: iată și aici că *Pronia Cerească* mi-a venit în ajutor!

La carieră munca noastră a fost doar „*de umplutură*” (ca să nu stăm inactivi) astfel că, după trei săptămâni am fost dirijați spre Dunăre, fiind cazați în pânțelele unui vas cu destinație către „*împărăția stufului*”.

Ni s-a distribuit hrană rece pe trei zile și-mi rămăsese disponibilă doar marmelada pe care o păstram pentru ultima zi, când a apărut Antonel Frolo, un avocat din București cunoscut mie, care mi-a relatat că și Bobica (sora mea) fusese arestată, fapt de care, de altfel, nu mă îndoiam.

Pentru vestea proastă care mi-o dădea parcă-și aștepta și răsplata, astfel că, cu îndemânarea unui *pick-poket*, mi-a

subtilizat instantaneu și rația mea de marmeladă.

La capătul traseului am fost debarcați la Periprava, un port de pescari lipoveni, *vis-à-vis* de vestitul centru piscicol de la Vâlcov, ce făcea parte din Gurile Dunării, care fuseseră cedate rușilor. Se zăreau în Vâlcov turlele celor trei biserici mărețe care fuseseră ridicate pe vremuri de pescarii norocoși, în ale căror năvoade căzuse vreun sturion purtător de icre negre.

Din port am fost conduși la colonia „Grindu” unde un milițian, pe post de grefier, ne-a citit și pedepsele administrative la care fusesem „condamnați”: eu aveam 48 de luni.

Și în această colonie eram numai în trecere, iar în cele două săptămâni cât au rămas aici, starea de distrofici, la care ne adusese subnutriția, ne cauza niște crăpături până la sânge la degetele de la mâini. Doctorul Steopoe, un vechi coleg de drumeție alpină din „Clubul Alpin Român” din Bușteni, unde ambii eram membri, ne tăia marginile crăpăturilor cu un bisturiu improvizat, ceea ce grăbea însănătoșirea acestor șanțuri ale epidermei.

După două săptămâni am plecat pe jos spre Periprava, *colonia-mamă*, pe o vreme de vifor sălbatic, când ne-au degerat urechile. La Periprava totul era de făcut: și barăci pentru muncitori, și locuințe pentru milițieni, și cale ferată de la port până la colonie, și munci agricole pe un teren viran redat agriculturii, și diguri contra inundației Dunării, și grădină de zarzavat pentru hrana noastră, și recoltarea stufului care era apoi dirijat la *Combinatul de Hârtie și Celuloză* de la Chițcani, din Județul Brăila.

Pentru ca necazurile noastre să ajungă la apogeu, odată ajunși la colonia Periprava a trebuit să așteptăm pe cei rămași în urmă, după care abia a urmat acel blestemat „număr”, practicat în toate coloniile de muncă. Când ne-am regăsit în barăci, neprietenoase și fără geamuri, eram zgribuliți și cu

spinările înțepenite de sudoarea care înghețase.

A urmat „*organizarea*”, criteriile de repartizare pe barăci erau lăsate la fantezia *caraliilor* a căror judecată nu se putea baza pe criterii logice: unii ne vedeau repartizați după cele trei categorii ale provenienței noastre (închisori, domiciliu obligatoriu sau din libertate), alții ne diferențiau prin vârstă (până la 30 de ani, între 30 și 45 și peste 45 de ani), alții ne-ar fi vrut diferențiați după pregătire (țărani, muncitori, intelectuali) și așa mai departe.

Decizia *caraliului* de serviciu în acea zi a fost mai succintă, el cerând să ne grupăm în două categorii: condamnații și cei veniți din libertate, în care intra și domiciliul obligatoriu din Bărăgan.

Mi-am dat seama că prima categorie va fi supusă muncilor mai grele, dar cel puțin în acest colectiv găseam oameni serioși, cu o detenție de lungă durată, care-și făuriseră un crez și o disciplină de conștiință, astfel că fără ezitare m-am alăturat lor, lăsând pe cei declarați ca venind din libertate să se înghesuie în speranța unui tratament mai ușor.

Paradoxal, la începutul experienței peripraviene nu autoritatea constituită, adică milițienii pentru producție și administrație sau soldații de la securitatea pentru pază, reprezentau asuprirea și originea necazurilor noastre.

„*Calul troian*” era în cetate și făcea parte integrantă din acel conglomerat pestriț care adăpostește pe toți internații. Erau *oltenii*, un grup masiv sosit înaintea noastră, format în principal din colectivisti județelor Dolj, Mehedinți și Romanați și care, ca primi soli, ocupaseră toate punctele cheie ale coloniei, în special bucătăria, infirmeria, baia și administrația propriu-zisă a coloniei. Autoritatea supremă o constituia primul brigadier în persoana lui Berindei, originar din Tg. Jiu.

Colectivisti formau o masă amorfă, leneșă, îngălată,

pusă permanent pe vicleșuguri, chiul și furtișaguri. Autoritatea lui Berindei decurgea din două motive: a) bucătăria, care permanent avea un stoc de rezervă pentru milițieni și favoriți șmecheri și b) infirmeria, unde trona figura mătăhăloasă a dr. Marin, care împărțea puținele medicamente acoliților săi.

Oltenii erau o adevărată pacoste, chiar un flagel în preocuparea noastră de fiecare zi de a ne prezenta în fața comandantului cu o atitudine demnă, ce urma să definească statutul deținutului politic. La împărțirea hranei pe șantiere, ei creau învâlmășeală la cazan, în speranța unei aprovizionări duble prin dezordinea creată. Nu se sfiau nici să se bage cu mâinile în putina câinilor polițiști utilizați de organele de pază, a căror rație alocată - trebuie să recunoaștem - o depășea pe cea a unui deținut.

În ceea ce privește igiena corporală, inițiau un procedeu cu totul original: purtau toate cămășile pe care le posedau în același timp (număr care ajungea câteodată la opt); în momentul în care cămașa de pe piele se murdărea era înlocuită de următoarea, devenind astfel cămașă de exterior iar baletul cămășilor urma acest ritual.

Nu cred că se spălau, dar erau primii clienți la apariția echipei de dezinsecție care pompa cu mărinimie *D.T.T.*-ul. Trebuie să recunosc cu sinceritate că, în colonie, nu am avut parte nici de păduchi, nici de ploșnițe.

Înlocuirea *dinastiei oltene* a durat multe luni și nu s-a putut efectua decât printr-o înțelegere a administrației, care în fața unor sarcini uriașe de producție a realizat că în colonie este necesar un climat de ordine și de disciplină.

În acest climat de disciplină în muncă se ridicau barăcile deținuților, iar brigada de construcții nou constituită activa la construcția locuințelor pentru familiile milițienilor, cât și a "*Cazinoului*" ofițerilor. Pe de altă parte, ing. Vlad, comandant legionar și șeful județului Râmnicu Sărat, fiind

de profesie agronom, realizase o grădină de zarzavat de peste 100 ha unde se cultivau toate zarzavaturile necesare hranei deținuților, iar unele produse excedentare se livrau chiar pentru export.

În același timp se realizase o adevărată prăsilă de cai puternici pentru tracțiune, cât și cai de călărie și pentru atelajele coloniei; se creaseră specialiști în chirpici care furnizau de fapt zidurile de bază ale barăcilor de dormit.

Nu am amintit aici activitatea atelierului de artizanat, unde din oasele rămase de la bucătărie se confecționau piese de șah, amintiri și mărtișoare care urmau să se desfacă pe piață contra numerar, al cărui șef era ing. George Constantinescu, un om plin de imaginație, dublat de un tehnician de valoare.

Spuneam deci că înlocuirea oltenilor se făcuse în etape și s-a realizat abia după dispariția lui Berindei, eliberat sau transferat în altă închisoare. La bucătărie fusese înscăunat în funcția de bucătar șef bădia Gusti Crișan, un om de o cinste ireproșabilă, cu multă multă autoritate, care-și întocmise un colectiv de oameni capabili. La infirmerie pseudodictorul Marin fusese înlocuit cu primii doctori calificați Tache, Mârza, Iamandi și Pompiliu care s-au impus în fața lui Mihăilescu, medicul securității, și care au izbutit să înscăuneze regimurile prescrise pentru lecuirea cazurilor specifice ale pușcăriilor ca: *T.B.C.*, ulcer, maladii cardiovasculare sau de stomac.

Toți acești medici izbutiseră să obțină de la comandant respectarea statutului pentru cei înapți la munci grele, fiind folosiți numai la grădina de zarzavat, unde urmau să lucreze numai la cererea lor personală.

La comanda coloniei l-am găsit pe lt. major Fecioru, iar în 1962, când părăseam lagărul, el avea gradul de locotenent colonel; gradele le-au obținut toți în exclusivitate prin munca noastră, care ducea la rezultate în producție ce

recompensau colectivul care ne asuprea.

Adjunctul comandantului era un adevărat sadic, pe nume Ianițchi, cu grad de locotenent major, de a cărui cruzime m-am lovit și eu în câteva rânduri. Mai existau doi ofițeri cu producția, al căror nume îmi scapă. Din rândul milițienilor se detașa persoana sergentului major Lungu, cel mai perfect exemplar de brută lombroziană, un sergent major Ciobanu, "starostele" magaziei de alimente, moldovean bătăuș ca și Furnică, alt moldovean odios.

La depozitul de lemne trona un ȣigan Zorilă, care nu se deosebea de restul torționarilor. Dintre cadrele milițienilor ne loveam mai des de Bonciulică, un adjunct al lui Maromet de la Jilava, care atunci când era băut avea chiar și poante de umor.

Din gloata milițienilor proveniți din lipovenii Deltei nu existau personalități ieșite din comun, erau chiar oameni cumsecade, dar când trăgeau la măsăa o *samahoncă*, puteau deveni infernali în comportarea lor. Singurii mai umani prin atitudinea lor erau plutonierii Neagu și Bou - Bătrân, care se afirmau cu distincție ca nefăcând parte din tagma asupritorilor.

Aveam și un ofițer politic, în persoana locotenentului Corsei, care, trebuie să recunosc, nu a abuzat de prerogativele sale.

Milițienii lipoveni au fost foarte bine caracterizați de Sadoveanu, care-i descria drept niște oameni ospitalieri ce stăteau la taifas și beau în nesimțire alcoolul blestemat, cu oaspetele lor de ocazie, căruia nu ezitau a-i înfige cuțitul în spate, după care plângeau în hohote că le-a murit cel mai apropiat prieten.

În ordine descrescândă a autorității urmau brigadierii, și izbutisem, după ce instaurasem ordinea și disciplina în colonie, ca aceștia să fie recrutați dintre deținuții politici. Câteodată funcția de responsabil al unei brigăzi se confunda

cu acea de brigadier, cum, de exemplu era cazul lui Radian, șeful brigăzii de construcții, funcție din care fusese "torpilat" de inginerul Bălănescu, o apariție *sui-generis* în colonia noastră de muncă.

Eu însumi am fost brigadier în diverse ocazii, fiind "*alesul maselor*", dar niciodată nu am rezistat mai mult de zece zile, fiindcă nu înțelegeam să mă fac unealta celor care urmăreau distrugerea subalternilor, supunându-i la eforturi uriașe.

Amintesc aici numai de doi brigadieri, sub comanda cărora am lucrat în două rânduri: Petrică Rebreanu, nepotul scriitorului Liviu Rebreanu, clujean, o figură extrem de plăcută, după care sunt sigur că ar fi întors capul pe stradă toate fetele din viața liberă, fapt ce pare a se fi petrecut chiar în detenție, când - se spunea - ar fi beneficiat de farmecele unei tătăroaice. Atâta timp cât ne-a condus ca brigadier, Petrică s-a comportat ca un element blând, drept și bun organizator.

Cornel Drăgoi era altă figură (aș putea spune că de legendă, dacă nu aș fi preocupat să nu exagerez) care ne-a condus într-un moment dificil, ca brigadier, în timpul campaniei de recoltare a stufului. Cornel era prototipul de „*leader*” și izbutea să fie întotdeauna respectat și ascultat fără murmure de protest.

Trebuie să menționez că toate erau dificile și greu de suportat: condițiile de muncă erau barbare, vânturile năpraznice și neobosite, hrana insuficientă, cazarea improvizată și chiar reacțiile domnilor deținuți politici care nu reprezintă întotdeauna adevărata linie de urmat.

În această perioadă de iad pe care am petrecut-o patru ani împreună, Cornel a manifestat în permanență o atitudine inteligentă, de răbdare, tact și înțelegere care a asigurat un climat sănătos ce ne-a ajutat să supraviețuim. Pe timpul când ne conducea nu am pus întrebări suplimentare, în

primul rând fiindcă aceasta este legea închisorilor, iar în al doilea rând nu sunt un om curios din fire, astfel că mult mai târziu, în libertate, am aflat că Drăgoi, originar din Nucșoara Argeșului, a fost implicat direct prin ascendenți și colaterali în rezistența din Munții Făgărașului.

Activitățile din Deltă erau multiple în domeniul agricol pentru lucrările specifice într-un pământ virgin, rezultat din îndiguiri ce dădeau o nouă înfățișare unui teritoriu proaspăt dobândit, creat special pentru utilizări productive.

Acest teritoriu dădea câteodată roade spectaculare, porumbul crescând până la 5 m înălțime, avea pe tulpina sa câte 3-4 știuleți; fiecare știulete având până la 1.200 boabe, iar zarzavaturile atingeau niște mărimi impresionante.

Atât terenul agricol, cât și cel furajer erau protejate prin îndiguiri, astfel ca să nu fie afectate de pe urma creșterii apelor Dunării. Iarba creștea până la 2 m înălțime și servea, în principal, ca furaj pentru caii coloniei și pentru vacile *Gospodăriei Agricole de Stat* ce fuseseră aduse special din Canada și care foloseau, în general, regimul stabulației libere.

Excluzând activitățile de la grădina de zarzavaturi, teren rezervat în întregime inaptilor, trebuia să lucrăm la cultura porumbului și a florii soarelui, care erau produsele de bază ale *Gospodăriei Agricole de Stat*.

Am început cu prășitul porumbului, procedeu care, dacă-l executăm pentru normă, putea fi o aflare în treabă, transformându-se într-un galop de sănătate: este exact cum procedau colectivisti olteni, specialiști la munca câmpului, preocupați doar de parcurgerea nesfârșitelor șiruri de porumb semănat.

În timpul anului 1960, când apăruseră „stimulentele”, reprezentate prin permisiunea trimiterii acasă a acelei fatidice cărți poștale, îndeplinirea normei devenise o condiție *sine qua non* pentru a beneficia de această răsplată.

Orășenii asistau neputincioși la acea întrecere a oltenilor în scopul de a ajunge la capătul tarlalelor; despre prășitul propriu-zis, mai bine să nu pomenim, fiind executat extrem de superficial. Paradoxal, beneficiind de calitatea excepțională a terenului, porumbul a crescut și s-a dezvoltat fără intervenția mâinii omului.

Am mai amintit și în alte ocazii de optica specială a deținutului politic care, neglijând condițiile în care era pus să lucreze, nu putea executa un lucru de mântuială, punând conștiinciozitate și chiar pedanterie în tot ceea ce făcea.

Colectivistul oltean, însă, nu putea fi asemănat cu deținutul politic; aceștia erau doar o haită obsedată de foame, leneși și șmecheri. Noi procedam cu totul altfel, cu fiecare fir de porumb în parte, prășind cu grijă în jurul lui, făcându-i un mușuroi protector, dar cu aceste preocupări gospodărești nu puteam concura la întrecerea aberantă declanșată de olteni. Eram permanent „*codași*”, iar în 1960 cartea poștală întârzia să plece către familiile noastre, dar în același timp eram resemnați, fiindcă un colet, chiar dacă avea numai 5 kg, costa pe puțin 200 de lei.

Odată cu terminarea prășitului porumbului, s-au ivit în colonie alte șantiere mai mici, unele din ele chiar cu durată limitată și nu voi aminti decât pe acelea unde am lucrat efectiv, printre care se situa și baza sportivă. Este cunoscut că Delta lipovenească constituia locul preferat al antrenorilor de la cluburile *Casa Centrală a Armatei* și *Dinamo* pentru a-și recruta campionii de la caiac și canoe etc.

Atracția acestui punct de lucru era lipsa de pază, lotul nostru fiind numai de patru inși eram conduși doar de plutonierul Danilov, el însuși un canotor de performanță.

Când i-am povestit că și eu făcusem parte din echipa *Băncii Naționale* unde „*trăsesem*” pe schiful de „4 + 1” și că îl cunoscusem pe campionul național Cerhati de la Arad, plutonierul Danilov m-a considerat și pe mine un adevărat

campion (apreciere care, în ceea ce mă privește, era cu totul exagerată) acordându-mi o atenție deosebită.

Curând am ajuns și la faza recoltării; nu știu de ce recoltarea florii soarelui a trebuit să se petreacă într-o atmosferă de maximă încordare. Operațiunea avea mai multe faze: întâi se tăia tulpina cu ajutorul secerii, iar în ciotul rămas se înfigea pălăria cu semințe, pentru a-și putea desăvârși coacerea.

Desigur că eram tentați să consumăm semințele ce conțineau uleiul atât de necesar alimentației noastre, dar efectiv nu dispuneam de timp, ne rămânea un scurt răgaz pentru a privi opera șoarecilor de câmp. Aceștia extrăgeau cu lăbuțele semințele din pălărie și le consumau, iar cojile rezultate formau o grămadă chiar pe pălărie.

Și fiindcă vorbim de munca șoarecilor, trebuie să arăt că, mai târziu, la recoltatul porumbului am asistat cum șoarecii, răsturnați pe spate, trăgeau în vizuinele lor subterane știuleții care reprezentau câteodată de patru ori gabaritul micuțului gospodar.

La recoltarea florii soarelui făceam echipă cu Neculai Baștea, poreclit „cavalerul”, probabil pentru că nu era însurat. Neculai era un făgărășan aspru și călit în închisori, făcând probabil parte dintr-o familie de vechi luptători naționaliști.

Era extrem de inventiv, reușind ca dintr-o sârmă ruginită să făurească un ac (obiect total interzis în colonii), izbutind chiar să-i facă și urechea, găurindu-l cu o daltă minusculă călită în sare după un procedeu propriu. Tot el știa să facă dintr-un dos de pernă obiele, fiindcă ciorapii noștri se tociseră cu anii până la desființare. Neculai trăgea fire de lână din pătură, confecționând brăie, pulovere și căciulițe atât de necesare pe timpul iernii.

Fiindcă avea o figură de sas, eu nu-l scoteam din „șoacă” când vorbeam cu el. Mi-a dezvăluit multe din

tainele pușcării și tot de la el am reținut niște învățături pline de bun simț. Lui îi datorez descifrarea adevăratei senzații de permanentă înfometare; era de fapt o foame psihică de care te puteai debarasa cu voință și atunci nu mai suferai, considerând că permanent ești flămând.

Neculai mi-a mai dezvăluit un mare adevăr care de fapt era la îndemâna oricui: cei ce ne aduseseră aici doreau exterminarea noastră, iar noi eram datori să luptăm ca să supraviețuim. În timpul dezastrului campaniei de recoltare a stufului în iarna 1959–1960, când în afară de circulația periferică proastă de care sufeream, mai aveam și o infecție la brațul stâng, Neculai a jucat rolul unui frate mai mare, dublat de un infirmier priceput.

După desființarea tuturor închisorilor politice l-am avut pe fratele Nicolae ca vizitator pasager în iarna anului 1965, la domiciliul meu din București. Venise de la Făgăraș ca să trateze cu niște angroșiști în Obor vânzarea unor mere *ionathane* care creșteau pe meleagurile sale natale. L-am oprit la masă și nu l-am lăsat să plece decât atunci când mi-a promis că va reveni să înnopteze la mine. Neculai s-a întors, însă, în Obor, a intrat pe mâna șmecherilor care și-au dat seama imediat că au de-a face cu un om cinstit. I-au dat să bea, obligându-l să semneze un contract avantajos pentru ei, iar ardeleanul meu, educat și respectuos, a găsit că nu se cuvine să apară băut în fața unei doamne, așa că a plecat a doua zi dimineța în comuna lui, Viștea, fără să-și mai ia rămas bun de la mine și mai târziu a decedat, fără să-l mai fi întâlnit vreodată.

În campania de recoltare a stufului din iarna 1959–1960 a fost un adevărat înger păzitor al meu și îi voi păstra amintirea proaspătă pe toată durata vieții mele.

În luna octombrie începea recoltatul porumbului. Operațiunea consta în trei faze: depănușarea știuleților, tăierea tulpinilor și legarea acestora în snopi. În acea perioadă făceam parte din

brigada lui Radian, care, fiind în același timp șeful unității de construcții, îmi transferase mie calitatea de brigadier la câmp.

În brigadă îl aveam și pe Antonel Frollo, despre care am mai vorbit, care era un practicant catolic și care mă rugase insistent a-l scoate la muncă pentru a putea beneficia de rația de 750 grame pâine ce se aloca productivilor.

Deși Antonel dormea la parter, sub patul meu de la etaj, dimineața nu se scula odată cu clopotul deșteptării, pretextând că se găsește la ora de „meditații”, ceea ce nu-l împiedica să fie cât se poate de atent la tăierea rațiilor de pâine.

La câmp trebuia să rezolv o dilemă foarte apăsătoare: pe de o parte, milițianul cu producția îmi recomanda să grăbesc ritmul brigăzii, iar de cealaltă parte, Nicolae Stupu, brigadierul „aiudenilor” mă ruga să-mi temperez ciracii, care aveau tendința să depășească formația brigadierului vecin formată din oameni aflați după o lungă suferință.

Ai mei mă înțelegeau, dar Antonel zburda mai departe, azvârlind tulpinile în dreapta și în stânga, ca și cum ar fi realizat o performanță sportivă. Nu s-a potolit decât atunci când l-am amenințat că nu-l voi mai scoate la muncă.

Recoltatul se termina în luna ianuarie, când se considera că și cocenii ajungeau în baza de stabulație liberă pentru a servi hrană vitelor. Porumbul recoltat era transportat la o bază uriașă, de unde urma a fi depozitat în pătulele ce fuseseră construite în acest scop, restul urmând a fi categorisit în trei sorturi: primul era categoria pentru export, a doua era rezervată hranei vitelor și a treia era destinată pentru hrana deținuților.

În sortarea pe care o executam, aveam grijă ca pentru hrana noastră să se rezerve un produs corespunzător.

Se apropia Crăciunul și conform unei hotărâri a bătrânului doctrinar pungaș, Lenin, se stabilise că toate sărbătorile

„burgheze” vor forma un adevărat doliu pentru reprezentanții acestora. În aceste momente, vigilența noastră era foarte ascuțită, de a nu da vreo ocazie asupritorilor să ne treacă în rândurile pedepsiiților.

Când mi s-a adus nelipsita ciorbă de foi de varză, mi-a scăpat constatarea: „*La așa muncă, așa mâncare!*”, fără să observ că în spatele meu se găsea minusculul milițian lipovean care, de obicei, nu făcuse rău nimănui. Acum, însă, avea instrucțiuni speciale și trebuia să furnizeze clienți pentru carceră, astfel că am fost și eu printre cei hărăziți a face șapte zile la „mititica”.

Regimul carcerii era destul de sever: ziua, patul se scotea afară din celulă, se mânca o dată la trei zile și trebuia să-ți petreci timpul în cursul zilei alergând întruna, fiindcă erai numai în cămașă.

A fost cel mai trist *Crăciun* al vieții mele, iar aniversarea zilei mele de naștere am făcut-o ca să mă încălzesc, în timp ce afară ninge liniștit. În zilele de *Crăciun*, milițienii de serviciu erau, în genere, bine băuți și prost dispuși că nu-și petrec sărbătorile în familie. Atunci veneau la carceră ca să chinuie pe nenorociții care erau ținuți acolo în mod abuziv.

Nu știu cum ar fi trecut aceste șapte zile, dacă Nicolae Baștea, același înger păzitor al meu, asumându-și toate riscurile, trecea în fugă pe lângă carceră și-mi azvârlea pe ferăstruică un bidon cu ceai fierbinte și câteva tablete de aspirină, pe care desigur, le obținuse cu mare greutate de la infirmerie.

A doua zi de *Crăciun* era de serviciu sergentul Lungu și acesta a considerat că mă puteam mișca prea ușor ca să mă încălzesc și atunci m-a dotat și cu o pereche de lanțuri care mi-au fost nituite la picioare. Totuși, am avut și o surpriză, cu atât mai plăcută, cu cât a fost total neașteptată.

Mâncasem în *Ajunul Crăciunului* și, când a doua zi s-a

prezentat trimisul bucătăriei cu ciubărul de mâncare, a ținut să atenționeze că eu nu aveam dreptul la hrană în acea zi, dar reacția sergentului care îl însoțea a venit prompt: „*Umple-i gamela și dă-i două turtoare, că doar nu dai de la mătă !*”. Necunoscând vocea, m-am uitat prin vizetă să văd cine este acest om de suflet? Era un milițian, pe nume Patoi, cu care nu avusesem niciodată de-a face și care, pe deasupra, era și țigan, semn că printre toate etniile există și oameni buni. Nu mi-a rămas decât să invoc binecuvântarea Cerului asupra sa.

În primăvara care a urmat am făcut parte din echipa ce trebuia să planteze migdalii ce ne fuseseră alocăți de către *Gospodăria Agricolă de Stat*; cred că din totalul de 100.000 de bucăți, coloniei i-au revenit 10.000 de tulpini. Comandantul coloniei, Fecioru, care acum fusese avansat la gradul de căpitan, l-a consultat pe Liloiu, devenit ad-hoc grădinarul coloniei, care va trebui să fie procedeul pentru sădirea migdalilor. Acesta i-a replicat că migdalul trebuie ferit de vânt și umezeală, ori aici beneficiam din plin de acești dușmani. Fecioru, însă, nu i-a dat ascultare, ordonându-i ca, pentru stabilitate, puieții de migdali să fie legați de tulpini de răchită, de care nu duceam lipsă.

Rezultatul a fost cel așteptat și anume că, după trei săptămâni de muncă, toți migdalii plantați s-au uscat, în schimb s-au prins toate tulpinile de răchită care avuseseră doar rol de protecție. Începând din lunile martie-aprilie, toate privirile se îndreptau spre grădina de zarzavat, dar în această activitate, considerată mai ușoară, erau preferați inapții.

Totuși, echipa de întreținere a căii ferate înguste, unde fusesem și eu recrutat, a putut să se apropie de acest focar de vitamine, pelungind linia ferată care asigură traseul între port – depozitul de lemne și magazia de alimente, incluzând și grădina de zarzavat, care după cum am mai amintit, se întindea pe 100 ha.

Echipa de ceferiști era formată din opt inși și era foarte

bine văzută de administrație fiindcă toți componenții erau considerați meseriași calificați. Ieșeam pe poartă cu un cărucior autentic de cale ferată, care avea montată o ladă pentru scule, în care, în timpul verii, se găseau roșii, ardei, castraveți și alte bunătăți generatoare de vitamine.

Munca la *decauville* avea multe avantaje, fiindcă ne învârteam în jurul coloniei, astfel că atunci când era o vreme defavorabilă, puteam fi retrași la adăpost. Nu era de neglijat nici faptul că luam masa în colonie, iar siesta se prelungea până ce auzeam strigătul: „*Calea ferată afară !*”. Dar era și un dezavantaj, anume faptul că munca era observată de milițienii și securiștii care mișunau în zona activității noastre.

Milițienii erau adevărații noștri dușmani, fiindcă erau înrăiți și bețivi, căutând prin toate mijloacele să ne îngreuneze viața, mai ales că pe toate șantierele ei aveau rolul de responsabili cu producția. În schimb, securiștii, cu toate recomandările șefilor lor, erau niște tineri câteodată chiar simpatici, a căror viață diferea prea puțin de a noastră. Și ei erau flămânzi, fiindcă aveau aceeași rație de pâine ca și noi, 750 grame, iar meniul lor avea la bază aceleași cinci produse: cartofi, varză, cașă, orez și paste făinoase, cu deosebire că erau mai îngrijit gătite.

Și ei erau în veșnică criză de somn fiindcă erau supuși unor exerciții de alarmă cu predilecție noaptea. Sufereau cumplit de frig, de vânturi, de ploi, fiindcă ei nu se puteau încălzi lucrând, iar hainele lor erau aceleași pufoaice, aceleași căciuli cu clape ca și ale noastre, având în plus ca protecție doar o pelerină de ploaie. Deși erau „*liberi*”, adică se mișeau fără escortă, ei nu aveau nici o facilitate din acest avantaj, fiindcă erau departe de familiile lor, iar concediile se acordau cu foarte multă zgârcenie. Atributul lor principal era tinerețea. Nu erau plicitisiți de viață, nu aveau înclinații sadice și se putuseră păstra curați cu toată educația inoculată care infecta mentalitate a *Securității*.

Terminând, deci, munca de ceferist, am intrat într-o mare echipă de cosași; am ales „*coasa*” fiindcă era cea mai curată activitate în agricultură, în plus se petrecea în aer liber, într-o luxuriantă vegetație abundând de flora și fauna specifică Deltei. Pășeam pe niște terenuri unde iarba atingea înălțimea omului și întreaga atmosferă era îmbalsămată de mirosul plantelor medicinale ce creșteau de-a valma: salvie, mușetel, sunătoare și, mai cu seamă, mentă. Nu arareori, din aceste hățișuri apăreau speriați niște șobolani sau chiar cotoi sălbatici, deranjați din căminele lor.

Brigada de cosași dispunea în plus de un lăcătuș mecanic care se ocupa de baterea coaselor pe o nicovală minusculă, deși fiecare cosaș poseda o gresie. Favoritul care bătea coasele era Negru, fiindcă era al doilea soț al fostei gospodine casnice a lui Georghiu-Dej, când acesta o abandonase, având acum la dispoziție femeii mai tinere.

În această calitate de prinț consort, Negru, devenise și tatăl vitreg al celor două fiice ale lui Dej. Se pare că vorbise ceea ce nu trebuia, astfel că ajunsese printre noi, fiind de fapt un pseudo - „*politic*”.

Înșușindu-mi tehnica cositului, am ajuns șeful acestei mici echipe, în care calitate eram chemat de șeful de escortă ori de câte ori avea de comunicat ceva, dar, în final am intrat într-o mare încurcătură.

În colonie se găsea și inginerul Jean Nicolau, unul din superiorii mei ierarhici din cadrul Corpului „*Răzleți*”. Jenică era mai vârstnic ca mine, cu părul și cu mustața complet albe, părea un general ieșit la pensie și, datorită aspectului său mult mai în etate decât în realitate, fusese folosit la magazia de efecte a *Securității*. N-am priceput niciodată de unde a putut să facă rost de o hârtie de trei lei și nici de ce se preocupa, ca prin folosirea acesteia, să achiziționeze țigări, el nefiind fumător.

Îmi amintesc însă că mi-a sugerat conspirativ, ca în

calitatea mea de brigadier să determin un soldat din escortă să-mi procure țigări de valoarea bancnotei pe care însă nu mi-a încredințat-o. Nu știu cum am putut da curs unui asemenea plan nesăbuit și nu aş găsi explicația decât prin respectul ce i-l datoram lui Jenică, sau al unui moment de completă desprindere de realitate.

Deci, am purces la treabă: am contactat un ostaș din escortă care mi se păruse binevoitor și i-am cerut să-mi procure țigări în limita sumei de trei lei, bancnotă pe care o găsisem în port. Când, însă, la intrarea în colonie am fost chemat în cabina de control de la poartă mi-am dat seama că am pășit în cușca cu fiare sălbatice.

De serviciu era Lungu, personaj de care m-am mai ocupat și în trecut; când acesta mi-a cerut să predau bancnota de trei lei, mi-am dat seama că ostașul mă turnase.

Există o vorbă din popor că „*De unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere*”. Cum puteam eu să-i dau ceva ce efectiv nu promisem? I-am debitat o poveste făurită ad-hoc cum că aş fi găsit o bancnotă în port pe care aş fi îngropat-o într-un ascunziș la piciorul farului ce lumina activitatea portuară.

Lungu s-a făcut că dă crezare versiunii mele, a chemat un milițian, care trebuia să mă escorteze până în port să recuperez ceea ce ascunsesem. Bineînțeles că afară de groapa din povestea mea nu am găsit nimic acolo.

Reîntors în colonie, am ajuns chiar în timpul când la interior se făcea „*numărul*”, ceea ce, practic, însemna că eram la discreția sadicului milițian. Acesta mi-a răsucit brațele la spate, mi-a pus cătușele la mâini și în poziția pe care o aveam, trântit la pământ, cu spatele rezemat de zid, a început să mă altoiască la tălpi cu un topor, singura unealtă pe care o avea la îndemână.

Sincer vorbind, loviturile nu prea mă dureau, fiindcă toporul avea coadă scurtă, deci, nu putea fi manevrat ca o rangă. Lungu mă ridica de la pământ cu o singură mână și,

proptindu-mă de ușă, îmi repeta că voi sfârși în cimitirul de la Periprava, iar eu complet pierdut, nu-i repetam decât să se gândească că-l supără pe Dumnezeu pentru păcatul care-l face și care se va răsfrânge asupra copiilor săi.

Ca și în alte dăți, când eram în fața unor situații fără ieșire, mila Cerului se revărsa asupra mea: a apărut Corsei, ofițerul politic, care și-a dat seama imediat de ceea ce se petrecea acolo și i-a ordonat lui Lungu: „*Bagă-l la carceră, că-l voi ancheta eu personal !*”.

Așa se face că am intrat din nou la carceră pentru șapte zile. Lungu, ca ofițer de serviciu pe colonie, a avut grijă să mă înzestreze și cu lanțuri la picioare, iar noaptea, punându-mi o pătură în cap a putut să-și deslănțuie furia prin aplicarea nenumăratelor lovituri cu un baston gros.

Este de la sine înțeles că nu am pomenit nimic de Jenică, ceea ce ar fi dus la complicarea anchetei într-un mod cu totul inutil, astfel că, am așteptat trecerea celor șapte zile de pedeapsă, interval în care a trebuit să mai suport o dată ieșirile violente ale sadicului Lungu. Trebuie, însă, să recunosc că trimisul bucătăriei îmi servea hrana zilnic, fiindcă își amintea că eram „*favoritul*” milițianului Patoi, ceea ce, de fapt, era inexact.

Și așa, încetul cu încetul, zilele treceau, activitatea noastră se desfășura pe tot felul de șantiere, cu întâmplări câteodată chiar vesele, cu permanenta goană după hrană și cu obsesia permanentă că, poate, va veni odată și o odihnă completă în cursul unei nopți. Acum pășeam către sfârșitul toamnei care aducea în colonie o mare agitație: pregătirea campaniei de stuf, unde pentru prima oară trebuia să fie folosiți „*politicii*”. De fapt, agitația era numai în rândurile noastre, putând a fi calificată drept teamă de necunoscut. Știam, din auzite, că atât munca în sine, cât și condițiile în care se executa recoltarea stufului ne rezervau un regim de aspră confruntare cu natura.

Paralel, administrația coloniei era în perfectă cunoștință de cauză și prea puțin preocupată de regimul la care erau supuși deținuții. S-au selectat circa 300 de deținuți care trebuiau să constituie unitatea unei brigăzi, atât cât putea să adăpostească un bac.

Bacul era un șlep metalic afectat în mod obișnuit transportului cerealelor și care fusese amenajat acum pentru cazarea noastră. Când spun „*amenajat*” sunt foarte îndatoritor fiindcă, în afara unei sobe improvizate, în străfundurile sale erau instalate câte trei rânduri de paturi suprapuse într-o întunecime totală, fără nici o instalație electrică. În această burtă metalică urma să fim adăpostiți în cursul nopții pe toată durata campaniei. Soba era o improvizație ad-hoc iar combustibilul era format tot din stuf, în limita celui pe care puteam să-l sustragem din necesitățile bucătăriei și ale spălătoriei improvizate. În burta bacului, unde erau instalate paturile, se cobora pe o scară, aproape verticală, și numai aceia care au trăit în aceste condiții își pot da seama de echilibristica la care erau supuși deținuții de serviciu care evacuaau tinetele sau aduceau hrana.

Pentru a ilustra condițiile noastre de viață, este nevoie a aminti niște detalii fără de care imaginea dantescă nu ar putea să capete un contur real: tinetele erau niște ciubere ale căror urechi erau prevăzute cu două orificii prin care trecea un băț pentru a fi purtate. La cei 300 de inși pe care îi adăpostea hotelul improvizat, aceste recipiente erau pline ochi, mai ales că din cauza efortului fizic și al frigului din încăpere erau folosite în timpul nopții de nenumărate ori.

Urcarea pe această scară verticală se făcea printr-o procedură *sui-generis*, în care unul din cei ce manipulau recipientul urca câte o treaptă, sprijinindu-se de rampă, iar colegul său îl sprijinea pe umăr, pentru a putea asigura orizontalitatea ciubărului, pentru a nu fi împrășcați de conținut.

În campania stufului nu erau prevăzute decât două

mese: masa de dimineață, care de fapt constituia prânzul, era și masa principală, mai ales că plecam la lucru și aceasta trebuia să ne ajungă circa 12 ore până la cafeaua de seară, ce o luam în interiorul bacului la revenirea de pe șantier.

Desigur că este greu să-ți imaginezi cum se putea derula pregătirea mesei pentru 300 de oropsiți, cum puteam împărți pâinea în opt porții egale fără să avem cuțit, cum puteam înfuleca în grabă cele două feluri de mâncare și toate acestea, pe întuneric? De fapt, nu eram complet în întuneric; a fost suficient să apară primul „lămpaș” ca în curând tot acest decor de întuneric și frig să fie populat cu licurici. Un „lămpaș” era confecționat dintr-un borcan de sticlă ca de iaurt pe care plutea o feștilă muiată în gaz, susținută la suprafață pe o surcea, mai rar pe o bucățică de plută, ceva în sensul unor candelă primitive.

În străfundurile bacului acele luminițe firave imaginau un straniu decor de *Înviere*. Nu trebuie să uităm că aducerea mâncării de pe pământ, unde se găsea bucătăria, trebuia neapărat să urmeze ascensiunea pe scara verticală, urmând aceeași procedură ca și coborârea tinetelor.

Ni se distribuise un echipament specific muncii ce trebuia să o executăm: aveam un costum pufoaică format din veston și pantaloni, pe cap aveam o căciulă cu clape pentru urechi, așa cum purtau, de altfel, milițienii și securiștii de pază, iar în picioare, opinci de cauciuc. Din opinci și peste pantaloni trăgeam „ciulcii”, un fel de ciorapi de cauciuc care se ridicau până peste genunchi (asemănându-se cu botforii folosiți în *Regimentul de Escortă Regală*) și care trebuiau impregnați cu săpun pe la cusături pentru a împiedica pătrunderea apei, fiind asigurați ca să nu alunece în jos prin niște legături de papură.

De ciorapi nu putea fi vorba, căci de multă vreme ciorapii cu care fusesem arestați se distruseseră. Protecția picioarelor contra înghețului era asigurată de clasicele obiele

pe care le confecționam prin distrugerea dosurilor de pernă din echipamentul patului de dormit.

Când apăream în front aliniați pentru a pleca la lucru, aspectul nostru nu era jalnic, ci, mai degrabă agresiv: clapele căciulii erau lăsate peste urechi, iar căciula era înfundată peste sprâncene, încât nu ni se vedeau decât ochii care luceau în întuneric ca ochii lupilor. Vestoanele erau scurte și aproape atingeau "*ciulcii*", iar nojițele de papură împletite peste gambe ne dădeau un aspect războinic, asemănându-ne cu vechii cruciați din Evul Mediu. Pufoaicele aveau imprimat pe spate un imens „C.R.” (contrarevoluționari) pentru a ne distinge de deținuții dreptului comun care aveau imprimat un imens „D.C.”.

Ni s-au distribuit „*tarpanele*”, uneltele care serveau la recoltarea stufului și care, de fapt, nu erau decât niște seceri ascuțite care aveau un suport lemnos, lung de 1 m. Tehnica recoltării era în principiu foarte simplă: cu mâna stângă cuprindeai un mănunchi de tulpine de stuf, iar cu dreapta sprijineai "*tarpanul*" pe luciul gheții și, printr-o singură lovitură circulară, ca la coasă, desprindeai tulpinele.

Tulpinele astfel tăiate, când ajungeau de volumul unui maldăr, se asamblau prin legături de stuf mai fraged care se preta îndoirii. Toată tehnica recoltării stufului era prevăzută numai pe anotimpul de iarnă, când temperatura scăzută presupunea înghețarea bălții.

Nenorocirea era că deși temperatura era de câteva grade sub zero, stuful forma un fel de perdea protectoare, astfel că balta, chiar dacă avea un strat de gheață la suprafață, nu avea rezistența ca să suporte greutatea omului. Vântul nemilos al Deltei nu ne cruța, se infiltra prin pufoaicele subțiri, iar noi, bieții lucrători stuficoli, eram aproape înghețați. Singurul remediu era mișcarea, mișcarea haotică și continuă pentru a nu degera.

Din capul locului, brigadierul civil Vanea - un lipovean

urias – ne-a făcut cunoscută tehnica secerării stufului. La început, ca niște ucenici necunoscători, ni s-a părut că munca va fi aspră, dar bărbătească, și că prin inventivitatea deținutului politic vom putea găsi noi metode pentru ușurarea muncii noastre.

Surpriza s-a produs în prima zi de muncă: gheața ceda pe toată întinderea suprafeței, astfel că ne-am trezit în apă până la brâu. Ca la o comandă, am părăsit cu toții locurile de muncă, refugiindu-ne pe un teren solid, atitudine ce nu era prevăzută în regulamentele coloniei de muncă. Dacă pentru încălțăminte găsisem imediat antidotul prin schimbarea pufului ud din opinci cu puf uscat, proaspăt recoltat (care avea un adevărat rol de calorifer pentru picioarele noastre) pentru pufoaicele îmbibate de apă nu exista remediu, trebuia să le purtăm ude pe noi și numai vântul le mai putea zvânta la suprafață.

La refuzul nostru de a intra în apă, am fost aliniați ca în fața unui pluton de execuție, iar în fața noastră sentinelele și-au încărcat armele și puștile mitralieră, așteptând numai comanda „*Foc !*”. Această comandă nu a venit, fiindcă nimeni nu-și putea lua răspunderea de a suprima 300 de vieți omenești, dar Vanea a calmat lucrurile, asigurându-ne că și lucrătorii civili trec prin aceste faze neplăcute.

Am cedat, dar prin aceasta ne-am semnat singuri sentința, trebuind să lucrăm în aceste condiții trei luni (e drept că, pe parcurs, cam 5% din efectiv s-a prăbușit, plecând pe drumul fără întoarcere).

Lucram în echipe de câte trei. Eu eram cu Nicolae Baștea (îngerul meu păzitor) și cu Dobre Friptu, un învățător originar din Brăila, mare mutilat de război care nu știa decât un singur lucru, anume să muncească continuu, astfel că seara cădea pe pat într-un somn letargic, trebuind să fie zgâlțâit puternic ca să se trezească să-și ia cafeaua regulamentară.

În iarna aceea aveam un flegmon la mâna stângă care nu se vindeca, deși fusese operat de mai multe ori, ceea ce îmi reducea sensibil aportul meu în muncă.

Înaintam ca niște săgeți în împărăția stufului numai în sir indian, ca să nu provocăm în gheață spărturi totale, dar picioarele erau permanent în apă, astfel că trebuia să schimbăm puful din opinci cât mai des posibil.

Din echipa noastră, Dobre și cu mine eram tăietori, iar Neculai lega tulpinile, până ce lua dimensiunile unui maldăr care, în genere, cântărea între 35-40 kg. Când suna încetarea tăiatului, trebuia să aducem maldărele până la brațul Chilia, unde se încărcau pe șleperi și cărate până la fabrica prelucrătoare de la Chițcani.

La un drum nu puteam căra decât un singur snop; la început îl căram pe umăr, dar cu timpul am constatat că putem foarte bine să lăsăm coada la pământ și îl târam apoi, după ce înflegeam "*tarpanul*" deasupra legăturii. Calculasem că în fiecare zi făceam circa 20 de km cu transportul snopilor până la brațul navigabil al Dunării.

Odată cu înnoptarea porneam spre bac; câteodată calea de întoarcere era destul de lungă, depinzând de distanța dintre locul de ancorare al bacului și șantierul de lucru. În marșul de înapoiere, fiecare lucrător ducea un snop sub braț, care trebuia să asigure funcționarea bucătăriei, a spălătoriei și încălzirea dormitorului nostru improvizat.

Pentru a evita manipularea stufului, cât și a murdăriei ce o producea în dormitor învățasem să confecționăm snopi de lungimea și grosimea sobei din dormitor, încărcătură pe care milițienii ar fi vrut să o oprească numai pentru funcționarea serviciilor.

Odată cu facerea „*numărului*” ne urcam pe puntea vasului, coboram în adâncuri pe scara buclucașă și, practic, nu mai apăream sub cerul liber în afară de serviciile auxiliare, decât a doua zi la 5 dimineața.

„Acasă” urmau diverse ocupații gospodărești, în principal, constituind servirea cafelei fierbinți care cât de cât trebuia să ne mai încălzească. E greu ca cineva care nu a fost la fața locului să-și poată imagina derularea acestei operațiuni într-un întuneric unde singura rază de lumină era cea răspândită de lămpașele improvizate, când, în prim plan, trebuiau tăiate și pâinile în 8 rații a câte 250 gr. fiecare.

A doua operațiune era scoaterea din opinci a pufului de stuf care acum era ud și trebuia înlocuit prin puf uscat, pe care fiecare deținut îl păstra într-un buzunar al pufoaicei sale. Dezechiparea consta în scoaterea pufoaicelor și întinderea lor cât mai aproape de foc pentru a se putea usca, operațiune care înceta după câteva ore când se termina și combustibilul (stuful) ce întreținea focul.

Intram în așternutul rece numai în cămăși și ne zgribuleam sub pătura subțire în speranța că vom putea adormi imediat: totul era numai o iluzie, fiindcă, din cauza frigului persistent din burta bacului metalic, trebuia să ne sculăm de câteva ori pe noapte pentru a putea urina.

Personal, totdeauna am avut o circulație proastă; acum, datorită în parte și flegmonului de la mână eram incapabil a-mi scoate opincile și „ciulcii”, astfel că Nicolae intra în acțiune, mă dezbrăca ca pe un copil și apoi mă urca în patul de la etajul III unde îmi aducea pâinea și cafeaua.

De la nivelul meu priveam cum se aprind lămpașele și retrăiam atmosfera de peste 2.000 de ani în urmă a vieților primilor creștini.

Șantierele noastre de lucru erau planificate cu o zi înainte; în ședințe patronate de comandantul bacului, un sergent major incult și bețiv, sub îndrumarea brigadierului Vanea după ale cărui sugestii se stabilea perimetrul activității noastre, cu condiția să nu se suprapună cu zona în care lucra „dreptul comun”.

Participanții la ședințe erau, în genere, turmentați de

băutură, aceasta adusă de Vanea, iar plata se făcea în natură (zahăr, ulei etc.) din proviziile presupuse a fi incluse în alimentația noastră.

Șantierele noastre erau în genere destul de departe de locul unde era ancorat bacul nostru, iar accesul către acestea se făcea pe o potecă îngustă, prin care defilam în șir indian. Făcând parte din grupa întâi a brigăzii, eram practic deschizător de drumuri, astfel că dictam cadența de mers, deși urletele escortei ne îndemneau permanent a mări pasul; eu însă cunoșteam din experiență că cei din frunte trebuie să meargă cu pași mărunți, astfel ca detașamentul să nu se întindă prea mult.

Totul a decurs normal, până în ziua când milițianul responsabil cu producția a ordonat ca șeful coloanei să rămână în urmă pentru a da socoteală de ce nu mărește cadența de mers.

Am rămas numai cu el, în timp ce detașamentul se depărta și nu mi-a fost greu să deslușesc în privirea lui că era băut. Mi-a ordonat să stau culcat, a ordonat apoi câinelui polițist să mă imobilizeze la pământ, în timp ce el se ocupa cu tăierea cu "*tarpanul*" a unui arbust care să-i servească scopurilor sale. Norocul meu a fost că în ura lui contra "*politicilor*" a ales o cracă prea groasă pentru a putea fi manipulată cu ușurință, astfel că loviturile primite nu pot spune că mă afectau în mod special. Priveam cu neliniște la câinele care-și rezema botul de ceafa mea în așteptarea ordinului fatal cu care fusese obișnuit în timpul dresajului, dar acest ordin nu sosea, fiindcă nu ar fi putut fi justificat în momentul anchetării cazului.

După aplicarea corecției mi-a ordonat să iau „*pas alergător*” ca să ajung brigada din urmă, el luându-se după mine cu o mână în zgarda câinelui și cu alta trăgând după el obiectul ciomăgelii. Îl lăsam să se apropie, după care măream cadența, astfel că nu m-a mai putut ajunge până ce m-am

strecurat în grosul efectivului.

Seara, însă, am ieșit la raportul locotenentului care venise în inspecție de la colonie, arătând comportamentul milițianului turmentat și, spre marea noastră mirare, tortionarul nu a mai apărut pe șantierul nostru de lucru.

Și așa se scurgeau zilele unele după altele, încât nu mai căutam să marcăm trecerea timpului; nu mai știam nici în ce zi a săptămânii suntem, nu ne preocupam nici de data calendaristică și nici măcar de luna în care eram. Acționam în mod mecanic, ca niște roboți; eram o ceată halucinantă, care împânzea lanul nesfârșit al stufului, iar la întoarcere coboram în adâncuri ca niște șobolani, încercând că prindem un pic de odihnă. Eram o armată tăcută și rarele ocazii în care totuși schimbam niște cuvinte sau niște impresii, o făceam cu glasul stins, ferindu-ne parcă de urechi indiscrete.

O singură întâmplare tragică petrecută în cursul celor trei luni de exil, a tulburat ordinea obișnuită a programului: un deținut de drept comun despre care se pretindea că voise să evadeze, a fost împușcat în cap pe motiv că agresase o santinelă. Realitatea era, însă, cu totul alta: era un biet rătăcit în imensitatea stufului și își căuta bacul de reședință; desigur că avea în mână "*tarpanul*" de tăiat stuf, care la nevoie se putea transforma într-o armă ucigătoare, dar probabil că santinela a găsit că e mult mai simplu să-l împuște, decât să-l someze. Ancheta a conchis că santinela „*a fost în legitimă apărare*”, ostașul fiind răsplătit cu un concediu de două săptămâni.

Pentru intimidare, însă, coloana detașamentului nostru a trebuit să treacă timp de trei zile pe lângă cadavrul celui împușcat, care zăcea în noroi.

Cea mai cutremurătoare situație a produs-o creșterea neașteptată a Dunării: într-o zi, bineînțeles că pe înnoptat, fiindcă acolo, după ora 16 se lăsa întunericul, ne întorceam la bac, când deodată am constatat că drumul nostru obișnuit

era inundat. Orbecăiam prin întuneric, căutând să ne abatem spre dreapta, dar apele ne ajungeau din urmă și cu toată schimbarea direcției ajunseseră până la genunchi. Nu aveam nici un punct de reper, santinelele deveniseră umane, ne îndemneau să ne luăm de braț ca să ne menținem echilibrul.

Îndemnul lor suna cam așa: „*Domnilor (!) fiți atenți, că altfel ne ducem dracului cu toții !*”. Încetul cu încetul apa ne-a ajuns la mijloc, înaintam cu mare greutate, iar soldații își țineau armele deasupra capului. Căinii înotau înnebuniți și noi realizam că, acestor stihii dezlănțuite nu le puteam opune nimic. Silueta bacului nu se contura în întuneric, dar la o mare distanță captam niște semnale luminoase. Era exclus ca să ajungem acolo fiindcă ne despărțea o adevărată mare tulbure și răutăcioasă, dar am realizat că bacul se deplasase. Am pornit spre interior, nici mergând, nici înotând, bătând apa cu mâinile, cum fac copiii la țară când se scaldă într-un râu, până ce am ajuns pe un teren mai solid. Ne-am dat seama că fie apa se retrăgea, fie era la limita unde ajunsesse revărsarea Dunării.

Ce se întâmplase? Dunărea crescuse, invadase terenul de adunare unde făceam "*numărul*", bucătăria trebuind să fie evacuată imediat, iar bacul se deplasase în aval.

Acum stăteam înghesuiți ca oile în timpul unei furtuni în vârful muntelui și așa, rebegiți și amărâți cum eram, am adormit.

În revărsatul zorilor, apele se retrăseseră în mare parte; a venit într-o barcă un brigadier civil și ne-a pilotat spre bac.

De fapt, acum acțiunea de recoltare a stufului luase sfârșit; urma faza a doua, adică aducerea stufului pe brațul Chilia, de unde trebuia să fie ridicat de alte ambarcațiuni cu destinația fabricii prelucrătoare de la Chițcani.

Pentru aceasta trebuia să pătrundem pe micile canale existente de-a lungul grindurilor unde se mai găseau imense

cantități de maldăre constituite în adevărate cirezi.

Acțiunea era planificată foarte simplu: două bărci legate între ele cu un echipaj de doi deținuți trebuiau să pătrundă pe aceste canale, să încarce aproximativ 40 de maldăre pe care să le aducă și să le depoziteze pe brațul navigabil al Chiliei. Operațiunea era curată, practic fără riscuri și-și păstra un caracter pur sportiv. Pentru această operațiune de vâslit, peste brațul Chilia, eram destul de calificat fiindcă pe vremuri făcusem parte din echipa de vâslași a *Băncii Naționale*.

Toată activitatea avea și un avantaj de care în mod obișnuit eram lipsiți: eram complet liberi, santinele ezitau să se îmbarce cu noi fiindcă nu aveau încredere în capacitatea noastră de navigatori, iar noi îi încurajam pe cât puteam în această viziune. Nu simțeam nevoia unei santinele care nu ar fi avut alt rol decât să ne încurce.

Partea proastă a întregii acțiuni era că se dădea startul de pornire la toate ambarcațiunile simultan. Urma o învâlmășeală haotică, o adevărată năvală, o întrecere la intrarea pe canal. Nu era o întrecere pentru a-ți asigura un loc pe podiumul de premiere, dar lupta pentru întâietate avea un dublu scop: primii intrați pe canal puteau „vizita” vârșele puse de pescarii lipoveni, de unde puteau culege prada de pește pe care acestea le conțineau.

Teoretic, acest pește putea fi înfipt în țepușe și prăjit, mai mult rumenit, în pălălaia de stuf din soba dormitorului, iar al doilea avantaj era că primii sosiți puteau să-și aleagă maldărul mai apropiat de limita canalului, deci se presupunea că putea fi încărcat direct în bărci.

Pătrunderea pe aceste mici canale nu era câtuși de puțin ușoară; navigatorii improvizați nu erau niște profesioniști în arta vâslitului, în plus, Dunărea avea curenți destul de rapizi care tindeau să te ducă în aval dacă nu știai să tai curentul în forță, perpendicular, ca să poți pătrunde în apele

liniștite ale acestui „canaletto”. Fatal se produceau ciocniri, acroșări care duceau la o derivă a bărcilor în aval pe Dunăre, de unde trebuia să vâslești vânos în contra curentului.

De multe ori pătrunderea pe aceste canale dura mult timp, astfel că între prima și ultima barcă se scurgea un timp de 1-2 ore. Până la sosirea ultimei bărci, când se făcea și numărătoarea, nu se putea pleca spre bac. Bineînțeles că nu se planificase decât un singur transport de echipaj.

Ca vechi sportiv canotor evitam aglomerările de pe Dunăre și mă bizuiam mai mult pe iscusința mea pentru a pătrunde pe canal, instruindu-mi în acest sens și pe ortacul care trăgea la cealaltă vâslă. Canalele erau foarte înguste (câteodată ramele noastre atingeau chiar malurile) foarte adânci (până la 7 metri) și foarte limpezi, astfel că vedeam până la fundul lor, unde trăiau diverse plante multicolore. Foarte curios era faptul că, dacă legam o rufă de marginea bărcii, aceasta nu trebuia săpunită, dar devenea atât de curată, ca oricare alta ce ar fi beneficiat de acțiunea detergenților.

Odată pătrunși pe canal, urma să ne oprim în dreptul unui maldăr de stuf, chiar dacă poziția nu era din cele mai propice pentru atacare: trăgeam ambarcațiunea formată din cele două bărci ancorate între ele, cât mai aproape de stog (maldăr) după care începea lupta de dizlocare a snopilor care la baza lor erau prinși în gheața iernii, anotimp în care lucram. Fiecare snop trebuia luat în brațe și clătinat, smucit după nenumărate opinteli pentru a fi desprins din capcana proprie.

Pentru această gimnastică se cerea însă să ai o bază solidă sub picioare, lucru care nu corespundea realității și atunci, pentru formarea acestei platforme, dă râmam câțiva snopi, pe care-i sacrificam pentru construirea acestei platforme care numai solidă nu era, snopii ce pluteau pe apă păstrându-și o anumită elasticitate.

Cu acești snopi sub picioare, urma lupta corp la corp cu fiecare snop în parte, pe care îl pasam apoi colegului de echipă, pentru a-l stivui în barcă. În genere, partea de luptă îmi aparținea fiindcă colegul avea hernie și nu putea participa la acest efort.

Odată platforma încărcată, ne ajutam de vâsle în măsura în care le puteam desfășura și ieșeam la Dunăre unde parcursul cu încărcătură era mult mai dificil, mai ales când trebuia să înfruntăm valurile create de un remorcher sau de un șlep.

Accentuez însă că în aceste zile aveam o mare satisfacție personală că nu mai auzeam imprecațiunile santinelor și nici zbieretele milițienilor; eram liber într-un decor feeric iar acele mici canale aveau poezia lor specifică.

Cu câteva zile înainte de terminarea transportului, la ora de întoarcere la bac, o barcă era lipsă; se iscase o furtună, cerul era plumburiu, iar valurile se ridicau amenințătoare cu creasta lor albă de spumă. Corneliu Drăgoi – brigadierul – și-a măsurat ciracii cu o privire vulturească și apoi apreciind cunoștințele mele de vâslaș mi s-a adresat lapidar: „*Bătrâne, mergem ?*”, „*Hai, Cornele !*” i-am răspuns eu.

Am traversat Dunărea cu destul de mare greutate: barca fără încărcătură saltă pe valuri ca o coajă de nucă. Când am intrat pe canal, totul era liniștit, după câteva sute de metri am dat de echipajul lipsă unde doi dintre frații noștri de suferință așteptau sleiți de oboseală o minune Dumnezeiască ca să-i scotă din impas: încărcaseră conștiincios 40 de snopi și apoi eșuaseră într-un mal de unde nu mai puteau desprinde bărcile. Nu am stat la discuție, cerul se întunecase de tot, am transferat jumătate de încărcătură în barca noastră, după care am desprins bărcile lor eșuate pe mal, astfel că ambele echipaje am putut să pornim către malul unde ne aștepta restul brigăzii pentru a se putea îndrepta către bac.

Acesta a fost ultimul episod din *epopeea stufigolă* a

acelei campanii anuale de recoltare: acum ne puteam întoarce către „casă”, obosiți, trași la față, dar mulțumiți că am putut ieși biruitori din bătălia dusă cu vrăjmășia vânturilor și a apelor. Din păcate, mulți dintre noi nu au mai apucat să ajungă această zi.

Acum s-au constituit noi brigăzi și s-au conturat șantierelor unde vom activa. Inițial am nimerit la confecționatul chirpicilor; chirpicii erau destinați construirii cabanelor noastre-dormitor și, câteodată, chiar la ridicarea locuințelor destinate milițienilor și familiilor lor. Prin munca noastră plină de pedanterie, cabanele noastre se ridicau falnic, și așa cum erau acoperite de stuf aveau chiar un aspect pitoresc; cât privește locuințele milițienilor, predate la cheie, erau fără cusur, ușile și ferestrele se închideau fără a se lăsa locuri de „aerisire” astfel că în genere nu prezentau nici unul din defectele pe care le întâlneai obișnuit la apartamentele civile ce ți se rezervau ca om al muncii.

Tehnologia confecționării chirpicilor nu era prea complicată: pământul noroiOS trebuia bine amestecat cu paie, se turna în niște forme care se răsturnau pentru a se usca la soare. Principala dificultate era amestecul propriu-zis fiindcă paiele care se basculau trebuiau să fie frământate cu piciorul desculț (așa cum lucram noi) pentru a se amesteca în masa noroioasă. Pentru grăbirea producției, ni s-a dat drept ajutor un cal al cărui rol era să frământa amestecul noroi-paie; dificultatea era că stropii de noroi ne împrășcrau și pe piept, și pe față, iar pe de altă parte, calul, plictisindu-se de a se învârti mereu în cerc, se repezea din când în când la cel ce-l manevra pentru a-l mușca. Treaba aceasta murdară îți dădea, însă, și anumite satisfacții când vedeam chirpicii crescând mereu ca număr, stivuiți pe un pat de nisip, după care, când se uscau, erau numai buni pentru a fi introduși în ridicarea zidurilor barăcii până la acoperiș, luați în primire de specialiștii care trebuiau să acopere baraca cu stuf.

Când șantierul a luat sfârșit având o rezervă suficientă de chirpici, am format un colectiv care întâmplător cuprindea numai preoți și avocați, din care am recoltat 12 cosași. Munca trebuia să aibă loc în Pădurea Letea, o adevărată rezevație, fiind singura pădure de stejar ce crește pe nisip.

Pădurea era situată destul de departe, astfel că dus-întors consumam 5 ore din cele 15 pe care trebuia să le lucrăm în program „zi-lumină” pe timp de vară. Șantierul de coasă avea avantaje și dezavantaje, ca oricare altul. Lucrul în pădurea seculară, în ciripitul păsărilor, cu iarbă virgină, care câteodată era de înălțimea omului, ar fi fost extrem de plăcut dacă mișcările noastre ritmice nu ar fi stârnit țânțarii ce dormitau pe frunzele copacilor.

Acești țânțari aveau o mărime rar întâlnită și nu cruțau prada ocazională care li se iveau. Între avantaje trebuie menționate lipsa unei escorte numeroase, hrana care ne era adusă cu mult peste numărul destinatarilor fiindcă se încărca într-o căruță odată cu hrana escortei și mai cu seamă, lacul de apă dulce pe lângă care treceam la întoarcere înspre colonie unde ne puteam spăla pe îndelete și răcori după zăduful zilei de muncă.

În prima zi de lucru, șeful escortei m-a chemat la el și mi s-a adresat direct: „*Îți înșirui oamenii de-a lungul perimetrului unde veți lucra și pentru o bună ordine vei fixa «un cocor» pentru ca niscai vizitatori să nu ne surprindă dormind !*” Escorta era formată din patru ostași conduși de un fruntaș, având în dotare, în afara armelor de foc, o mitralieră și doi câini-lupi.

Pe la orele 12 sosea căruța și se comanda repaus pentru masă (ni se aduceau rațiile la 20 de inși), iar după-masă fruntașul ne dădea în primire marmitele escortei pentru a termina alimentele rămase. După două zile de trai în comun ajunseseam la un adevărat familiarism, astfel că nu m-am sfiit să-i solicit șefului de escortă permisiunea de a ne scălda în

apele limpezi ale lacului: „*Măi șefu'* (eu eram brigadierul echipei de cosăși), *tu porți răspunderea dacă se depărtează vreunul, așa că aveți 20 de minute ca să vă răcoriți !*”.

Cosașii nu s-au lăsat rugați, astfel că au plonjat în apele lacului dulce (o adevărată minune, fiindcă aici toate puturile aveau izvoare de apă sărată).

După trei zile, timp în care securiștii își dăduseră seama ce fel de „*dușmani ai poporului*” eram, fruntașul mi-a comunicat că și ostașii săi ar vrea să beneficieze de răcoarea lacului. Priveam ironic cum se scăldau cinci soldați și doi dulăi, în timp ce eu pe mal rămăsesem stăpân pe întreg armamentul, dar nimănui nu i-a trecut prin cap că ar putea beneficia de această conjunctură favorabilă.

Munca noastră a luat sfârșit spre toamnă, lăsând în urmă uriașe cirezi de fân destinate hranei cailor din colonii. Să nu se creadă că *stressul* care ne preocupa până la obsesie era atât de apăsător încât să ducă la atrofierea umorului – trăsătură esențială a neamului românesc.

Într-o zi ne găseam încolonați la ora 5 dimineața pe o vreme splendidă, întregul efectiv al coloniei urmând a ieși pe poartă spre diverse șantiere, când deodată s-a înălțat timid un fir de fum provenit de la o țigară. Menționez că, neavând legătură cu familiile, nu puteam avea provizii de țigări; numai fumătorii învederați recoltau din când în când „*chiștoace*” azvârlite pe parcurs de milițieni sau de salariații civili ai fermei de stat.

Un milițian care se găsea în curte, a izbucnit spontan: „*Care fumezi, mă, în front ?*” Replica mea a sosit pe negândite: „*Păi, nu trage în piept !*”. Milițianul era un tătuc blând, fără porniri animalice. A fost plăcut surprins de explicația mea și mi s-a adresat impersonal: „*Bă, asta-i bună, îi fi vreun șmecher de pe Grant din București ?*”. N-am vrut să-l decepționez, de fapt eram din București, nu neapărat din Grant, iar cât privește „*șmecher*” nu m-am

dovedit a fi în decursul anilor, dar remarca mea a rămas în picioare și chiar a făcut turul coloniei.

Ajunsesem la jumătatea lui octombrie, vremea se asprise, iar prin zehlele noastre, văduvite de orice protecție vestimentară, vântul se strecura perfid. Se înființase șantierul de cărămizi; poate că, într-o oarecare măsură ne consideram specialiști, întrucât lucrasem la „chirpici”, dar în orice caz trebuia să facem parte dintr-o muncă constructivă. Astfel ne-am regăsit în această nouă activitate, desculți și numai în chiloți, la trântă directă cu *Eol*, zeul vânturilor. Nu puteam lucra îmbrăcați, fiindcă după un sfert de oră eram acoperiți cu noroi de la creștet până la tălpi.

Lucram în disperare, nu din convingere, sau din conștiință, ci numai ca să ne încălzim sub rafalele vântului nemilos. Era necesar să avem în vedere și sfârșitul zilei de muncă, când trebuia să avem grijă de ținuta noastră vestimentară, ca să apărem în dormitoarele noastre curățați de noroiul adeziv. Ca să nu exagerez, erau și zile mai călduroase și poate cu puțină grijă am fi putut evita murdăria noroiului. Dar atunci apăreau tăunii care coborau perfid în picaș și la prima atingere a epidermei noastre își înfigeau acul, loc de unde izvora un șiroi de sânge. Atunci loveam inamicul imediat ce ne atingea epiderma, de obicei cu palma dreaptă plină de noroi, astfel că până la urmă toți eram pictați cu acel strat negru de pământ.

La fiecare loc de muncă al unei echipe săpam puțuri în care ne puteam spăla la încetarea lucrului; puțurile erau câteodată niște construcții foarte solide, cu trepte de coborâre până la 3 m adâncime și chiar cu priciuri care reprezentau adevărate praguri de odihnă. Estetica în construcția puțurilor era de fapt cartea de vizită a fiecărei echipe de pe șantier, iar uscarea hainelor noastre se făcea cu ajutorul vântului.

Printr-o achiesare, stabilisem ca producția individuală

să nu depășească zilnic 100 de cărămizi, normă care, în genere, era respectată. Numai un colectivist dobrogean încăpățânat scotea 120 de cărămizi pe zi, când riscam ca aceasta să fie norma zilnică ce urma să ni se pretindă: o echipă de trei inși (din care făceam și eu parte) am căutat să explicăm "stahanovistului", dar cel în cauză se făcea că nu înțelege demersul nostru și aștepta proaspăt spălat și echipat semnalul de adunare pentru întoarcerea în colonie. Atunci, doi inși l-am luat de mâini și de picioare și l-am azvârlit cu capul în jos în puțul de apă pe care și-l săpase cu mâinile lui proprii.

S-a întors ud learcă, biciuit de vânt, dar lecția a prins, astfel că, de a doua zi nu a depășit o sută de cărămizi. După terminarea cărămizilor, a început recrutarea pentru constituirea echipelor de recoltare a stufului și, bineînțeles, că cei care activaseră și în iarna trecută erau considerați acum ca specialiști. Medicul oficial al coloniei supraveghea constituirea efectivului, dar în genere, orice încercare de a se fofila era sortită eșecului, astfel că în luna decembrie eram prezenți pe un bac, gândindu-ne cu groază la ce surprize vom fi din nou expuși.

Dar teama noastră s-a dovedit exagerată, fiindcă toate au debutat sub semnul unei munci liniștite și fără riscuri, mai ales că la comanda bacului era un tânăr locotenent proaspăt venit care nu avusese timpul să se pătrundă de practicile securiste în vigoare.

Față de cele 90 de zile cât a durat campania în anul precedent, acum, după 14 zile "*politicii*" au fost retrași de la recoltarea stufului, care a fost abandonată total, fiind rezervată numai deșinuților de drept comun.

Ne-am întors, deci, în colonie și am închinat un imn de mulțumire către Dumnezeu că ne-a scutit de întâmplările de care am avut parte anul trecut.

Nu pot să-mi întorc privirile de la frații mei de suferință fără să rețin din figurile luminoase ale acestora care au

petrecut cu mine aceleași asprimi ale vremii și aceleași exagerări ale torționarilor comuniști.

De Cornel Drăgoi, brigadierul nostru am mai amintit; lăsase în urmă o întreagă cruciadă de rezistență din Argeș, de la Nucșoara lui, unde și-a pierdut prieteni și chiar pe tatăl său. Era blând, înțelegător și cu adâncă credință în Dumnezeu. L-am revăzut după 30 de ani în spitalul „Christiana” unde sub îngrijirea maicilor, căuta să-și recupereze forțele pierdute. Nu mai era tânărul de 35 de ani, haiducul neînfricat cu ochi luminoși, gata să se avânte pe orice baricadă. Era imaginea vie a unuia ce nu fusese cruțat de toate brutalitățile închisorilor și căuta prin pași timizi să-și refacă o sănătate șubrezită.

Am mai vorbit și de neastâmpăratul „cavaler” Nicolae Baștea, permanent preocupat de invenții și inovații în muncă, dar perfect conștient că trebuie să luptăm contra unor oameni care își fac un crez din distrugerea noastră. Era uscat, numai piele și os, dar boala nu se lîpea de el; era călit prin niște procedee fantastice, fiind preocupat permanent de sabotarea muncii la care era supus.

În timpul înfometării, care era preocuparea de căpetenie a închisorilor politice, când foamea ne pricinuia crampe sau chiar dureri fizice, Nicolae propovăduia, la fel de senin ca un apostol, că foamea era un fenomen psihologic și nicidecum fiziologic, izbutind să mă convingă și pe mine de acest adevăr. Ca un om sănătos, ca un fost sportiv și întreprinzător în toate ocaziile, era normal ca această risipă de energie să pretindă o recuperare calorică, dar niciodată nu am făcut parte dintre „fomiști”. Nu pot să spun că am nesocotit vreo posibilitate de a-mi procura hrană suplimentară: am mâncat rizomi de stuf, considerând că au o dulceață specială, am lucrat săptămâni întregi la treieratul florii soarelui, într-un praf unde nu se îngheșuia nimeni, dar unde se recoltau miezuri decorticate din care se înfruptau

toți prietenii mei și care au suplinat lipsa uleiului vegetal, am furat, de câte ori am avut ocazie, și o dată, când lucram la magazia de alimente, am înghițit o bucată de slănină atât de sărată încât m-a adus în apropierea stării de leșin. Am înfulecat și o lingură de marmeladă fără pâine, a cărei dulceață mi-a dat o greață stomacală; am încercat odată să înfulec chiar niște țărâțe, în speranța că-mi va schimba flora intestinală, dar nu a mers și a trebuit să o scuip; am putut o dată să înghit o cantitate mare de cartofi fierți, care mi-au dat arsuri pe esofag; dar „fomist” nu am fost.

Nu m-am aplecat niciodată să ridic o coajă de pâine, mucegăită, câteodată din noroi, nu am păscut din flora nelimitată a plantelor medicinale aflate în Deltă, sub motiv că acestea ar fi avut o acțiune curativă. Nu am încercat să diger raci, pe care i-am văzut ospătându-se din hoitul unui cal înecat și nici nu am încercat vreodată să obțin pâine de la un alt deținut dându-i în schimb țigări, ceea ce la *Canal* se practica, totuși. Astfel că Nicolae m-a vindecat de foame, demonstrând că, de fapt, aceasta nu era decât rodul imaginației noastre.

Tase era o figură cu totul aparte; în rucsacul său se găseau camuflați 16 ani privativi de libertate, ani care nu izbutiseră să-l înrăiască. Tase era un adevărat poet, era blând, iar în toate momentele cheie el se afirma cu multă înțelegere și cu un grad ridicat de umor. El era un bagaj literar itinerant, citise enorm și păstrase în memorie schițe, nuvele, romane, performanțe sportive și chiar politice. Eu îl consideram „baedeker”-ul meu personal; de câte ori aveam o incertitudine, apăsam pe butonul „Tase” și răspunsul îmi venea pe loc. *Securitatea* îi făcuse o figură unică, comunicase soției lui că Tase decedase. De aceea era foarte normal ca atunci când au început să sosească în colonie colete alimentare expediate de familie, Tase fiind considerat mort, nu mai putea primi pachete. Când majoritatea

internaților au început să primească vești de acasă, iar alimentele și produsele primite îi ajutau să revină pe linia de plutire, Tase își păstra aceeași privire de lup solitar înfometat.

Am primit și eu un colet de acasă, ca urmare a unei cărți poștale întârziată cu 6 luni, fiindcă făceam parte dintre „codașii” lui Nicolae – coletul nu mai păstra nimic din belșugul „răsfățatului” de pe timpul *Canalului*; acasă la mine erau lipsuri și sărăcie. În afara lucrurilor clasice care se trimit în mod obișnuit în închisori, Lotty îmi prevăzuse și patru baclavale, după multe ezitări i-am rezervat una și lui Tase. După consumarea acesteia Tase i-a dedicat lui Lotty (pe care nu o cunoștea) o odă intitulată „*Mousmé*”. Tase compunea niște versuri splendide, din păcate eu nu înțelegeam nimic din stilul său, dar m-am ferit să recunosc, să-mi recunosc ignoranța, întrebându-l doar ce legătură este între baclava și „*Mousmé*”. Tase mi-a răspuns sibilic: „*Poate, într-o zi, vei înțelege*” (eveniment care nu s-a produs niciodată).

* *

*

Bineînțeles că după „*eliberare*” (1964), Tase era omniprezent în viața mea. Când ai avut șansa să cunoști un om ca el, nu se putea să nu ții cont de personalitatea lui.

În 1990, Tase a avut un destin tragic; a fost găsit în stare de comă într-o baltă de sânge pe o bancă din Bulevardul Titulescu, cu o plagă adâncă în cutia craniană. La gemetele lui a coborât o doamnă dintr-un bloc din apropiere, dar, dat fiind că afară se întunecase, i-a fost frică și a alertat pe doi tineri din bloc, pentru a-l ajuta pe accidentat. Aceștia au recoltat ultimele lui cuvinte lucide înainte de moarte: „*Cătăline, chiar nu mă ajuți cu nimic, mă lași să mor ca un*

câine ?”.

Tinerii au anunțat *Salvarea* care l-a dus la miezul nopții la Spitalul 9, unde a rămas în comă timp de trei zile fără a-și reveni. Diagnosticul a fost: fractura bazei craniului. Fie-ți țărâna ușoară, suflete pribeag și chinuit!

Dacă vorbim de Tase trebuie, neapărat, să amintim și de Fane Cârjan, fiindcă în detenție erau nedespărțiți. Fane era cunoscut ca un fost fotbalist al Clubului *Unirea Tricolor*, pe vremuri o mare vedetă, parvenind a juca chiar în echipa națională. Ajuns la vârsta a treia, a urmat calea oricărui jucător de valoare devenind antrenorul *Universității Cluj*. Nu știu ce greșeli a săvârșit și cum a ajuns în colimatorul *Securității* deoarece ca legionar, Fane era „septembrist”, adică intrat în 1940.

Ca antrenor, avea o linie destul de greu de urmat, susținând că este cel mai deștept, că are întotdeauna dreptate și că jucătorii clubului trebuie să-l asculte orbește fără să încerce să-l înțeleagă. În momentul când fotbalul devenise un sport de masă, când în jurul cluburilor roiau tot felul de indivizi suspecti și o serie de aventurieri și profitori, atitudinea rectilinie a lui Fane a deranjat anumite combinații și sforării pe care, din păcate, le întâlnești în toate culisele sportive.

Cu toată apariția tardivă a lui Fane în *Legiune*, el a căutat să-și însușească lucruri neștiute sau mai puțin cunoscute, iar cele învățate a căutat să le aplice în viața de toate zilele. Se spune că fosta lui soție, exasperată de lunga absență a lui Fane, s-a recăsătorit (poate că își pierduse speranța că-l va revedea vreodată). Dar, la revenirea lui Fane, în 1964 – când România, sub presiunea străinătății, a deschis porțile pentru toți deținuții politici – aceasta s-a adresat soțului ei cu vorbele: „Acum, dacă a revenit Fane, eu mă întorc la el”.

Tot în legătură cu Tase, trebuie să mă opresc puțin și

la Ionaș. Pe acesta l-am cunoscut în colonia 9 *Culme*, unde lucra, într-un perimetru cu Tase și cu Fane în cariera termocentralei „*Ovidiu*”. Ionaș era un om cu totul rupt de realitate, era un antitalent înăscut pentru orice muncă fizică. Când l-am cunoscut mai bine, l-am considerat un aiurit, dar câtă bunătate, câtă noblețe sufletească, câtă bună dispoziție putea iradia.

Ionaș era cu un permanent surâs pe buze, gata oricând să recite versuri și să răspundă cu o glumă la cele mai crude întâmplări cu care zilnic eram confrunțați. Fiind de o constituție fizică cam șubredă, fost *T.B.C.*-ist din închisoarea de la Tg. Ocna, Ionaș a fost sfătuit – mai mult împins de prieteni – să treacă în brigada constructorilor, unde munca era mai ușoară, unde era un loc pentru fiecare, chiar dacă nu cunoștea la perfecție nici o meserie. Dar ce meserie și-ar fi putut alege Ionaș, care nu avea nici cea mai mică înclinație spre ceva practic?

Fiindcă Ionaș nu putea să reziste ca meseriaș pe propriile lui picioare, s-a aciuiat pe lângă Radu Dimăncescu, care dădea rezultate spectaculoase fie ca zidar, fie ca sobar. În această nouă ipostază, Ionaș a construit o sobă în Colonia „*Grind*” unde am poposit scurtă vreme, înainte de a ajunge la Periprava. Soba era chiar în locuința comandantului, iar realizarea ei s-a dovedit o adevărată catastrofă.

Soția comandantului, o femeie bună la suflet, nu s-a plâns comandantului, ci a cerut să i se trimită „*meșterul*”. Ionaș povestea cu destul umor cum, ajuns la locul unde-și construise opera, a găsit locuința invadată de fum, iar beneficiara lucrării, cu ochii plini de lacrimi, aștepta minune Dumnezeiască pentru a o scoate din necaz; a fost trimis de urgență Radu Dimăncescu, care a remediat toată improvizația lui Ionaș.

Când, în 1964 ne-am revăzut în „*libertate*”, Ionaș, ca licențiat în Drept, nu avea nici o șansă să fie acceptat de

vreo întreprindere, astfel că și-a căutat un loc de muncă într-un I.C.R.A.L., dar era destul de greu a demonstra că posedă efectiv vreo meserie. Soția lui fusese condamnată la nouă ani pentru spiritism, considerat ca delict politic, iar copiii lui, un băiat și o fată, au fost luați de către *Sfatul Popular* și repartizați în producție; în aceste condiții, era imposibil a se vorbi de o efectivă reîntregire a familiei.

Efectiv, familia nu avea un spațiu propriu, astfel că tinerele vlăstare ale lui Ionaș continuau să locuiască în căminele de nefamiliști ale întreprinderilor ce-i foloseau. Ionaș și soția sa (și ea licențiată în Drept dar, în prezent, telefonistă de noapte) erau adăpostiți sporadic la un prieten din trecut.

Îmi amintesc că într-o seară de iarnă, pe o vreme destul de aspră, Tase aranjase „*un dineu*” la mine cu Ionaș și Tatiana. La noi nu se punea problema ce oferim musafirilor: ei urmau să mănânce lapte cu mămăligă, ceea ce constituia cina noastră, pe care o împărțeam cu soția, soacra, băiatul și nepotul meu. Lotty, așa cum am descris-o în aceste pagini, nu era omul care să facă obiecțiuni, din contră, era foarte bucuroasă când cunoștea noii mei prieteni.

Se făcuse ora 11 seara, eu mă sculam în fiecare dimineață la ora 5 și, în genere, mă culcam devreme, m-am întors către Ionaș și l-am întrebat frățește: „*Măi, dar voi nu mai plecați acasă ?*”. Ionaș a ezitat câteva clipe și mi-a răspuns foarte hotărât: „*Păi, să vezi că noi nu avem casă !*”. Bineînțeles că i-am oprit la mine pentru o săptămână; Lotty nu a protestat și le-a amenajat un culcuș pe un divan în hol. Tase era în al nouălea cer considerând toată povestea o realizare ca în filme, simbol al unei prietenii sincere. Nu a fost vorba numai de o săptămână, iar după trecerea a trei luni, am stabilit cu Ionaș de comun acord că oferta făcută de noi a luat sfârșit. Ionaș nu s-a supărat, mi-a explicat că, de fapt, avea o repartiție în plin centrul Capitalei, într-un

subsol din Piața Romană, cerându-mi doar un termen de trei zile ca să-și poată amenaja locuința.

Încetul cu încetul se părea să Ionaș revine la linia de plutire; apartamentul repartizat a izbutit să capete aspect civilizat, grație sprijinului neprecupețit pe care i l-am acordat toți prietenii săi, iar interiorul spațiului său locativ era conectat la rețeaua de gaze naturale, astfel că, implicit, beneficia de avantaje enorme.

Reîntregirea familiei avusese loc, copiii săi fuseseră luați acasă, din păcate, soția sa își curmase viața, nemaiputând suporta loviturile sorții. Ionaș fusese profund afectat de această pierdere, și, deși căpătase un post de profesoar, starea lui fizică era extrem de precară, avusese o intervenție chirurgicală pe creier pentru extirparea unei tumori cerebrale și curând s-a stins după o agonie de lungă durată.

Pe Dobre Friptu l-am întâlnit chiar în gospodăria lui din Comuna Sălcuța, Brăila. L-am vizitat împreună cu soția mea și cu Tase, două veri la rând, ajutându-l să-și culeagă via din propria lui gospodărie și să-și facă vin. Nici Dobre nu mai era zmeul de altădată, obosea ușor și vederea îl părăsise. Soția lui era tot învățătoare și împreună formau un cuplu foarte respectat de întreg satul. Pentru mine avea o afecțiune specială, direct exagerată față de realitate: îi povestea lui Ţuky, a doua mea soție (Lotty decedase în urma unui cancer pulmonar), isprăvi de-a dreptul imagine pe care le-aș fi săvârșit eu în timpul campaniei de recoltare a stufului. De fapt, Dobre nu făcea decât să descrie acțiunile sale personale, ceea ce m-a făcut să-l întreb: „*Măi Dobre, tu ești convins că nu mă confunzi ?*”.

A închis și Dobre ochii pentru totdeauna, și în viața lui a fost un exemplu de camarad disciplinat. Pe front a dovedit un curaj extraordinar, fiind răsplătit cu diverse ordine militare române și germane.

Când vorbesc despre diverse persoane a căror prezență nu putea trece neobservată, nu pot să-l omit pe Gusti Crișan, bucătarul nostru șef care a știut să se impună și să reziste poftelor nesățioase ale milițienilor obișnuiți să se înfrupte din proviziile destinate hranei deținuților. În libertate și-a lichidat gospodăria sa din Ocna Mureșului, iar cu banii rezultați a construit pentru fiica sa o casă domnească în *Parcul Domenilor* din București. Atât el, cât și soția sa au închis ochii înainte de *Revoluție*, împăcați cu gândul că au îndeplinit în această scurtă viață cele mai sublime fapte despre care li se vorbise în ședințele de cuib.

* *

*

Cu trecerea timpului devenisem abrutizați de munca ce nu se termina niciodată, de clima aspră și de sadismul temnicerilor, rupseserăm orice legătură cu familiile noastre, nu mai știam nimic despre cei dragi de acasă, dar afară, în cercurile diriguitoare, problema noastră, a acestei cohorte de deținuți, începuse să constituie o preocupare. Ea nu avea la bază cătuși de puțin simț umanitar, ci reprezenta ecoul lumii civilizate din Occident care nu putea tolera existența muncii forțate din coloniile de muncă.

Cu tot regimul stalinist, sau mai bine-zis, criminal, al lui Gheorghiu-Dej, nomenclatura partidului a trebuit să puceadă la anumite concesii, pentru a dovedi străinătății o preocupare de respectare a drepturilor omului. Începuturile au fost timide; deschiderea au făcut-o cărțile poștale (cu maximum 10 rânduri) care de fapt conțineau o înșiruire de substantive: zahăr, biscuiți, slănină etc.

Desigur că aceste cărți poștale erau cenzurate, dar cei inteligenți - printre care mă consideram și eu - și-au dat seama că cenzura practică de niște agramați era pur formală. Efectul

cărților poștale se traducea prin apariția pachetelor care erau admise numai ca un răspuns la cartea poștală și trebuia să se limiteze la maximum 5 kg. Cum ajungeau aceste colete în Deltă, cum erau înghesuite și strivite pe parcurs, cum erau vămuite de milițienii hrăpăreți, este o altă poveste.

Regimul de înlănzire a restricțiilor s-a făcut tot mai simțit începând cu anul 1962 și consta în apariția unei biblioteci (în special a clasicilor ruși), a unei caravane cinematografice care ne proiecta lunar un film de propagandă și chiar permisiunea de a juca volei în „*orele libere*”. Își făcuseră apariția și anchetatorii inspecitori ai *Securității* care chemau din când în când deținuți pentru „*luări de contact*” și stabilirea stării de spirit din colonie.

În limbajul curent, aceste luări de contact erau considerate ca un fel de apropiere spre climatul existent în libertate. Comandantul Fecioru ne aducea la cunoștință că noi, de fapt, eram o hoardă de sălbatici care trebuia transformată pentru a apărea pe scena unei lumi civilizate.

Se inițiau chiar ședințe de lucru unde ne expuneam, la început timid, apoi din ce în ce mai îndrăzneț doleanțele și revendicările noastre. Când, însă, ceream suprimarea brutalităților milițienilor, eram sever puși la punct. În genere cei chemați de către anchetatori nu erau priviți cu simpatie. Suspiciunea, care era o boală a deținutului politic, mergea până la absurd, considerând pe cel chemat de anchetatori ca pe un *turnător*.

Cu timpul, mai ales că aria celor chemați la anchetă se lărgise considerabil, această optică absurdă a luat sfârșit.

Dar, cu toate aceste avantaje care ni se ofereau, cu toată această cursă de a citi cărțile din bibliotecă, cu toată înghesuiala din sala neîncălzită unde se proiectau filmele, cu toată emulația sportivă a meciurilor de volei, unde taberele suporterilor erau destul de gălăgioase, cea mai apreciată acțiune de destindere a fost permisiunea de a primi

fotografii de acasă.

Imediat am prins acest avantaj din zbor: am suprimat câteva rânduri din cartea poștală, care în genere trebuia să prevadă substantive alimentare, cerând ca pe *verso*-ul fotografiei să se prevadă detalii familiale. Nu știu dacă am fost singurul, și nici nu bănuiesc că aș fi putut fi, care s-a gândit că dosul unei fotografii ar putea fi mult mai explicit decât fotografia însăși. Dar, am considerat că, utilizând termenul „*verso*” acesta nu ar fi putut fi înțeles sau, măcar intuit, de cel care ar fi cenzurat cartea poștală.

Așa s-a făcut că pachetele noastre alimentare conțineau un plic cu fotografii, când milițianul îți atrăgea atenția că ai dreptul să le privești fără ca să le întorci, atunci știai că pe dos este și un text. Regula generală era ca fotografiile să ajungă la magazie și să fie introduse în bagajul nostru personal.

Staroste peste magazie era colegul nostru Vasilică Havrilescu; când acesta era atenționat că va primi un lot de fotografii ce trebuiau introduse în bagajul personal al unui deținut X, Vasilică memora conținutul explicațiilor de pe spatele fotografiilor, astfel că, în final, se realiza „o *corespondență*” *sui-generis*. Și Vasilică s-a stins din viață înainte de *Revoluție*, dar gândurile și binecuvântările noastre l-au însoțit în libertate.

După atâtea avantaje și manifestări ale bunăvoinței guvernamentale se prefigurau și eliberările la termen. Înainte de ajungerea la scadență, când eliberarea se părea că e o etapă logică în viața deținuților, evenimentul era așteptat cu teamă și scepticism: fiindcă majoritatea deținuților aveau pedepse privative de libertate de ordin administrativ (fără sentința unei instanțe judecătorești) te puteai aștepta oricând la o prelungire. De această surprinză neplăcută „a beneficiat” și sora mea care, inițial, fusese „condamnată” la o pedeapsă de 36 de luni, iar la expirarea termenului, fie că momentul

politic era neprielnic, fie că atitudinea ei în penitenciarul de detenție era considerată ca recalitrantă, mai primise un supliment de 36 de luni (dar aceasta am aflat-o mai târziu).

Când deținutul cunoștea cuantumul pedepsei lovitura primită de o nouă prelungire era câteodată insuportabilă. Acum, însă, lucrurile funcționau normal: cu birocratismul și evidența strictă păstrată de *Securitate*, deținutul, anunțat cu 24 de ore sau 48 de ore înainte de expirarea termenului, era scos din baraca lui de origine și transferat la izolator, unde din fericire nu mai era supus la rigurile carcerii.

Așa s-a întâmplat și cu mine: la 1 decembrie 1962 am fost scos din baraca de reședință, dintre prietenii, tovarășii de muncă, sau frații de suferință și condus la izolator. Seara (fiindcă toate eliberările se petreceau pe întuneric) am fost scoși în poartă șase deținuți; pe ceilalți cinci nu-i cunoșteam, erau de drept comun, aduși din altă colonie din zonă. Ni s-a citit lista eliberaților, dar numele meu nu figura.

Era de serviciu sergentul major Bou-Bătrân, un milițian, probabil din Vrancea, fiindcă acolo se practicau aceste nume, care era respectat de noi fiind un om corect. S-a întors spre mine, spunându-mi: „*Domnule Ropală, numele dumneavoastră nu mi-a fost comunicat prin radio !*” (Era pentru prima dată în patru ani când mi se adresa cineva cuviincios).

– *Și atunci ce să fac?*

– *Vă întoarceți acasă! (casa era carcera).*

După două zile scenariul s-a repetat întocmai, ceilalți plecau, eu rămâneam. Colonia vuia de un freamăt înnăbușit: „*Lui Cătălin nu-i dau drumul!*”

Dar, la 5 decembrie am plecat totuși; dar nu mai eram vesel. În acea dimineață trecuse prin celula mea comandantul coloniei, Fecioru; i-am raportat într-o formulă ad-hoc care s-a dovedit neinspirată. „*Să trăiți, domnule comandant, internatul eliberat...*”. Se pare că formula utilizată l-a

enervat, m-a privit îndelung, m-a mângâiat pe păr fără să-și scoată mînuşa constatînd ironic: „*Ce-i aia internat eliberat ?*”, continuînd apoi: „*Ne-am pus bine și cu frizerii, ca să plecăm acasă cu freză !*”. Ca întotdeauna cînd găsesc că am dreptate ripostez pe loc: „*Dar, domnule comandant, frizerii au respectat ordinul dumneavoastră, ca să nu ne mai tundă cu două luni înaintea eliberării !*”. Deși era purul adevăr, Fecioru a accentuat că procedeul era valabil pentru dreptul comun, nu și pentru „*politici*”, care nu știau dacă vor fi eliberați la termen. Un subterfugiu găsit ad-hoc, fiindcă el comanda o unitate în exclusivitate de „*politici*”. În continuare, întorcîndu-se spre Bonciulică, i-a recomandat să aibă grijă ca regulamentul să fie respectat.

Bonciulică era un milițian bețiv și cinic, fusese adjunctul celebrului Maromet - torționarul Jilavei - dar avea uneori niște „*găselnițe*” cu un umor propriu: astfel, cînd era de serviciu în poartă și trebuia să dea semnalul la ieșirea unei coloane, el avea un gest curtenitor cu mîna recomandînd: „*Avancez !*”. În altă zi, fiind ofițer de serviciu în poartă, cînd i-au fost aduși trei deținuți de drept comun spre eliberare, cu un accentuat profil semit, el i-a întrebat cum se numesc ? (Amănuntul era total inutil). Cei interpelați însă, au luat poziția reglementară și au raportat: Haimanovici, Resenzweig și Copelman! Bonciulică a întrebat mîeros: „*Dar ce fel de nume sunt acestea? Ați umplut toată țara... tu-vă de legionari !*” (Cu această ocazie nu putea fi acuzat de antisemitism).

Bonciulică a revenit cu frizerul și a ordonat: „*Tunde-l zero, ca să nu transpire !*”. Acum eram amărât, fără dinți și tuns chilug. Frumoasă întoarcere a lui Ulișse acasă.

Am ieșit trei pe poartă: eram însoțit de doi din dreptul comun. Era un noroi cu care ne obișnuisem, un fel de mocirlă permanentă, un întuneric beznă, dar speram să mă pot orienta fiindcă știam unde este portul Periprava, de unde trebuia să

luăm vaporezul. Înaintam prin întuneric și, la un moment dat, cel mai voluminos dintre colegii mei a făcut un pas greșit și a căzut în șanțul drumului, la lumina unui fulger l-am văzut plutind cu fața în jos în șanțul plin de apă, în timp ce lodenul i se desfăcuse ca o parașută: „*Scoală-te, măi, dacă vrei să prinzi vaporul !*”. El s-a executat și, în final, am ajuns și la vapor: pleca peste o jumătate de oră.

Am prezentat foile de drum și ne-am suit pe puntea de comandă unde mișunau „șvabii” – gândacii roșii de bucătărie. M-am îndepărtat spre marginea punții de comandă și am rostit o rugăciune: „*Rămâi cu bine, Periprava, care mi-ai mâncat patru ani din viață, dar nu voi uita niciodată apusurile tale de soare, de la roșiatic până la violet, pe care nici un pictor nu le va putea immortaliza vreodată !*”.

Am ajuns la București însingurat și trist. Se întunecase bine, cred că am prins ultimul tramvai. Am ajuns acasă fără să știu dacă mai stau acolo și ce voi găsi. Am intrat în dormitor, fiindcă toate ușile erau descuiate. M-am împiedicat de un pat de unde se distingea respirația liniștită a celui ce dormea; la baie era lumină, ușa era întredeschisă și distingeam glasul lui Lotty care conversa cu cineva, acel cineva era în cada de baie. În clipa aceea nu știam că „*fiul meu*” Gaby stătea la noi împreună cu soția lui, iar cea care se îmbăia era chiar Adela, nora mea.

M-am oprit o clipă și mi-am imaginat cum arătam. Cred că aveam un aspect jalnic și, pentru Sf. Nicolae, în acea zi de 6 decembrie, eram departe de a fi considerat ca un dar festiv. Ușa de la baie s-a deschis, a apărut Lotty cu părul alb, a rămas un moment împietrită și apoi a dus mâna la gură, ca orice țărăncă când se miră. S-a cuibărit la pieptul meu, l-a tras apoi pe Dan de picioare (Dan, fiul meu care dormea). Acesta s-a sculat buimac de somn, a contemplat tabloul și apoi s-a mirat: „*E Titin ?*”. Bineînțeles că după patru ani nu mă mai recunoștea. S-a trezit însă

de-a binelea, s-a îndreptat către candela care ardea, iar de la icoană a desprins fotografia mea și a sărutat-o.

În lipsa mea eram gata să fiu sanctificat: fotografia mea stătea lângă icoană și nu știu dacă Dan, când se închina, nu le confunda.

Dintre cei lăsați acasă, mama se prăpădise în urma unui atac de congestie cerebrală, cu gândul la ambii ei copii care zăceau în temnițele comuniste, dar poate fericită că era lângă cei doi nepoți. Despre sora mea nu aveam nici o veste, iar băiatul ei, care fusese crescut de Lotty, se pregătea acum să intre la *Medicină*. Eu trebuia să mă încadrez în muncă pentru a fi de ajutor într-o casă în care toate mergeau anapoda: beneficiam de prevederile *H.C.M. nr. 1050* care se referea la reîncadrarea foștilor deținuți, fiecare după pregătirea sa profesională, dar îmi voi da curând seama că lucrurile se petreceau cu totul altfel, fiindcă anumite administrații centrale ne erau practic interzise.

La *Oficiile Forțelor de Muncă*, care trebuiau să se ocupe de plasarea noastră, am făcut imprudența de a spune tot adevărul, ceea ce mi-a îngreunat mult plasarea într-un post la care îmi dădeau dreptul studiile mele de specialitate, omițând că într-o eră unde minciuna se practica pe scară largă nu ai dreptul să recunoști unele lacune, mai ales când aceste detalii nu-ți sunt cerute.

Am constatat în curând că nu mă pot bizui pe ajutorul *Forțelor de muncă* fiindcă mi se propuneau posturi lipsite de orice importanță, în genere slab salarizate și atunci m-am prezentat după oferte de serviciu care se găseau la „*Mica publicitate*” a unor ziare. Nu voi aminti aici decât vizita la o unitate militară care avea un post de șef serviciu financiar liber în schemă. La unitatea *M.F.A.* m-a primit un maior cu care am stat de vorbă aproape o oră și care a conchis că numai Dumnezeu putea să-i trimită omul de care are nevoie, apoi a continuat parcă scuzându-se: „*De fapt, știți, nu e rolul*

meu, dar tot va trebui să treceți pe la serviciul de cadre; aveți ceva deosebit în trecutul dumneavoastră ?”.

I-am spus tot, maiorul mă privea trăznit, parcă se prefăcuse într-o statuie de piatră. S-a ridicat de la birou, m-a cuprins de după umeri, conducându-mă spre ieșire. Acolo s-a oprit, m-a privit lung, mi-a întins mâna și mi-a spus: *„Tovarășe, pardon, domnule, nu ai venit aici niciodată, nicicând n-am stat de vorbă și nici nu ne-am cunoscut, du-te în drumul dumitale și Dumnezeu să te ajute !”.*

Cu timpul am învățat multe lucruri utile și, în principal, că nu apartenența mea politică din trecut constituia primul impediment la angajare; mai aveam două greutăți de înfruntat. În primul rând, nu aveam carte de muncă și, în al doilea rând, nu veneam prin transfer, adică din altă întreprindere unde fusesem anterior angajat. Avantajul de a veni prin transfer însemna că la noul loc de muncă nu era necesară o prealabilă verificare a serviciului cadre, anumite puncte negre din trecutul solicitantului căzând în exclusivă răspundere a întreprinderii pe care solicitantul o părăsea. De fapt, era un procedeu cât se poate de copilăros.

Am căutat de aceea să rezolv în primul rând problema cărții de muncă, ceea ce m-a făcut să accept un *„post de gravidă”*, adică acceptam să țin locul unei gravide până la prezentarea acesteia din concediul de maternitate. Postul era de planificator principal și era vacant la *T.A.P.L. Scala*. Primirea în întreprindere a fost destul de prietenoasă, iar directorul, care nu găsea un înlocuitor pentru cea care se găsea în concediu prenatal, m-a angajat fără a mai solicita avizul trustului de alimentație publică.

La această întreprindere nu am rămas decât o lună, fiindcă *„gravidă”* aflase că mă descurc și s-a prezentat de urgență, pentru a nu-și pierde pâinea, dar am câteva amintiri plăcute petrecute acolo: în primul rând, mi s-a întocmit cartea de muncă, fapt care s-a datorat numai insistențelor colegei

mele, Zoe, și bunăvoinței „*tovarășei*” Domnica, o bucovineancă cinstită, care venea la serviciu îmbrăcată în costum național.

Altă amintire plăcută din această întreprindere este prietenia sinceră a fetelor (de fapt subalterne) care, după o primire rece, au plâns când ne-am despărțit. În fine, un episod care marca încă o dată punctul de vedere rutinier înscăunat în toate întreprinderile comuniste: în acest scurt interval cât am rămas la *T.A.P.L. Scala*, a apărut un *H.C.M.* prin care se mărea prețul la produsele din carne și la băuturile alcoolice. Eram desemnat să fac inventarul cantităților de carne, cât și a băuturilor spiritose care urmau să rămână în întreprindere la miezul nopții, înainte de intrarea în vigoare a noilor prețuri.

Am căutat să procedez corect – cum de altfel ni se prescrisese în analiza făcută la întreprindere – privit cu ironie atât de bucătăreasă, cât și de barman (ei își dădeau seama că inventarul meu nu avea nici un fel de valoare). Scena se petrecea la Restaurantul „*Zissu*”, principala unitate a întreprinderii noastre. La terminarea inventarului mi s-a deschis o ușă care dădea într-o rezervă și, unde, la loc de cinste stăteau directorul, contabilul șef și șeful unității, iar masa, într-adevăr, avea un aspect festiv. Directorul, jovial (bine băut) mi-a indicat un scaun gol, invitându-mă să iau loc! Am refuzat politicos și am plecat acasă. Bucătăreasa, care avea cel puțin 100 kg, m-a bătut protector pe umăr și m-a apostrofat: „*Crezi că nevastă-ta nu ar fi fost fericită dacă veneai acasă cu pachetul ce-ți pregătisem aici ?*”.

Următoarea etapă a fost în agricultură: printr-un coleg de rugby, am luat contact cu directorul *Gospodăriei Agricole de Stat „Bărăganul”* care căuta un șef serviciu financiar, vacant în schema întreprinderii. *G.A.S. „Bărăganul”* era situat între Ciulnița și Fetești, iar eu, prin postul pe care îl ocupam trebuia să răspund de toată disciplina financiară și, implicit, să acopăr toate hoțiile care se practicau la toate nivelele. Nu am rezistat

decât zece zile, după care am fugit într-o noapte, ușurat că m-am putut decide, înainte de a fi prea târziu. Și aici, însă, am învățat ceva: când serviciul cadre îți pretinde o autobiografie, să ai grijă ca aceasta să fie cât mai impersonală, iar când mai târziu se va găsi un martor să infirme o afirmație de a ta, să prezinți instantaneu o listă de 5-10 persoane cu rolul de a pulveriza versiunea martorului apărut pe parcurs.

Eram din ce în ce mai sceptic în privința rezultatului încadrării în muncă, dar perseveram pe același drum, considerând că se cunoșteau toate amănuntele din viața mea.

Citind trei zile consecutiv anunțul din ziare, că Uzina "*Metalica*" căuta un economist la serviciul aprovizionării, m-am prezentat la serviciul cadre al întreprinderii, arătând că posed studiile necesare și, că în plus, beneficiaz de un *H.C.M.* care prevedea încadrarea în muncă a celor care au fost privați de libertate.

Tovarășa Ella Schwartz (am constatat că totdeauna la cadre trebuie să te lovești de o persoană din „*neamul ales*”), după o scurtă convorbire cu directorul Pol Molea (un tâmplar tâmp și încrezut), mi-a spus că nu poate încredința un post de răspundere decât după o prealabilă verificare. Cadrista mi-a oferit postul de „*controlor de calitate*” cu condiția ca în cererea mea să nu vorbesc de studii superioare, oprindu-mă la diploma de bacalaureat. Era totuși o performanță că eram angajat, deși nu veneam prin transfer, căci eram conștient că de la G.A.S. "*Bărăganul*" nu mi s-ar fi acordat niciodată transferul.

Nu a trecut mult timp ca să mă conving că întreprinderea nu ar fi găsit niciodată un salariat care să presteze muncă de noapte într-un mediu extrem de toxic și unde procedeul „*de zincare*” nu era cunoscut de nimeni în uzină. Nu vreau să intru în amănunte ca să arăt cum am fost „*promovat*” în *T.E.S.A.* (care cuprindea personalul tehnic,

administrativ și de conducere) față de vechiul nivel când figuram printre „muncitori”. Acum eram calculator de salarii: trebuia ca pe baza bonurilor de lucru ce mi le prezentau cei patru șefi de echipă să aplic normele produsului ce se confecționa, ca astfel să stabilesc salariul lunar al fiecărui muncitor. Desigur că munca mea ar fi fost imposibilă dacă nu aș fi avut aportul celor patru șefi de echipe care cunoșteau foarte bine tehnologia normării, dat fiind că produsele se succedau lună de lună.

Am avut răbdare să calculez exact rezultatul tuturor activităților care concureau la stabilirea salariului lunar a fiecărui muncitor în parte. După terminarea operațiunilor m-am trezit în fața a patru plicuri prin care cei patru șefi de echipă doreau să mă recompenseze pentru străduința depusă: i-am refuzat categoric, afirmându-le că pentru ceea ce fac sunt plătit și ne-am despărțit sub privirile lor ironice, dar nu am putut refuza să primesc un cuțit de bucătărie ca amintire din partea lor.

Reacția, însă, a venit din partea șefului de secție - un dobitoc care precis ieșea dintr-o facultate muncitorească -, care mi-a reproșat că prin salariile ce le acordam muncitorilor provocam o adevărată revoluție în uzină! I-am replicat destul de dur că atâta timp cât voi rămâne în acest post, muncitorii își vor primi drepturile legale.

Încetul cu încetul sunt convins că eram privit de către conducere ca un tip „incomod”, atitudine care contrasta în mod flagrant cu încrederea și prietenia pe care mi-o acordau muncitorii, eu însă eram de mult decis să schimb locul de muncă, mai ales că prin „promovare” pierdeam efectiv 300 de lei din salariul ce-l realizam în funcția mea inițială.

Salvarea a venit de la bunul meu prieten și coleg de facultate Vicky Trăilescu, care era economist principal în Ministerul Construcțiilor Industriale și pe a cărui ușă era scris cu majuscule „ECONOMIE CONCRETĂ”.

Vicky povestise mai demult contabilului șef Holban, dintr-o întreprindere subordonată ministerului, că are un prieten cu studii superioare care vrea să-și schimbe serviciul. Ovreașul Holban nu vroia să renunțe la anumite practici uzuale când tergiversa hotărârea ce trebuia luată; când însă postul de "*economist principal*" a fost publicat la concurs nu a mai avut altă alternativă, astfel că am trecut examenul și am obținut adeziunea fără obiecții a întregului colectiv.

Am fost admis economist-principal la Șantierul Călărași al *I.C.M.B.*-ului, cu un salt de salariu de la 900 la 1600 de lei lunar. La terminarea lucrărilor de la Călărași, unde construisem *Combinatul de Hârtie și Celuloză* din paie, am trecut la șantierul *Casa Scântei* și de acolo la etapa a doua de dezvoltare a *Uzinelor Danubiana*. Am rămas patru ani în această întreprindere, după care m-am transferat în 1968 la *I.C.A.B.*, unde am rămas ca economist-principal încă trei ani după împlinirea vârstei de pensie, iar din 1977 am fost pensionat.

E drept că la *I.C.A.B.* am găsit o conducere înțeleaptă, mai ales prin directorul ei, Vasile Mureșan, care și-a dat seama imediat ce avantaje poate obține din munca unui om conștient și pregătit, care niciodată nu se va preta la tranzacții necinstite.

În 1963 promisem în fine și o carte poștală de la sora mea, din Oradea, care solicita clasicul pachet de 5 kg; era primul semn după aproape 6 ani de tăcere absolută. Cu experiența mea am regizat expedierea pachetului fără să omit prezența fotografiilor care s-au dovedit atât de utile pentru un om lipsit de orice veste de la cei dragi.

În 1964 a apărut și sora mea, albă la păr, șubredă ca sănătate și de o excesivă prudență în manifestări. Cei doi frați care în decursul anilor, nu au avut rezerve unul față de celălalt, aveau acum gurile ferecate și nu se încumetau a dezvălui imagini din viața și mizeriile pe care le-au suportat,

rezervă pe care și-o impuneau ca și cum secretele lor ar fi fost dezvăluite în fața unei terțe persoane.

Viețile noastre s-au desfășurat în paralel, fiecare aflându-se pe idea pe care i-o făurise destinul: sora mea a ajuns împreună cu băiatul ei în Elveția unde - într-o târziu -, după Revoluție, am ajuns și eu, dar operația la care am fost suspus la „*Hôpital des Aveugles*” din Lausanne s-a dovedit tardivă, fiindcă d-nul general Iulian Vlad a refuzat ani de-a rândul să-mi permită ieșirea din țară.

Verdictul doctorilor elvețieni a fost implacabil, astfel că acum m-am resemnat cu situația de „nevăzător”, pe care va trebui s-o suport până la sfârșitul zilelor.

Suntem acum octogenari și privim îndurerați cum 50 de ani de comunism au transformat bietul popor român în niște automate intransigente, agresive și puse pe căpătuială.

Tot ce a fost frumos în tinerețea noastră, toate țelurile și avânturile noastre tinerești au fost sugrumate; acum, cu energia ce ne-a mai rămas, luptăm să lăsăm moștenire generației tinere o reală și adevărată fațadă a adevărului atât de așteptat de lumea conștientă.

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	7
Primii pași în <i>Legiune</i>	9
Anii 1938 - 1939.....	15
Anul 1940.....	32
Anii 1941 - 1942.....	36
Anii 1943 - 1944.....	59
Anul 1945.....	62
Anii 1946 - 1951.....	74
Anii 1952 - 1953.....	79
Anii 1954 - 1958.....	94
Anii 1959 - 1962.....	100

Editura MAIADAHONDA
CĂRȚI APĂRUTE

- Pr. Victor Moise & Horia Stamatu : *Mișcarea Legionară și credința strămoșească & Acatistul Moța - Marin **
- Stelian Popescu : *Memorii **
- Gellu Caraza : *Pe fluviul timpului **
- Constantin Oprișan & Ștefan Vlădoianu : *Doi poeți damnați*
- Horia Sima : *Doctrina legionară **
- Costin Scorpan : *Terminologie arheologică*
- Anastase Iordache : *Ion Ghica. Diplomatul și omul politic **
- George Anca : *Haos, Temniță, Exil. La Eminescu, Cotruș, Gyr și Stamatu **
- Adi Călin : *Poeme pentru Luceafărul poeziei **
- Ștefan Vlădoianu : *Sângele lui Nessus **
- George Popescu : *Un filozof al istoriei - Horia Sima **
- Vasile Scutăreanu : *Prin gulagul valah **
- Nicolae Petrașcu : *Din viața legionară **
- Traian Golea : *În sprijinul Basarabiei **
- Petre Baciu : *Cine ? Versuri din temnițe **
- Gheorghe Buzatu : *Așa a început holocaustul împotriva poporului român **
- Corneliu Z. Codreanu : *Însemnări de la Jilava **
- Radu Șutu : *Carmen Silva - Aiud via Brașov **
- Nicolae C. Paulescu : *Francmasoneria **
- Octavian Voinea : *Masacrarea studențimii române **
- Eugen Theodorescu : *Mișcarea Legionară și Germania lui Hitler **
- Gheorghe Gavrilă Copil : *Decebat*
- George Anca : *Manuscrisele de la Marea Vie*
- Faust Brădescu : *Scurtă analiză spectrală a Mișcării Legionare*
- Justin Ștefan Paven : *Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?*
(în colaborare cu Editura Ramida)
- Vasile Marin : *Crez de generație*
- Vasile Marin : *Fascismul*
- Faust Brădescu : *Viziunea integrală a Mișcării Legionare **
- George Popescu : *Sub sabia Cavalerilor Apocalipsului **
- Anastase Iordache : *Instituirea monarhiei constituționale și regimului parlamentar în România*
- Ioan Muntean : *La pas, prin "reeducările" de la Pitești, Gherla și Aiud*
- Faust Brădescu : *Guvernul de la Viena*
- Vasile Pârvan & Horia Sima : *Datoria vieții noastre & Pentru ce am pierdut războiul din răsărit și am căzut în robia comunistă*
- Faust Brădescu : *Mișcarea Legionară în studii și articole (vol. I și II)*
- Faust Brădescu : *"OPINII". Zece ani de luptă în exil (1978 - 1987) în slujba Neamului și Legiunii (vol. I și II)*

*** Cărți epuizate**

Editura MAJADAHONDA
CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE

Faust Brădescu: *Guvernul de la Viena* (reeditare)

Ioan Mogâldea: *Corupția pe teritoriile românești*

Horia Sima: *Doctrina legionară* (reeditare)

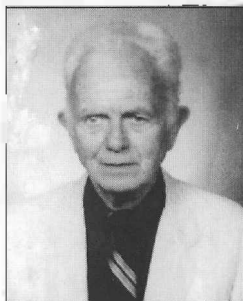
**Faust Brădescu: *Horia Sima. Un destin...
O misiune...***

Ion Moța: *Cranii de lemn*

Radu - Dan Vlad: *Vasile Marin*

Radu - Dan Vlad: *Vasile Lascăr*

*** * * *Mișcarea Legionară în Arhivele
Siguranței de la Chișinău* (Documente inedite)**

"Cei care au citit acest «Curriculum Vitae» în manuscris au considerat că este prea detaliat, consumă aproape 800 pagini și deci, din motive financiare, nu poate fi publicat «in extenso». Mi s-a sugerat să scriu numai amintiri privind perioadele privative de libertate. Așa s-a născut acest volum redus la stricta realitate a activității legionare și se va intitula *PERIPRAVA. Memorial din gulagul românesc*"

I.S.B.N. : 973-97183-5-3

12.000 LEI